

Land van de Woestijne

Tijdschrift van de
Heemkundige kring „Arthur Verhoustraete”

13e jaargang • nrs. 1 en 2 -1990

TUMULT IN BELLEM EN AALTER IN 1576

In 1576 was de opstand van de Nederlanden tegen Filips II volop aan de gang. Onze streek had toen zwaar te lijden van de bosgeuzen. Dit waren aanhangers van Willem van Oranje, berucht voor hun ongenadige strooptochten, plunderingen en moorden in bendeverband (1).

Ook mensen uit de streek sloten zich bij de geuzenbenden aan. Zo trok de bende van Deinzenaar Willem van Dale rond in de omgeving van Bellem, Aalter, Poeke, Zomergem, Ronsele en Waarschoot (2). Het kasselrijbestuur probeerde paal en perk te stellen aan de geuzenterreur. Tijdens de vergadering van dit college op 14 mei 1576 werden de mogelijkheden onderzocht om de "*quaetdoenders ofte boschgeusen*" aan te houden (3).

Er kondigden zich nog meer moeilijkheden aan toen onbetaalde Spaanse troepen na de inname van Zierikzee op 29 juni 1576 afzaken naar het zuiden met de bedoeling Aalst te plunderen (4). Reeds op 6 juli 1576 kregen verscheidene dorpen, waaronder Bellem, van het college van de Oudburg richtlijnen in verband met het aanhouden van "*passanten*" (5).

De dreiging rond Aalst vergrootte echter met de dag zodat het kasselrijbestuur op 23 juli 1576 aan alle dorpen opdracht gaf de bruggen af te breken en de inwoners te bewapenen (6). Op 25 juli 1576 trokken de muitende Spanjaarden Aalst binnen en plunderden de stad (7). Berichten over "*de ghemutineerde vande Spaengiaerden liggende binnen Aelst*" werden op 29 juli 1576 naar alle dorpen van de kasselrij gezonden (8). Het kwam er toen vooral op aan Gent en de hele kasselrij van de Oudburg te beveiligen tegen de Spaanse Furie. Op 3 augustus 1576 maakte het kasselrijbestuur een reeks maatregelen bekend. Vooreerst moest in alle dorpen de wacht gehouden worden. De kerktorens werden als de meest geschikte uitkijkposten aangewezen. Voor alle veiligheid moesten de wachters in de torens de "*reepen vande clocken*" omhoogtrekken. Om de verdediging van Gent te verzekeren, besloot het kasselrijbestuur in alle dorpen van de Oudburg over te gaan tot de werving van elke zevende man tussen 18 en 60 jaar. De bestuurders van de dorpen en hun medewerkers werden vrijgesteld. Zij moesten wapens leveren aan de rekruten. Vertegenwoordigers van het kasselrijbestuur werden belast met de uitvoering van de soldatenwerving. Aan de dorpsmagistraten

werd bevolen dienstweigeraars en "*quaetwillighe*" aan te houden en naar het Gravensteen te brengen (9).

Op 4 augustus 1576 kregen Jacques Cortewijle en Jacques Feron van het kasselrijbestuur bevel in Bellem, Aalter, Knesselare, Ruiselede en Ursel de werving uit te voeren (10). Reeds bij hun eerste halte in Bellem waren er moeilijkheden. De Bellemnaren lieten zich niet al te gewillig inlijven en in de chaos die ontstond meenden de gedeputeerden te zien dat amman Joos Vandenbroucke geld gaf aan de rekruten en hen aanvoerde onder begeleiding van trommel- en fluitmuziek! (11). In Aalter liep de soldatenwerving helemaal uit de hand. Toen de commissarissen er op 6 augustus 1576 het vereiste contingent hadden samengesteld, maakte Clays Bosschaert de uitdagende opmerking dat de "*ghesellen*" van Bellem "*fraey soldaten*" waren en die van Aalter maar "*fielten, respailen ende rabauwen*"! Jan Vandenbussche nam deze belediging niet. Hij raapte een handvol stenen op en wierp ze in de menigte. Deze tussenkomst was meteen de aanleiding voor een wilde vechtpartij. Jan Vandenbussche werd in zijn aanval bijgesprongen door Willem De Keyser. Met "*eenen claustock*" gaven ze Adriaen De Mets enkele raken klappen op het hoofd. Het slachtoffer hield daar alvast een "*blauw ooghe*" aan over. Ook toen Adriaen De Mets duizelend op de grond viel, bleven zijn belagers hem medogenloos te lijf gaan. Ondanks die regen van slagen beet Adriaen De Mets van zich af en met een zwaai van zijn rapier trof hij de rechterschouder van Jan Vandenbussche, die het op zijn beurt hard te verduren kreeg (12).

Heel dit spektakel speelde zich af voor de ogen van de kasselrijcommissarissen, die de vechtersbazen ter plaatse lieten aanhouden. Met hun gevangenen keerden de hoge heren terug naar Gent, waar ze aan hun collega's uitvoerig verslag uitbrachten over de "*foulen, ghevechten ende andere ongheregheltheden*" in Bellem en Aalter. De baldadige Aalternaren werden, in afwachting van hun verhoor, in het Gravensteen opgesloten. Ook de Bellemse amman Joos Vandenbroucke werd naar Gent ontboden om zich te verantwoorden voor zijn aandeel in het oproer in zijn dorp (13).

Op 11 augustus 1576 bekende Joos Vandenbroucke dat hij geld had gegeven aan de Bellemse rekruten "*om beters wille*", om verder onheil te voorkomen. Hij ontkende echter "*met hen ghegaen thebbene met trommelen ende feyffelen*". Het kasselrijbestuur nam akte van deze verklaring en liet Joos Vandenbroucke nog dezelfde dag naar Bellem terugkeren (14). De vechtgrage Aalterse soldaten werden na

ondervraging op 14 augustus 1576 vrijgelaten (15). Zij werden, samen met de andere gemobiliseerde boeren, aan de verbindingswegen tussen Gent en Aalst opgesteld om te beletten dat de muitende Spanjaarden naar Gent zouden oprukken. Hun taak werd na korte tijd overgenomen door de troepen van de gouverneur van Vlaanderen (16). Daardoor was de grootste dreiging even afgewend maar het einde van de opstand was nog lang niet in zicht!

Dirk DE REUCK

- (1) G. JANSSENS, *Van de komst van Alva tot de Unies (1567-1579)*, in: Nieuwe Algemene Geschiedenis der Nederlanden, deel 6, 1979, blz. 220
- (2) J. DECAVELE, *Het Land van Nevele in de Hervormingstijd*, in: Het Land van Nevele, jrg. 12, 1981, nr. 4, blz. 158.
- (3) R.A.G., Oudburg, nr. 153, f°91v°.
- (4) G. JANSSENS, op. cit., blz. 234 (datum inname Zierikzee).
J. DECAVELE, op. cit., blz. 159.
- (5) R.A.G., Oudburg, nr. 153, f°105r°.
- (6) R.A.G., Oudburg, nr. 153, f°107r°.
- (7) J. DECAVELE, op. cit., blz. 159.
- (8) R.A.G., Oudburg, nr. 153, f°107v°.
- (9) R.A.G., Oudburg, nr. 153, f°109r°-f°110r°.
- (10) R.A.G., Oudburg, nr. 153, f°110v°.
- (11) R.A.G., Oudburg, nr. 153, f°113r°/v°.
"amman": landsheerlijke ambtenaar, aan wie de uitoefening van de rechtsmacht en de waarneming van de rechten van de vorst of de heer waren toevertrouwd (zie E. VERWIJS, J. VERDAM, *Middelnederlandsch woordenboek*, deel 1, 1885, kol.399-kol.400).
- (12) R.A.G., Oudburg, nr. 153, f°114r°/v°.
"ghesellen": wapenbroeders, soldaten (zie E. VERWIJS, J. VERDAM, op. cit., deel 2, 1889, kol.1626).
"fraey": fraai, flink, mooi (zie E. VERWIJS, J. VERDAM, op. cit., deel 2, 1889, kol.845-kol.846).
"fielten": de oorsprong van het woord "fiel" of "fielt" is niet met zekerheid te duiden, mogelijks van het Franse "vil" en het Latijnse "vilis", wat wil zeggen "gering, gemeen, laag, min, snood, vuig, nietswaardig" (zie E. VERWIJS, J. VERDAM, op. cit., deel 2, 1889, kol. 798 en KRAMERS FRANS WOORDENBOEK, 1973, blz. 582), hier dus in de betekenis van "snoodaards, nietsnutten, gemeen volk".
"respailen": vervorming van onder andere "respelle, raspaelge, rappaelge, rappailge", als verzamelnaam betekent dit "samenraapsel, uitvaagsel", voor 1 persoon betekent de term "hoef, landloper, vagebond" (zie E. VERWIJS, J. VERDAM, op. cit., deel 6, 1907, kol.1299-kol.1300).
"rabauwen": hetzelfde als "ribaut, rebaut, rabaut", met als betekenis "vagebond, handiet, schelm, deugniet, landloper, bedelaar, hoef, schurk, galgenaas, wellusteling, hoerenloper" (zie E. VERWIJS, J. VERDAM, op. cit., deel 6, 1907, kol.1321-kol.1326).

"*claustock*": een "*klouwstok*" of "*klauwstok*" is een springstok, een lange stok, gewoonlijk met ijzer beslagen aan het ondereinde en dienend om over een gracht te springen (zie L. DE BO, J. SAMIJN, *Westvlaamsch Idioticon*, 1892, blz. 471), misschien hier ook in de betekenis van "*piek, lans, spies*".

"*rapier*": lange degen (zie E. VERWIJS, J. VERDAM, op. cit., deel 6, 1907, kol.1041).

- (13) R.A.G., Oudburg, nr. 153, f° 112v°-f° 112v°.

"*foullen*": van "*folen, foelen*", afgeleid van het Franse "*foler, folier, fol, fou*", betekenis "*gekheid maken met, spotten*", ook het werkwoord "*folleren*" is afkomstig van het Franse "*afoler, fouler*" en dat betekent "*kwetsen, mishandelen, toetakelen*", als zelfstandig naamwoord kan "*foullen*" dus betekenen "*gekheden, spotternijen, mishandelingen*" (zie E. VERWIJS, J. VERDAM, op. cit., deel 2, 1889, kol.832).

- (14) R.A.G., Oudburg, nr. 153, f° 113r°/v°.

"*feyffelen*": van "*feiferen, fiferen, fijferen*", op een "*fijfel*" spelen, pijpen, op de fluit spelen, hier in de betekenis van het zelfstandig naamwoord "*fluit, fluiten*" (zie E. VERWIJS, J. VERDAM, op. cit., deel 2, 1889, kol.788).

- (15) R.A.G., Oudburg, nr. 153, f° 115v°.

- (16) J. DECAVELE, op. cit., blz. 160.

BETWISTING OVER TIENDEN TE AALTER IN 1542-1547

In de eerste helft van de 16de eeuw werd een aanvang gemaakt met de ontginning van het uitgestrekte Bulskampveld. Grote stukken heide werden vercijsd aan kapitaalkrachtige boeren (1). Vóór 1540 had Luuc De hoop in *zekeren perpetuelen cheins uutghenomen* een grote hoeveelheid *sterile heye* van de heer van Praet als heer van Woeste. De oppervlakte besloeg 136 bunder en dit groot stuk heide was gelegen op het Bulskampveld tussen *der Loofstrate ende den Zautweghe over beede zijden vanden herwech die van Deinse naer Brugghe* loopt (2). Te samen met zijn zonen Jan en Jacob had Luuc De Hoop bepaalde stukken heide bij *grooter naersticheit, vette ende labeur ter culture ende bezaethede gebrocht*. Op deze nieuw ontgonnen heide had hij nooit tienden moeten betalen.

Na zijn dood veranderde dit echter, want de Sint-Maartensabdij van Doornik, de grote tiendenheffer te Aalter, stelde in 1542 een geding in tegen Lois Bacheler en zijn echtgenote jonkvrouw Anna Van der Beke, tegen Jacob en Jan De Hoop, tegen Christiaan Uuter Meere, tweede man van de weduwe van Luuc De Hoop, en tegen Hendrik Van Heyns en Hendrik Jans ghezeit de Voocht, om tienden te eisen op de gronden die *nieuwelinghe ter culture* ghebrocht waren. Lois Bacheler en echtgenote, Hendrik van Heyns en Hendrik Jans hadden blijkbaar ook woeste gronden op het Bulskampveld.

De verweerders wezen erop dat Luuc De Hoop nooit (grote) tienden had betaald aan de monniken van Doornik. Er was toch een uitzondering want Jan Van der Beke betaalde de honderdste schoof op zijn leengronden. Deze Jan Van der Beke, wellicht de vader van jonkvrouw Anna, bezat in 1539 een leen van 26 bunder 2 gemet op *Bulscampveldt metten westzijde lancx den Bruchschen Wech* (3). De uitspraak van de Raad van Vlaanderen was gunstig voor de boeren, want de eis van de Sint-Maartensabdij werd afgewezen.

De pastoor van Aalter, Thomas de Hersaques, die de novale tienden te Aalter bezat, trachtte ook zijn recht te doen gelden op deze nieuwe ontgonnen gronden. Hij voerde daarover een proces met Christiaan Uuter Meere, *bescuddende Heindrick Jans, Heindric Eer ende Jan Leeganck*, die ook veel woeste velden en *onghecultiveerde partien van*

lande tot winnende land hadden herschappen. De Raad van Vlaanderen gaf op 17 april 1547 de Aalterse pastoor gelijk, maar die moest wel wachten op de uitspraak van het geestelijk hof te Brugge, waar die zaak ook aanhangig was gemaakt (4). Waarschijnlijk heeft Thomas de Hersaques het daar ook gehaald want hij had al in 1545 een proces gewonnen over de novale tienden (de 33ste schoof) gevoerd tegen Joos De Vey, Jan De Smet, Willem West, Hendrik Jans, Joos Van der Meersch, de weduwe van Michiel Dierkens, Jan De Huvetere, Jan Vrombout, Joos Slock, Jan Jans en Moddaart Van Roo, en daar was hij erin geslaagd de 33ste schoof als novale tiende te krijgen (5).

Tot slot vermelden we nog dat Antheunis Van de Walle, fs. Wolfaert (6), en Halaert De Brune, fs. Joos, in 1548 de inning van de grote tienden van Jehan Bachelies, ontvanger van de Sint-Maartensabdij van Doornik, pachtten voor 9 jaar voor een jaarlijkse som van 30 p. gr. (7).

Luc STOCKMAN

- (1) L. STOCKMAN, *Geschiedenis van Aalter*, Aalter, 1979, p. 27.
- (2) Rijksarchief Gent, Raad van Vlaanderen, nr. 7530, f° 270 v° en volgende.
- (3) L. STOCKMAN, a.w., p. 72.
- (4) Rijksarchief Gent, Raad van Vlaanderen, nr. 7531, f° 51 v° - f° 52 r°.
- (5) L. STOCKMAN, a.w., p. 112.
- (6) L. STOCKMAN, a.w., p. 168. Antheunis Van de Walle was in 1547 kerkmeester.
- (7) Rijksarchief Gent, Raad van Vlaanderen, 964, f° 437 r°.
De gegevens uit de Raad van Vlaanderen werden mij gesignaleerd door wijlen Achiel De Vos.

18e EEUWSE KULTURELE HOOGKONJUNKTUUR IN HET KASTEELDOMEIN VAN POEKE

Onderhavig artikel vormt een bewerking van mijn graduaatsscriptie met als titel: "Kasteeldomein Poeke: historische en landschapelijke verkenning met beheersvoorstel", PHITS Anderlecht 1989.

Dit artikel poogt een aantal specifieke cultuurhistorische waarden (met name bedrijfsambachtelijke, industrieel-archeologische en tuinarchitecturale aspecten) van het kasteeldomein van Poeke nader te belichten. De aangehaalde thema's werden hoofdzakelijk geselecteerd uit de tweede helft van de 18de eeuw, de periode waarin de familie de Preudhomme d'Hailly, als toenmalige kasteelleigenaars, de heerlijkheid Poeke tot een opmerlijk hoogtepunt voerde.

De aangewende archiefbronnen uit het familiefonds de Preudhomme d'Hailly — bewaard in het Rijksarchief te Gent — zijn voor deze periode dermate rijk aan informatie, zodat zij geschikt zijn voor gedetailleerd onderzoek.

INLEIDING

De familie de Preudhomme d'Hailly uit Rijsel, die in 1597 de kasteelgoederen te Poeke van de familie Delrye overnamen, zouden vanaf die datum de heerlijkheid Poeke meer dan twee eeuwen lang besturen en het kasteeldomein uitbouwen tot het middelpunt van hun steeds aanwassende eigendommen.

Reeds in 1597 voerde dit adellijk geslacht de titel van burggraven van Nieuwpoort. Hoewel hun rijkdom aanvankelijk schuil ging onder de schermutselingen van 16e en 17e eeuwse oorlogen, leidden opeenvolgende generaties burggraven de Baronnie de Poucques tot een kort maar onbetwist hoogtepunt omstreeks 1765.

In deze periode (1762-1774) was Karel-Florent-Idesbald de Preudhomme d'Hailly burggraaf van Nieuwpoort en Oombergen, Baron van Poeke, Heer van Akspoele, Sint-Lievens-Esse, Neuville, Velaines, ... én kamerheer van de Oostenrijkse vorsten!

Dit was ondermeer mogelijk geworden doordat de Nederlanden, toen onder een relatief vredig Oostenrijks bewind, het uitzicht van een starre en hiërarchische maatschappij hadden behouden.

"De adel slaagde er immers in haar voorrechten te handhaven tot aan de Franse Revolutie (1789)" (1).

Kort na deze omwenteling werd echter een Frans wettelijk dekreet van kracht waarbij komaf werd gemaakt met het feodaal regime, de erfelijke adel en de adellijke titels.

Na het ineensinken van het imposante Franse Keizerrijk (1815), werd de situatie voor de adellijke stand opnieuw iets gunstiger. Enkele oude voorrechten werden hersteld en opnieuw kon deze sociale klasse hoge ambachtelijke posten bekleden, nu echter binnen het Verenigd Koninkrijk (1815-1830) en daarna binnen de Belgische Staat (vanaf 1830).

Zo was Konstantijn-Frans de Preudhomme d'Hailly in het begin van de 19e eeuw lid van de eerste kamer van de Staten-Generaal en kamerheer van Willem I.

"De geïsoleerde ligging van Poeke, de gestadige afname van haar bevolkingsaantal en haar bestendig landbouwkarakter met voornamelijk pachthoven, waren er de oorzaak van dat het machtssysteem tot na de Tweede Wereldoorlog in grote lijnen zou blijven functioneren." (2).

De familie de Preudhomme d'Hailly was echter voorgoed over haar hoogtepunt heen, want financiële moeilijkheden verzwakten hun positie zowel binnen als buiten het dorp, waar ondermeer het kasteeldomein te Poeke in 1872 aan de succesrijke familie Pycke de Peteghem diende prijsgegeven.

BOUWARCHITECTURALE ASPEKTEN.

Door het terugvinden van vier didactische fotodocumenten van het kasteel te Poeke uit 1872, verschenen reeds belangrijke bijdrages over de 18de eeuwse bouwarchitecturale aspecten van dit bolwerk (3).

Onderstaand artikel gaat bijgevolg verder met het belichten van de 18de eeuwse bedrijfsambachtelijke, industrieel-archeologische en

vooral ook tuinarchitecturale aspecten die eveneens betrekking hebben tot het kasteeldomein van Poeke en die mogelijks aansluiting kunnen vinden bij de zonet aangehaalde bijdrages.

BEDRIJFSAMBACHTELIJKE ASPEKTEN.

Militaire tribulaties tijdens de 16de en 17de eeuw hadden — vooral tijdens de opstand der Nederlanden tegen Spanje (1568-1648) — voor Vlaanderen verstrekkende gevolgen, en zo ging ook de streek rond Poeke ten onder aan krijgsgeweld, besmettelijke ziekten, hongersnood en uitwijking.

Na de aanvang van de 18de eeuw wisten de Oostenrijkse vorsten echter het sociaal-economische leven opnieuw te stimuleren, en dit verklaart mede dat ook de agrarische bedrijvigheid tijdens deze periode heropbloede.

Na de bouwaanpassingen van het kasteel omstreeks 1750, evolueerde het kasteeldomein dan ook werkelijk tot een absoluut middelpunt van een bedrijvige heerlijkheid. Vele zogenaamde lenen en achterlenen uit het omliggende waren verbonden aan het kasteel van Poeke dat zeker niet tot een louter residentieel verblijf was uitgegroeid :

- 1782

"Alvooren een notabel leen releverende vanden Princelijcken Leenhove ende Casteel van Cortrijcke ende hove van Thielt wesende Heerlijchede ende Baronnie van Poucques haer bestreckende binnen de Prochie van het selve Poucques, ende gonne van Lootenhulle, Caneghem, Aertsele, Ruysselede, Beveren by Audenaerde, Beveren by Cortrijcke, Aerelbeke, Nevel, Swijndrecht, St.Gillis, Lande van Waestijne ende Huerne consistende eerst en een fonchier groot dryenveertigh Bn en drij Rn onder landt bosch ende meerschen mitsgaeders diversche dreven volghens de denombrementen daarop sijnde. Wesende t selve fonchier bestaen met een seer schoon Casteel rontomme in sijne wallen mitsgaeders met een schoon nederhof,huysijnghen, schueren, stallinghen ende andere edifichen hovijnghen ende boomgaerden alles omrijngelt met sijne wallen alsoock met diversche andere huijsen ende pachthoven"(4).

De creativiteit die Karel-Florent-Idesbald de Preudhomme d'Hailly te Poeke aan de dag legde, was ongetwijfeld ondersteund door zijn kapitaalkracht en zijn invloedrijkheid.

Vanaf 1742 tot 1774 creëerde dit dan ook een opmerkelijk hoge welvaart binnen de Poekse heerlijkheid.

Als '*chambellan actueël van Haere Keyserlijke, Conninglijcke ende Apostolijcke Majesteyten*' moet Karel-Florent-Idesbald extreem goeie konnekties gehad met de adellijke top van het Oostenrijkse Keizerrijk.

De machtge en niet ontziende ondernemingslust van deze adellijke top moet de baron allicht geprikkeld hebben om het Poekse feodale centrum met een bijna geëvenaarde ondernemingslust verder op te krikken.

Hiervan bestaat, denk ik, geen sprekender voorbeeld dan zijn eigen initiatief om te Poeke een rendabele zijdeteelt op touw te zetten. Dat van de geplande plaatselijke zijdeproductie uiteindelijk weinig in huis is gekomen, lag vermoedelijk in het feit dat Karel-Florent-Idesbald de Preudhomme d'Hailly zich vergallopeerde in eigen initiatieven. Hierbij mag niet vergeten worden dat deze baron van 1774 tot 1781 — door rechterlijk vonnis — het vrije beheer van zijn goederen ontnomen was en dat het feodale regime onder een relatief vredig Oostenrijks bewind moeilijke tijden stond te wachten. Niettegenstaande moet de gedurfde zijdekultuur binnen het kasteeldomein in schril contrast gestaan hebben met de landelijke huisnijverheid, waarin op het einde van de 18de eeuw de vlasbewerking centraal stond.

INDUSTRIEEL-ARCHEOLOGISCHE ASPEKTEN

De 18de eeuwse inspanningen van de Oostenrijkse vorsten om het sociaal-ekonomisch leven te stimuleren, verklaart misschien mede dat de agrarische bedrijvigheid in Vlaanderen weer opbloede. Dit impliceert dat voor deze periode ondermeer de landbouwtechnische verbeteringen nauw samenhangen met de ekonomische omstandigheden. Buiten het eigenlijke kasteeldomein van Poeke blijkt dit zich te manifesteren in de aanwezigheid van een aantal molenbedrijven. In de 18de eeuw stond de korenwindmolen van de heerlijkheid Poeke, *De Poucquesmolen*, op het grondgebied van Ruiselede. De landbouwers van de parochie Poeke die kasteelgoederen pachtten, moesten hun graan op deze molen, waarvan de kasteelheer van Poeke het recht van "*vrije maalderye*" bezat, laten malen.

Ook de aan het kasteeldomein palende heerlijkheid Oudegoede op Lotenhulle bezat haar korenwindmolen. Deze Oudegoedmeulen stamde reeds uit de 17de eeuw, evenals de Acxpoelmeulen die in 1762 in het bezit kwam van Karel-Florent-Idesbald de Preudhomme d'Hailly. In de verkoopsakte van de heerlijkheid Akspoele werd het Goed te Acxpoele omschreven als *"eene schoone welbebouwde en beplante hofstede ook daer onder eenen coorenwintmeulen met het huys, schuere ende omtrent 2 Bn landt ende meersch als mede eenen watermeulen dienende om olie te stampen ende graen te maelen"* (5).

Om het belang van deze molenbedrijven aan te tonen, moet men weten dat deze inventieve konstrukties toen de aandrijving verzorgden van de enige uitgesproken vorm van industrie uit onze regio. Binnen de optiek van deze industrieel-archeologische aspecten is het zondermeer kenschetsend te vermelden dat de baron zich binnen zijn heerlijkheid kon beroepen op het recht van *"wint en stroom"*.

Binnen het kasteeldomein kunnen voor de 18de eeuwse periode ook een aantal eerder kleinschalige gebruiken worden aangestipt. Deze gebruiken hadden, in tegenstelling tot het molenbedrijf, eerder een partikuliere benutting op het oog. Het betrof een bakhuis waarin op ambachtelijke wijze brood werd gebakken, een ijskelder waarin voedingswaren voor langere termijn konden bewaard worden en een steenoven waarin eigenhandig baksteen werd vervaardigd. Als specifieke industrieel-archeologische aspecten getuigden deze gebruiken eveneens van enige spitsvondigheid inzake konstruktie:

- 1782:

"item gepresen alle d'edeficien van huysinghen, schueren, hoveniershuys en ovenbuer buyten den bascour staende op t neerhof van t selve casteel" (6).

- 1782:

"item den elsbosch met de boomen in den selven staende alsmede den ijsput men sijn haeghen, boschboomen loopende tot ende met de couckpanne" (7).

- 1783:

"afrekeninghe tusschen jacobin van Acker tot Ruysselede steenbacker ter eendere ende den heere Graeve de Nieupart ter andere: item gebacken eenen hoven ten jaere 1783 in 't parcq, waer van den heere graeve geprofi-teert heeft" (8).

TUINARCHITEKTURALE ASPEKTEN

Zoals reeds blijkt uit de belichting van bedrijfsambachtelijke, industrieel-archeologische (en bouwarchitecturale) aspecten, krijgt men de indruk dat de kasteelheren van Poeke tegen allen en iedereen hun immense rijkdom op een uitdagende manier wilden bewijzen.

De onmiskenbare aanpassingen van de kasteeltuinen en het park in de tweede helft van de 18de eeuw zullen dan ook in ieder geval géén lukratieve bezigheid geweest zijn, want de rijkdom van Karel-Florent-Idesbald de Preudhomme d'Hailly werd spreekwoordelijk: *"comme tout connaisseur impartial doit admirer le génie q'il a montré a donant naissance au fameux parc de Poucques qui perpétua sa famille" (9).*

Terwijl de aanbestedingen van allerhande bouwmaneuvers aan het kasteel van Poeke nog volop aan de gang zijn, duiken reeds aantekeningen op die kunnen wijzen op de konkrete aanpak van tuinarchitecturale plannen. Uit een *"Plan d'un project pour la profundisement du canal de Poucke est ailleurs de Calene passant par le chateau de Poucke"* uit 1752 (zie foto 1), wordt de veronderstelling gewekt dat de Poekebeek toen in een recent verleden werd gekanaliseerd en door middel van twee verbindingskanaaltjes op kommunicerende wijze op de reeds bestaande kasteelomwalling werd aangesloten (10). Voor deze ingrepen, waarbij meteen ook een rechthoekige ruimte voor een ruime achtertuin werd gereserveerd, bleef ook een aantekening bewaard:

- 1753:

"aen d'heer ingenieur Clerck over het afteekenen de Poucke by het casteel aldaer om te verleggen indien dezelve navigable gemaekt wierde" (11).

Bij de werkzaamheden om het bevaarbaar houden van de kanalen en het handhaven van alle waterpeilen, had men te Poeke ongetwij-

feld reeds een concept van nagenoeg zuivere symmetrie in het achterhoofd.

Uit wat volgt zal blijken dat de eenheid tussen het kasteel en de gecreëerde tuinruimte slechts een aanzet vormde van een verder reikend geheel.

In grote trekken werd hierbij de symmetrie in het concept geëerbiedigd, maar de grondslag voor de ordening van deze symmetrie werd gezocht in duidelijk waarneembare elementen uit het omringende landschap.

In 1752 werd vermoedelijk en naar alle waarschijnlijkheid in aanvulling op een eng en reeds gedeeltelijk aanwezig drevenbestand, een axiaal drevenpatroon ontworpen.

Doorheen het gedeeltelijk beboste domein achter het kasteel werden in deze periode immers zichtassen opengewerkt en daarvoor gingen heel wat visuele barrières voor de bijl:

- 1752:

"item aen joos dhondt over sijnen intrest geleden door het uijtdoen van menighvuldighe boomen tot het doorsicht van de dreven achter het kasteel" (12).

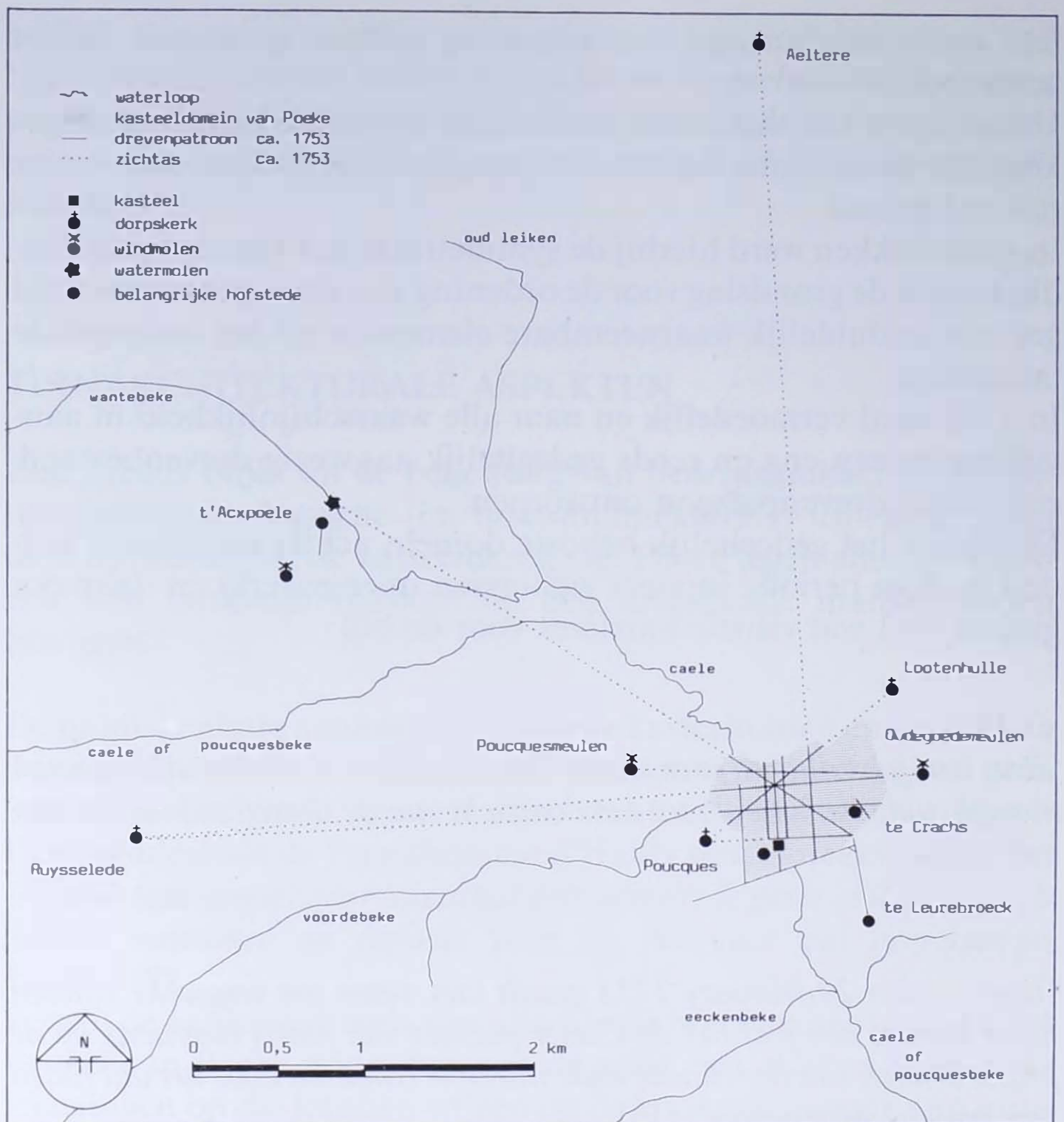
- 1753:

"item op den 29 february 1753 gestelt laet weten ten versoecke vanden heere barron aen francies de Coster pachter van jooris Geeraerts op de prijsie te doen van de schaede ende intrest te causeren door het uijt roden van eenighe doorsichten" (13).

In het radiale knooppunt van het drevenpatroon vervoegden zich blijkbaar tal van visuele relaties. Vanuit het knooppunt vertrok een brede centrale zichtas naar de achterzijde van het kasteel waar zich een uitgestrekt terras bevond.

Andere dreven, die elkaar sneden in hetzelfde stervormige knooppunt, verschaften uitzicht op de dorpskerkjes van Poeke, Lotenhulle en Ruiselede, terwijl men verder ook de korenwindmolen van de heerlijkheid Oudegoede op Lotenhulle in zicht kreeg. Nog een andere dreef werd — meer dan waarschijnlijk — georiënteerd in de richting van het goed te Akspoele waar, naast een korenwindmolen, ook een watermolen was gebouwd.

De overige dreven in het kasteeldomein waren blijkbaar evengoed gericht op deze en nog andere belangrijke artificiële elementen uit

Schematische voorstelling van het 18de eeuwse axiale drevenpatroon.

het omringende landschap. Als vanzelfsprekend richtte zich dan ook een zichtas op de korenwindmolen van de heerlijkheid Poelke op grondgebied Ruiselede. In omgekeerde zin wees deze as in de richting van Lotenhulle, waardoor de Oudegoedemolen vanuit het kasteeldomein nogmaals zichtbaar werd. Ook voor de dorpskerkjes van Poelke en Ruiselede werd een bijkomende zichtrelatie opgebouwd, terwijl tot slot een laatste dreef in *'linea recta'* naar de dorpskerk van Aalter wees.

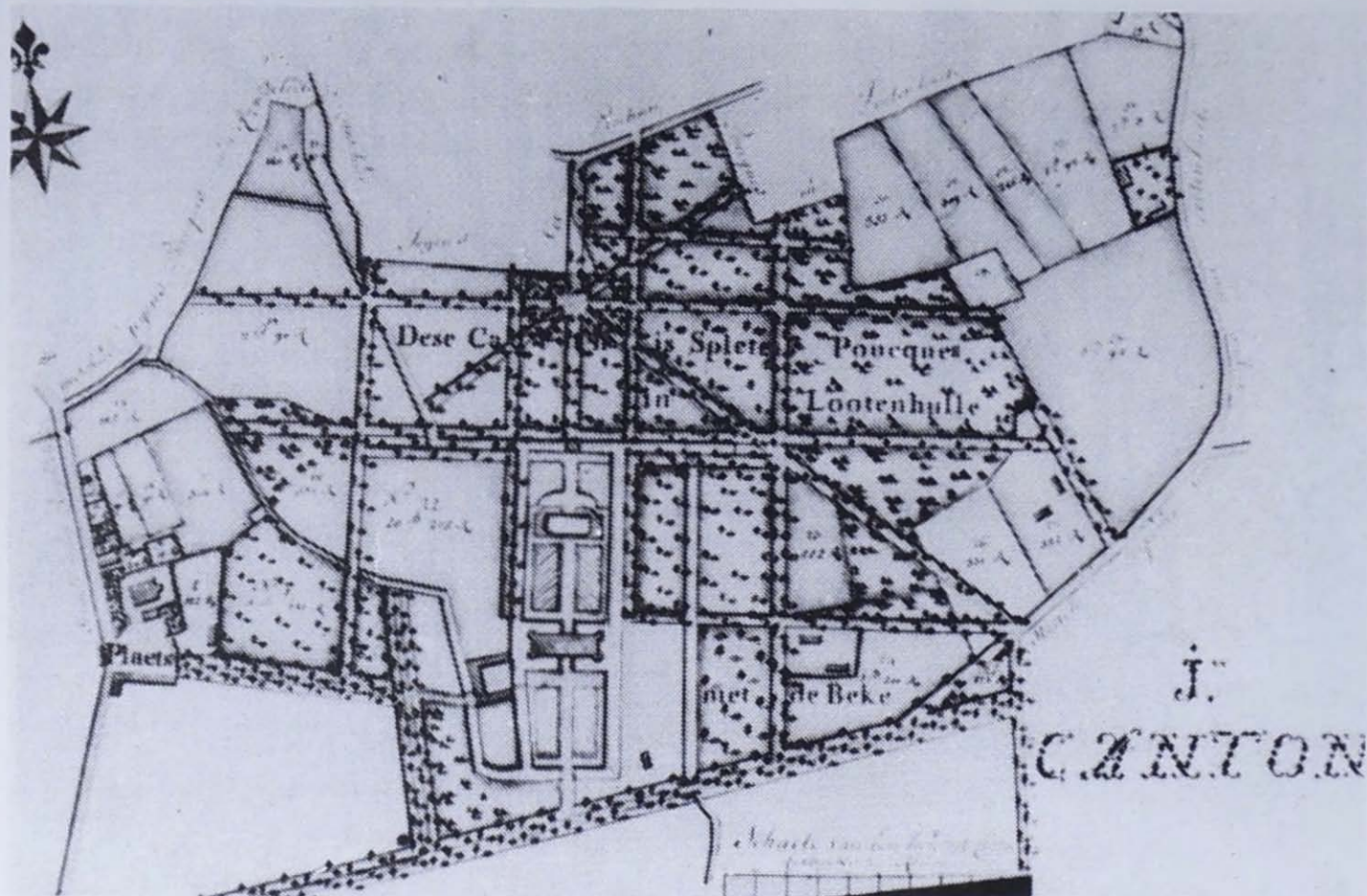
Er mag niet vergeten worden dat de silhouetten van torenspitsen en windmolens — deze laatste doorgaans opgetrokken op een molenwal — over een relatief grote afstand in dit reliëfarme landschap

Illustratie van het als relict aanwezige radiale knooppunt van dreven.

zichtbaar waren. Deze duidelijk waarneembare elementen waren in de periodes voor de 19de eeuw als het ware signaturen die, naast hun eigenlijke functie, ook de feodaliteit waarvan zij deel uitmaakten, in het omliggende landschap symboliseerden. Precies omdat aan deze gebouwen heerlijke rechten, zoals tiendeheffing en recht van wind en stroom verbonden waren, mag gesteld worden dat het ordeningsprincipe van het kasteelkomein tot doel had deze feodale toestand nadrukkelijk te beklemtonen. Het zorgvuldig ordenen van de dreven in een uitgekiend patroon, liet de baron van Poeke dan ook toe zijn allesomvattende macht op een luisterrijke en creatieve wijze te manifesteren. In die zin is het drevenkoncept waarmee Karel-Florent-Idesbald de Preudhomme d'Hailly in 1752 uitpakte, ruimer dan een louter tuinarchitecturaal aspect.

Een merkwaardige aantekening uit 1752 verklaart onomwonden hoe kordaat de baron liet optreden bij de uitbouw van zijn kasteeldomein:

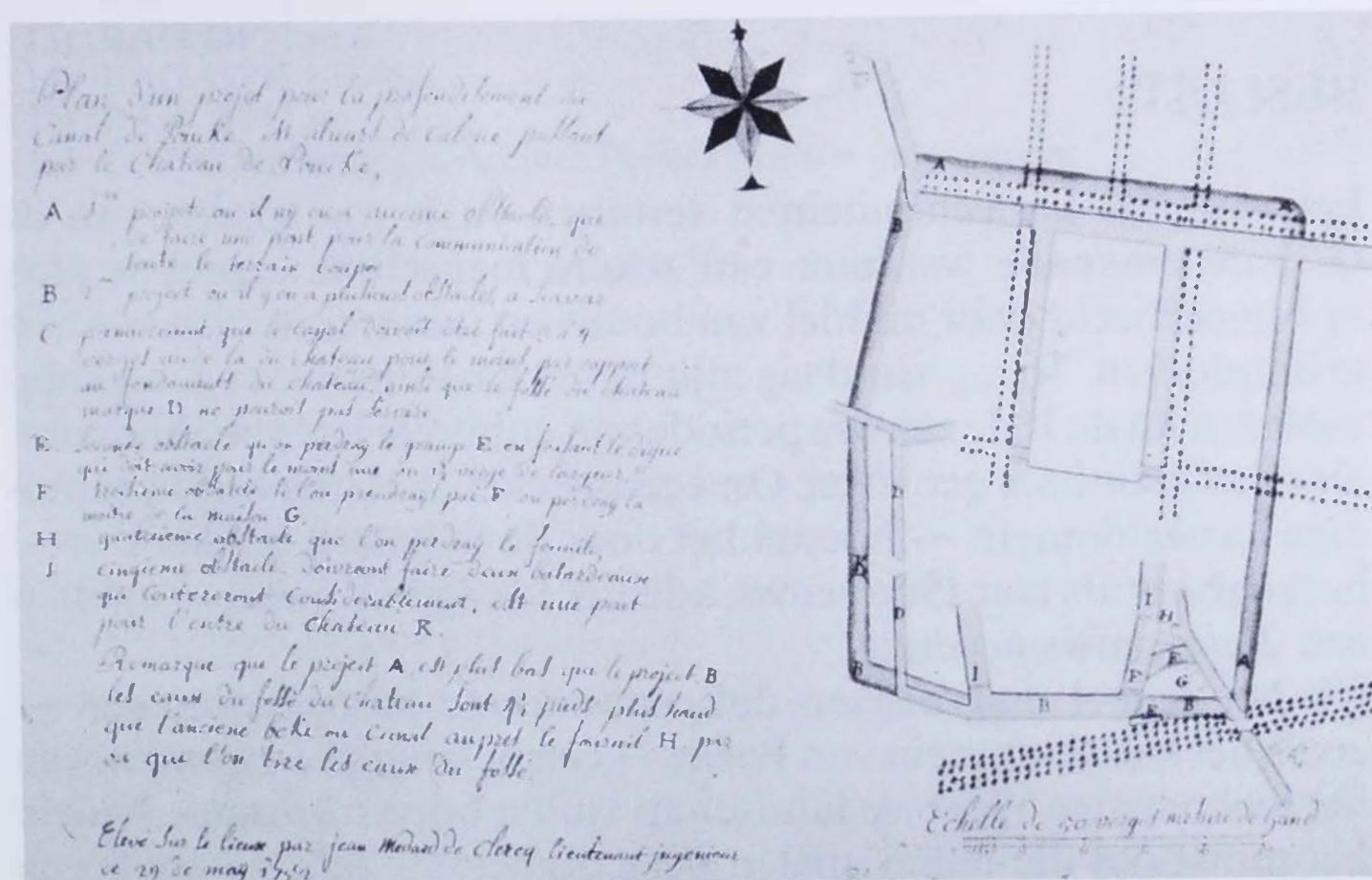

"Copie autenticq van den Cairtebouck der Prochie van Poucques", in 1790 uitgebracht door landmeter Lemaieur (16).

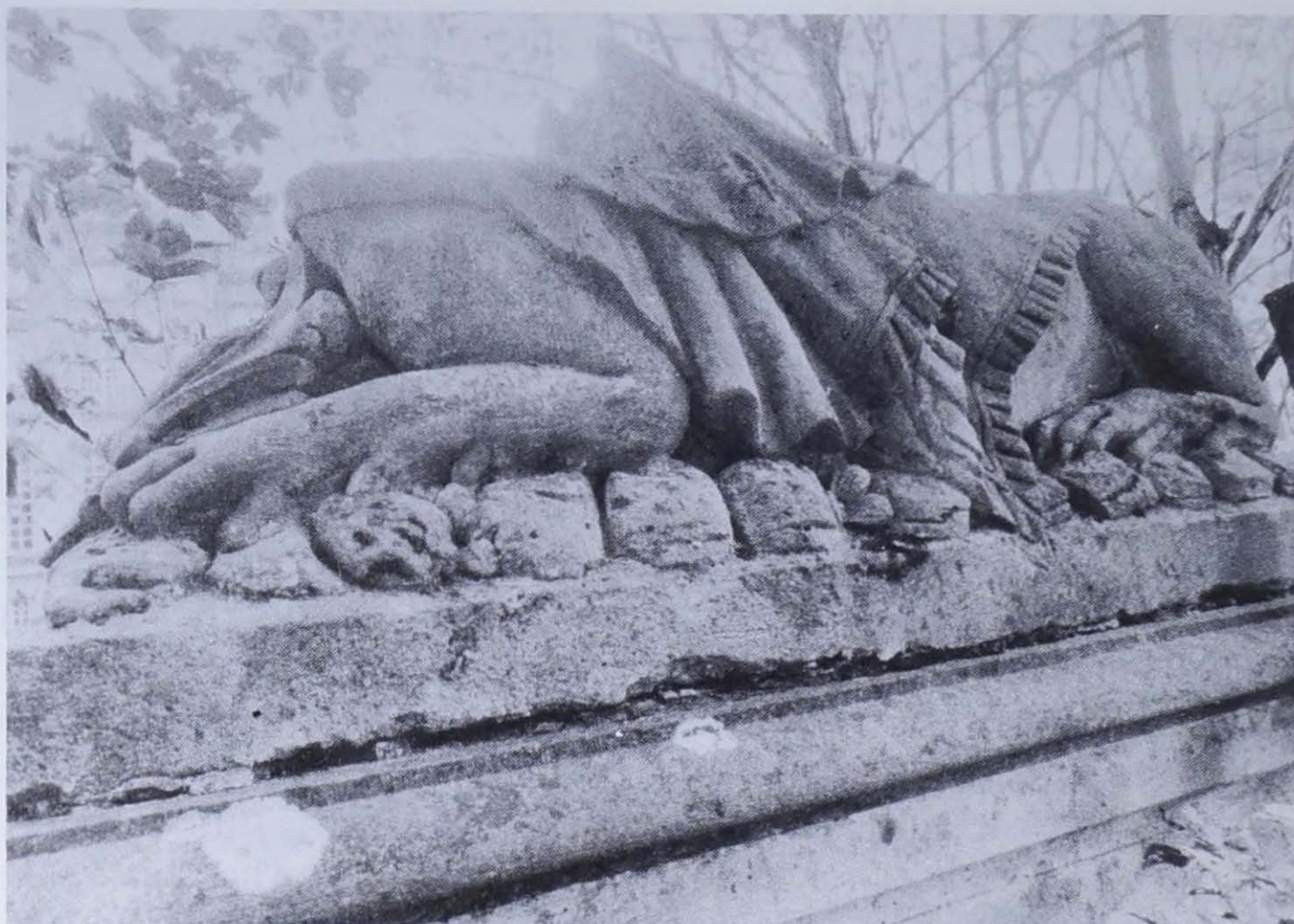
- 1752:

"Aldus moet den voorn. Geeraerts doen vellen ende weiren de boomen op sijn gronden staende en benemende het doorsicht van twee dreven in de wercken vanden voornoemde heere achter sijn casteel van Poucques d'eerste commende vande sterre recht op Lootenhulle kercke ende de tweede wijsende recht op Lootenhulle meulen soo ende gelijk die alsnu bij verbreedinghe zijn afgeteekent, gelijk hij Geeraerts voorts consenteert dat het slaghout op sijne voorn. gronden staende ende benemende het doorsicht van de voornoemde twee dreven sal uytgerot ende geweirt worden ende waertot hij nietmin aen sijnen pachter order sal gheven (...) sonder datter aldaer geduerende het leven vanden voornoemden heer Burggrave van Nieupart ende van mevrouwe sijn gheselnede, andere boomen ofte hout sal moghen erplant worden tgonne eenighsints het doorghesichte der voornoemde twee dreven soo deselve alsnu bij verbredijnghe zijn afgeteekent soude connen beletten behoudens dat de vruchte te velde die de pachter van den voornoemden Geeraerts geduerende den voornoemden tijdt jaerelijcs sullen connen te zaijen ter causen het voornoemde doorsicht sullen moghen beschaedigt worden, ofte datter ter oorzaken alsvooren eenighen bauw vande hofstede van ditto Geeraerts sal moeten afgebrocken worden int volcommen ende onderhouden van alle t'gonne voorschreven" (14).

Het landboek van Poeke uit 1763 brengt voor de eerste maal het afgewerkte axiale drevenpatroon in beeld. De bouwaanpassingen aan het kasteel, uitgevoerd in een sobere Lodewijk XV-stijl(3), waren toen reeds afgewerkt en de heerlijkheid Poeke bereikte stilaan het hoogtepunt van haar bestaan. In overeenstemming met deze overigens magnifieke bouwarchitectuur én in relatie tot het axiale drevenpatroon, werd in deze periode van kulturele hoogconjunctuur ook de achtertuin verder ingericht. Uit bewaard gebleven kaartmateriaal en dan voornamelijk aan de hand van de latere herwerking van het landboek uit 1763 (zie foto 2), is duidelijk te zien dat het drevenkoncept de vormgeving van deze achtertuin ondersteunde. Een uitgesproken perspektiefwerking door middel van een hoofdas met in het centrum van de tuin een dwarsgelegen "bassin" en enkele "parterres", waren duidelijke kenmerken uit een toen stilaan afgezworen klassieke tuinstijl naar Frans model. De tuin kon dus gezien worden als een laat voorbeeld van formele tuinkunst, die — hoewel het een bescheiden uitvoering betrof — nog heel wat raakvlakken vertoonde met de hoog-barokke tuinen uit de eind 17de- en begin 18de eeuw.

"caertien figuratieve van seker rivierken genaemt de calene loopende lanckst het casteel ende door de wercken van Poucques" 1752 (15).

Een natuurstenen sfīnx: stijlvol tuinornament van de hand van Jacobus Martens, geleverd te Poeke op 3 mei 1762 (RAG, PdH. nr. 52).

BESLUIT

Eeuwenoude kasteeldomeinen vertonen vaak vog sporen van de tastbare emanatie waarmee een zekere menselijke expressie zich — bijvoorbeeld door middel van bouw- en tuinarchitectuur — wist te ontplooien. Tot op vandaag zijn in het kasteelkomein een aantal aspecten uit de 18de eeuwse periode van culturele hoogconjunctuur, als relict zichtbaar gebleven. Ontegensprekelijk echter blijft het huidige kasteeldomein — hoewel het door de tijd sterk getekend is — herkenbaar als laat 19de eeus, adellijk landgoed, met hier en daar een 20ste eeus accentje.

Uit het artikel mag blijken dat eeuwenoude kasteeldomeinen — zoals het kasteeldomein van Poeke — een belangrijke exponent van het toekomstige Vlaamse landschap zullen blijven vormen. Niet in het minst om die reden, meten deze domeinen zich nu reeds een belangrijke belevingswaarde toe.

Een creatief beheer van het huidige kasteeldomein van Poeke, met zowel oog voor de cultuurhistorische als de landschapsecologische

kwaliteiten, zal echter een belangrijke intentie moeten worden om dit unieke en officieel als landschap gerangschikte domein in zijn globaliteit voor de toekomst te behoeden...

Koen HIMPE

- (1) LAMBRECHT C. De adel in het kanton Nevele (1829-1880), *Het Land van Nevele*, 1980 nr. 3, p.245
- (2) STOCKMAN L. en HOSTE I. *De geschiedenis van Poeke*, Gemeentebestuur Aalter, 1985, p.258
- (3) DEFRUYT R. Poeke, zijn kasteel en zijn bewoners, *Land van Woestijne*, 1980 nr.1, 16pp.
STROOBANTS A. Enkele gegevens over de bouwgeschiedenis van het kasteel van Poeke en over de plaatselijke zijdeteelt in de 18de eeuw, *Appeltjes van Meetjesland*, 1983 nr., 26pp.
- (4) RAG (rijksarchief Gent) DPH (De Preudhomme d'Hailly) nr.514
- (5) RAG DPH nr.737
- (6) RAG DPH nr.514
- (7) RAG DPH nr.514
- (8) RAG DPH nr.6
- (9) RAG DPH nr.49
- (10) Bemerkt dat de plattegronden van het kasteel en het neerhof op dit, bij toeval teruggevonden document niet afgebeeld zijn!
- (11) RAG DPH nr.510
- (12) RAG DPH nr.6
- (13) RAG DPH nr.6
- (14) RAG DPH nr .462
- (15) RAG DPH nr .271
- (16) GAP (Gemeentelijk Archief Poeke) kaarten en plannen.

RENTEN DIE DE PROOSDIJ VAN PAPINGLO TE MALDEGEM BEZAT TE KNESSELARE EN TE AALTER

Het is niet onze bedoeling een volledige studie te maken over het wel en wee van de proosdij (1) van Papinglo gelegen te Maldegem-Kleit. Doch laten we u even kennismaken met een brokje geschiedenis van deze instelling.

De proosdij was een bezit van de Sint-Baafsabdij te Gent. De eigenlijke stichtingsdatum is tot op heden nog niet vastgesteld. Wel werd er reeds melding van gemaakt in de twaalfde eeuw, in een proces gevoerd voor het geestelijk hof van Doornik.

Om de kloosterlingen, die te Papinglo verbleven, en aldaar de grond bewerkten, te voorzien in hun behoeften, werden belangrijke schenkingen gedaan. In de twaalfde/dertiende eeuw treffen we onder de schenkers van jaarlijkse renten belangrijke personen aan, zo o.m. Jan, kastelein van Brugge (2), Margareta, gravin van Vlaanderen echtgenote van Boudewijn V, Filip van Zomergem e.a. Het einde van het oud regime (3) ook '*ancien régime*' genoemd betekende ook het einde van de proosdij.

Situering:

Van het gehele gebouwencomplex dat nog in de XVIde eeuw bestond blijft niet veel meer over. De kapel is afgebroken, een gedeelte van de gebouwen is ook verdwenen en de omwalling is slechts gedeeltelijk bewaard. De hoeve die langsheen de baan Aalter-Maldegem te zien is, is in 1756 opgericht, zoals nu nog op het dak geschreven is. Niet minder dan 13 vijvers lagen rond het goed verspreid. Enkele namen: "*Den Veynootvyver, Talter Viverken, Caerperviverken, Perdeviverken, Tlueghenaerken, den Stekelviver, den cleenen Splenterbeke, de groote Splenter*". Tussen deze twee laatste vijvers lag de weg naar Knesselare. Het goed van Papinglo paalde aan het gehucht Burkel op Oedelem, het Drongengoed te Ursel en aan de *gravelichede* van Knesselare (4).

Inkomsten:

Zoals reeds hoger vermeld, kregen de kloosterlingen materiële steun om in hun levensonderhoud te voorzien. Deze steun kon bestaan uit schenkingen van onroerende goederen, van goederen in natura, van goed onder de vorm van jaarlijkse renten of cijnzen (5). Deze renten

werden bezet (m.a.w. gehypotekeerd) op gronden (6). De eigenaar van dit stuk grond moest op een bepaalde dag in het jaar (zijnde de vervalddag) (7) zijn rente betalen. Uit het archiefstuk dat we hierna zullen bespreken blijkt dat verscheidene percelen grond gelegen te Knesselare en te Aalter een cijns moesten betalen. Zou de heer van het land van de Woestijne ook zijn steentje bijgedragen hebben, onder de vorm van de jaarlijkse rente aan de proosdij? In welk jaar dit geschiedde, hebben we nog niet kunnen achterhalen. Een andere mogelijkheid is, dat de Sint-Baafsabdij te Gent, die goederen te Knesselare bezat, in de XIIIe eeuw, een deel van haar inkomsten heeft afgestaan aan de proosdij.

Hierna volgt de originele tekst:

Dit hiernaervolghende es deervelijcke rente toebehoorende mijnen Heere den proest van Papingheloo te verhalene alle de Bamesse in elc jaer in Knesselare, Haeltere ende eldere ghemaecht an mij Jasp^{ar} van Caudenbeghe in desen tijt duust V^c hondert ende eenentwintich ende de hem te bereeckene de *betalinghe van den Bamesse* (8)XV^c xxiiij (9).

Folio 1

De kinderen van Zeghers iij den. ob. par. (10)

Gillis Lammens commende van Claeys van der Helst vj den. ob. par.

De kindren Laus van Lanscoot fs. Willem iij den. par.

Willem van Lanscoot up de *Brieddreve* bachten der stede van Lievin van de Walle bij den *Harincwech* up de westzijde groet twee ghementen (11) buschs lettelt myn of meer iij den. par.

Medaert de Wyspelare fs. Clements commende van Adriaen van den Donct bij cope up een half ghemet lands te *Mesvoorde* ghe-naempt *Loetssepit* v den. par.

Folio 1 verso

De kindren van Pauwels Wille up vieren linen buschs up *Stokers Stede* up de herstrate ix den. par.

Margriete fa. Jans van Buerckele over Ysabele fa. Jans van Pachtenbeke v den. par.

Pieter van Roo fs. Pieters up twee linen burschs ligghende te eene belc de hoyers van Jan Wille ligghende ghelands up de weestzijde ij den. par.

Janne van Roo dese twee namen zijn up een bezedt ij den. par.

Pieter Govaert ende Pauwels Pollaert commende van Kateline fa. Zeghers van den Haghe xj den. ob. par.

Folio 2

Marie fa. Andries de Hauwen up een busschelkin ant *Sakerment Straetkin* groet een ghemet v den. par.

De houste kinderen van Cornelis de Brabanter de Mre. up twee linen lands te *Mestvoorde* up de *Quabrake* vij den. par.

Willem van den Bruggen up *Lammings Ackere* up twee linen lands ix den. par.

Adriaen van der Donckt fs. Pieters up twee linen vichtich roeden commende van zijnen vader iij den. par.

Folio 2 verso

De kinderen Pauwels Wille bezedt up de *Ruyspelbeilc* commende van Pieter ende Adriaen de Lodder viij den. par.

De kinderen van Joos de Valcke commende van Willem de Valcke bezedt up twee linen lands tenden Willem Valcken stede die leyt bij den *Ghasthuuse* vj den. par.

Jan Steyaert fs. Hc. bij cope commende van Jan Ledeganc fs. Jans bezedt up de *Holstrate* ende upt ghanse stic

Jan Steyaert fs. Hc up twee linen lands up *Velsacker*

Folio 3

Pieter Mynnins fs. Pieters bezedt up eenen buschs up de *Erdenbuerchewech* commende van Beatryce Wouter tzWolf iij den. ob.

Jan van Hyfte up eenen buschs up de *Erdebusschenwech* iij den. par.

De zelve commende van Ghijselins vj den. par.

De kinderen Jacop Haudemercx up *Wouters Hyl* up een half bunder lands ix den. par.

Heylaert van den Bussche bij cope over Beatryce fa. Jans van Oostrem bezedt up de *Pijstede* v den. par.

Folio 3 verso

De heleghest van Knesselare commende van Matheus Ghijselebrechts iij den. par.

De kindren van Jan van Rietevenne de pre. by *Ameldonc* iij den. ob. par.

Kateline van den Bruggen fa. Franscoys dwijf van Jan de June commende van Margriete Luucx Lodders xij den. par.

Folio 4

Willeboort Wouters commende van Heyndryc de Wilde bezedt up een busschelkin groet twee honderd roeden of daer ontrent hofdende metten zuutende up *Eentvelt Strate* ande westzijde es ghelegghen den *Hautenen Pyt* iij den. par.

De kinderen van Jan Herbout commende van Pierine fa. Gheraerts van den Donct up twee linen buschs up de *Bruchstrate* vj den. par.

De we. ende kindren van Pauwels Wille vj den. par.

Jacop Balgher bij cope commende van Pieter van den Rietaghe up twee linen lands up de *Lene* vj den. par.

Folio 4 verso

De zelve up twee linen ligghende neffens... landen bezedt een seste deel hoens.

Jan Best of Philips van Landeghem xv sch. par.

Willem van Pachtenbeke up een stuc lands jeghen Gheraerts overe v den. par.

Karel van Vianen up eenen buschs *Ten Houcke* commende van Fiegebeert de Baier groet drie ghemete of daerontrent ij sch. iij den. ob. par.

Folio 5

De weduwe ende kindren Pauwels Wille commende van den kindren Luucx sBrunen iij den. par.

De zelve commende van den kindren Jan Wouters van huerlieden moedere vj den. ob. par.

Willem de Valcke commende van den kindren Pauwels Wille bij verdeele vj den. ob. par.

Lysbette filia Pieter Pauwels commende van den zelve bij ghedeele vj den. ob. par.

Folio 5 verso

Ghijselebrecht van den Hulle commende van Kateline fa. Jan Velegancx bij coope j den. ob. par.

Jacob Balgher commende van Magriete fa. Jans van Pachtenbeke commende van haren vadre ij den. par.

Willem de Valcke commende van den kindren Jacops sBrunen bij coope viij den. par.

De zelve commende van den kindren van Jacop de Keysere bij coope vij den. ob. par.

Folio 6

De zelve commende van Avezoete fa. Philips van up eenen buschs bij Martin sKeysers stede upt *Sgraven* bij coope vij den. ob. par.

Tot desen article van vij den. obool par. metten voorgaende beloopt de penninc rente midsgaders eenen sestendeel hoens ghereeckent voor iij den. par. ter somme van xxxvij sch. j den. ob. par.

HOENDER RENTE

Clement Wille fs. Jans commende van de wedue ende kindren van Jan Wille upt *Tghoeykin* tenewile groet xxxij ghemete of daerontrent een hoen.

De kindren van Pauwels Wille een half hoen

Jan Alaert fs Philips commende van Jan Hoppe bij cope up viere
linen lands of daer ontrent ligghende boven *Kateline Van Den Haghe*
Merschs een half hoen

Folio 6 verso

De weduwe ende kindren van Arnout de Hont commende van Stof-
fele Braem bij cope up twee busschelkens te *Mesworde* ij sch.
par.

Adriaen van Screywatere commende van den kindren Jan Rycarts
bij cope een vierendeel hoens

De kindren van Gillis Lammins een vierendeel hoens

Margriete fa. Jans van Buerckeke over Zegher van Pachtenbeke een
derdendeel hoens

Folio 7

Ghijsselbrecht van den Hulle over Jan Boghaert fs. Jacops een vier-
endeel hoens

De kinderen van Gillis Lammins over Clare fa. Alaerts van den
Hofe een derdendeel hoens

Faelgebeert de Baerbier een hoen ende een half hoen

De zelve al bezedt up de *Perdebeylcken* een zeste deel hoens.

Folio 7 verso

De kindren Gillis Lammins over Magriete van Buerckeke een
half hoen

De zelve commende van den zelven een zestedeel hoens

Michiel Vrombout over Jan van Buerckeke een derdendeel hoens

Willem de Valcke commende van de kindren Jacops Keyzers bij
cope een derdendeel hoens

Folio 8

De zelve commende van de kindren Jacops sBrunen bij cope een derde deel hoens

De zelve commende van Avezoete fa. Philips van Arins bij cope een derdendeel hoens

De kindren van Jan Alaert commende van Joorine Hops haerlieden moedere een half hoen

De zelve bezedt up viere linen buschs ligghende *Tenevelt* hofdende metten noortende upt straetkin een half hoen

Folio 8 verso

Jacob Balegher commende van Pieter van den Rietaghe bij cope up viere linen buschs up den *Harincwech* up de westzijde metten noortende upt velt een half hoen

De weduwe ende kindren van Pauwels Wille over Pieter Wille ende Margriete fa. Thomas sBrabanters een half hoen

De kindren Lauwers van den Donct up een stic lands tenden beke dat hiet *Zwaluwen Dam* een half hoen

Ghijselebrecht van den Hulle commende van Adriaen van Pachtenbeke up den *Stribaert* een half hoen

Folio 9

Mr. Jan de Baenst Zeghers een hoen.

De zelve commende van Jans fs Lonis van den Pitte ende van Pieter Baudins Brunecnape een hoen.

Somme van den hoenderen bedraeght xij iij vierendeels twee sesten-deels hoens ende ij sch. par.

Pieter de Wyspelare fs. Medaerts bezedt up viere linen lands int *Herrelstic* xij den. par.

Jooris Ledeghanc fs. Jacops commende van Kerstine fa. Adriaens Loddens int beloop van de strate j den. par.

Folio 9 verso

Ghijselebrecht van den Hulle commende van Pieter de Bijl bij cope up *Stokers Stede* ix den. par.

De zelve up de zelve stede v den. par.

Adriaen van den Donct fs. Pieters up de zelve stede xvij den. ob.

De zelve up de selve stede v den. par.

Folio 10

Pauwels Wille fs. Jans up de *Pijsteke* up twee ghemete lands xix den. par.

Lijsbette fa. Jans Wille commende van Jan Wille xvij den. ob. par.

De kindren van Jacop Ledeghanc commende van haren vadere j. den. ob. par.

Pauwels Wille fs. Jacops commende van den kindren Jan Rijcaerts up *Jacops Beilc* bij Willem Zwerts xiiij den. ob. par.

Jan Herbout ende zijn kindren commende van Pierine Gherarts van den Donck up twee linen lands tenewelc ghe-naemt *Het Qualandt* x den. par.

Folio 10 verso

Anthonie fa. Heyndrycx Hops commende van haren vadere xxij den. par.

De kindren van Jooris Ledeghanc up viere linen lands commende van Anthonie fa. Hendrycx Hops neffens den *Erdeburssche Wech* ghe-naempt *Vyanen Lant* up de westzijde van de weghe x den. par.

Pauwels Wille fs. Jans doster lyne up *Bouts Porte* gheleghen bij den *Heerlincsticke* iiij den. par.

Kateline van den Pitte fa. Jans commende van den zelven over deen derde ij den. par.

Folio 11

Jan Nicases Smeests over Jan van Scavesoene viij den. par.

Jan fs. Jans Roebaerts j den. ob. par.

De kindren Jans van Lanscoot over haerlieder vader ende over Lodewich de Somer up eenen drie houchten burschs v den. par.

Willem ende Philips van Sconnacker commende van Maye fa. Ze. van den Pitte huerlieder moedre j den. ob. par.

Folio 11 verso

Mer. Jan de Baenst fs. Zeghers iij den. par.

Janne Nicases Smets commende van Jan van Scavesoene j den. ob. par.

De zelve commende van den zelven j den. ob. par.

Agneese fa. Ghyselins Deckers up iiiijC roeden merschen *Teenevels* bij of winninghen bij Jan de Brabanter a^o Lxxxiiij xij den. par.

Folio 12

Doer ende alinghen van Denys Stuekelinc up eene buschs te *Sturmens* up heelycke van sGraven xiiij den. par.

Magriete fa. Wouters van den Peradyse iij den. par.

De zelve beede bezetten commende van Zeghers van Arins viij den. par.

Pierkin ende Tannekin de kindren van Jacop Ledeghanc commende van haerlieder vader viij den. par.

Folio 12 verso

De kindren van Amant de Valcke commende van haren vader commende van de kindren Lowijs Zomers bij cope viij den. par.

Doer van Gillis Lammins over Cornelis van Beneden vj den. par.

Ghijselebrecht van den Hulle v den. ob. par.

De zelve commende beede namen van Pauwels Wille ende van Lysbette fa. Lievin Erbouts vj den. ob. par.

Folio 13

De weduwe ende kindren van Pauwels Wille commende van Jan van Hyfte an de westzijde van den *Haryc Weghe* vj den. par.

Magriete fa. Jan Wouters commende van Jan van den Heeke bij den *Haryncwech* i den. ob. par.

Marie fa. Jans van Hyften up een ghemet ande westzijde van den *Haryncweghe* j den. ob. par.

De kindren Lamsins Roucx up een steuken commende van Janne Gheraerts Stevens an de west zijde van den *Haryncweghe* iij den. ob. par.

Folio 13 verso

Heylaert van den Bussche commende van Beatryce fa. Jans van Oosterem bij cope iij den. ob. par.

Willekin fs. Jan Herbouts commende van de weduwe ende van den kindren van Marten de Keysere upt *Quade Landt* ij den. par.

Pauwels Wille fs. Jans commende van de weduwe ende van den kindren Heyndryc Doestelincx vj den. par.

Lysbette fa. van Wille commende van den zelve vj den. par.

Kateline fa. Jans van de Pitte commende van Jan Reynan al upt *Goeykin Teentvelt* xvij den. par.

Folio 14

Heylaert van den Bussche commende van Pieter Hoppe iij den. par.

De zelve commende van den zelve iij den. par.

Door van Gillis Lammins commende van Clare fa. Alaerts van den Helst vj den. par.

De kindren Willems Laby commende van den kindren Jan Brugghemans j den. ob. par.

Folio 14 verso

De kindren van Pauwels Wille up eene buschs groet ijC Lxxv roeden neffens der *Besen Strate* v den. par.

Kateline fa. Cornelis van Speybrouch commende van haren vader ij den. par.

Willem van Lanscoot an de oostzijde van *Poucstrate Bussche* over de dreve j den. ob. par.

De kindren Jacops van den Piette fs. Luucx bij *Poucstrates Buschs* up de doestzijde over de dreve j den. par.

Folio 15

Joncvrouwe Baerbele fa. Louys van Steelant commende van Martin Brunnins bij cope iij den. par.

Marie fa. Willems Vroeden j den. par.

Wouter Zeghers van den Brugghen v den. par.

De kindren van Jooris Hautemans commende van den vadere ende van Jan de Roucx viij den. ob. par.

Folio 15 verso

Maye fa. Jans Hautemans up vijC roeden lands of daer ontrent bachten Jan Hautemans Kateline Jans Zutters commende van haer moeder ende van haer broeder bij cope viij den. par.

Jacob Coene bij cope van Lowijse fa. Arenouts Assebeke xij den. par.

Jan Hauteman fs. Willems up de *Hylare* een ghemet L roeden zuud Jacob Coene ende noort Jacob van Lanscoot fs. Jacops ij den. ob. par.

De zelve upt tzelve bezet up den *Hylare* ij den. par.

Folio 16

Margriette fa. Jan Nicl. Smoers iiij den. par.

Jan Blommaert commende van Kateline fa. Cornelis Hautemans up de *Riethaghe* neffens *Jooris Hoos Stratkin* up de oostzijde iiij den. par.

Stevin van de Haute fs. Claeys commende van Philips de Witte ende de weduwe ende hoys van Matheus Ghijselebrechts j den. ob. par.

De helegheest van Knesselare commende van de zelve van Matheus Ghijselebrechts j den. ob. par.

Folio 16 verso

De kindren Jan Zeghers commende van hareliedder groetvrauwe j den. par.

Willem fa. Marie Smoers viij den. ob. par.

Willem van Lantscoet up ^{V^c} roeden mersschen bachten Adriaen Ruebins xv den. par.

Willem de Valcke fs. Jans up ij linen lands up de *Berrene* nevens Jacop de Vroede ande westzijde ij den. par.

Folio 17

Katerine fa. Willem Clercx ij den. ob. par.

Philips van den Pole van Haeltre iij den. ob. par.

Magriete fa. Jans Clercx iiij den. ob. par.

Magriete fa. Willems Ghijselyns xij den. par.

Folio 17 verso

Willem Herbout fs. Willeboerts commende van Lysbette fa. Jans van den Broucke bij cope up de *Most Buschs* een ghemet xvij den. par.

De kindren Jacop van Lanscoot commende van haerlieden moeder up den voorscreven *Most Buschs* oec een ghemet xvij den. par.

Seveine fa. Philips van Roo twijf van Martin Claeys up de voorscreven *Most Buschs* xvij den. par.

De kindren van Jan Hautemans fs. Philips bezedt up de *Riethaghe* up de oostzijde van Pieter van Lantscoet stede te *Buentelare* vj den. par.

Folio 18

Jan de Lodder commende van Jan fa. Jacops Lodders up twee hondert roeden lands up de *Ryethaghe* viij den. par.

Joncvrouwe Baerbele fa. Loys van Stelant commende van Martin Brunnins bij cope iiij den. par.

De zelve commende van Martin Brunnins bij cope dese twee namen beede up *Wouter Styc* iiij den. par.

Matheus de Proest up zijn stede te *Buntelare* viij den. par.

Folio 18 verso

Mer. joncvrouwe Adriana fa. Zegher de Baenst up iiijC roeden lands bij de *Riethaghe* bachten Matheus de Proest schuere xij den. par.

Somme desen anderen penninc renten beloopt
ij pond ij sch. xj den. par.

Totalis: Somme van alden renten elc hoen gherekent voor ij sch. par.
bedraecht
v lib. vj sch. iij den. par.

(1) Proosdij: het woord is afgeleid van Provestie (provostie, provostie, proofstie, profstie, proostie, proostdie) en wil zeggen de rechtsmacht of rechtsbevoegdheid van de proost, het gebied van de proost, de kapittel goederen waarover de proost het beheer heeft.

(2) De kasselrij Brugge stond onder het bestuur van de kastelein of burggraaf. Deze voerde het bevel over het garnizoen van de grafelijke burcht. De kastelein voerde verder in tijd van oorlog de militie aan.

In 1187 was Jan, kastelein van Brugge, getuige van een schenking

door Filip van de Elzas, graaf van Vlaanderen, van verscheidene rechten en goederen aan de kerk van de heilige Maagd Maria en de heilige Baselis.

(3) Ancien régime wordt in algemene termen gebruikt om de periode aan te duiden die nieuwste tijd voorafging. Het ancien régime eindigt met de Franse revolutie. In Vlaanderen met het jaar 1796.

(4) Het gebied van de huidige gemeente Knesselare viel deels onder het land van de Woestijne en deels onder het gravelijk domein dat als "*de gravelichede van Knesselare*" wordt genoemd. Deze grafelijkheid had haar eigen baljuw, schepenen en rechtsmacht.

(5) Cijns (cheins, chens, chijs, sijs, cins, ...) wil zeggen schatting, een grondrente betaald door de eigenaar, of een vergoeding betaald door de landgebruiker aan de eigenaar (meestal voor een goed dat horig is of geweest is) of een hoofdgeld betaald aan een heer, of een belasting aan het openbaar gezag (grondbelasting of hoofdgeld).

(6) In oude teksten of akten spreekt men meestal over "gronden van erven" en "lenen". Gronden van erven zijn deze gronden, landen, die een allodiaal karakter hebben. Zij kunnen verkocht worden, overgaan door erfenis. Ieder eigenaar kan er zuiver en volgens zijn eigen wil over beschikken en beheren, hieronder verstaat men verkopen of bezwaren met een hypotheek. De lenen daarentegen zijn onderworpen aan het feodaal recht. Men kan eigenaar zijn van een leen doch de overdracht van het leen kan niet willekeurig geschieden. Doorgaans gaat het leen over bij erfenis op het oudste kind, doch de ouders kunnen hierover anders beschikken. Een leen kan niet zomaar verkocht worden. Hiervoor is de toestemming nodig van het leenhof waaronder het leen valt. De schuldenaar is verplicht eerst zijn allodiale goederen te verkopen om de schulden te delgen. Indien deze over geen andere goederen meer beschikte, mocht hij, mits toelating, het leen verkopen. Schuldeisers, geldschieters verzoeken de schuldenaar de hypotheek te nemen op alle allodiale goederen. Indien deze niet aanwezig zijn, moet hij zich wel tevreden stellen met een hypotheek op feodale goederen.

(7) De cijnsplichtige kreeg enkele dagen tijd om zijn schuld, zijn jaarlijkse rente hetzij in speciën, hetzij in natura te betalen.

(8) Verscheidene dagen in het jaar worden als vervalldag genomen. Zo treffen we meestal Sint-Jans-dag midzomer (24 juni), Bamesse (Sint-Baafsmis 1 oktober), Lichtmesse (2 februari) en verder nog Pasen en Kerstavond.

(9) Het inschrijven van jaartallen, sommen, het pagineren gebeurde in vroegere tijden anders dan nu. Men bezigde de Romeinse cijfers. Het getal één werd voorgesteld door de letter i, de letter j om het einde van de reeks aan te duiden. Zo werd het cijfer drie voorgesteld door iij, het cijfer zeven door vij. De letter v heeft de waarde van vijf. Vijftien werd op volgende wijze geschreven xv. Het jaartal 1500 schreef men als vijftien maal honderd zijnde xvC. De letter C was het symbool voor honderd. Tachtig werd voorgesteld als vier maal twintig zijnde iiij^{xx}.

Een overzicht leert ons dat volgende symbolen gebruikt werden:

i voor één

C voor honderd

v voor vijf

D voor vijfhonderd

x voor tien

M voor duizend

L voor vijftig

(10) Denier: In het Frans "denier", in het Latijn "denarius". Is een kleine koperen munt ter waarde van slechts 1/16 van een stuiver. Het woord denier werd aan gelijk welke Franse munt gegeven. Een gouden of zilveren muntstuk werd aldus een gouden of zilveren denier genoemd. Het woord denier wordt nog in andere betekenissen gebruikt zoals onder meer om een totale som aan te duiden, om een intrestvoet aan te duiden, om het gehalte zilver in de munten aan te duiden. In Nederlandstalige archivalia spreekt men over de rentevoet "den penninc xvj, of xx" en penninc wordt hier gebruikt in plaats van denier.

Obool: Is een kleine koperen munt ter waarde van een halve denier. Het woord is afgeleid van het Griekse "obolos". Bij de Grieken had 1 drachme een waarde van 6 obool. De naam obool werd gebruikt in rekeningen.

Parisis: Is de munt geslagen te Parijs, en is 1/4 méér waard dan de munt "tournois". Het onderscheid tussen het geld "parisis" en het geld "tournois" dateert reeds van voor de regering van Filip August (1180-1223). In de eerste Latijnse akten was er sprake van ponden "Turonensis" (Tours) en niet van ponden "Tornacences" (Doornik).

De meningen zijn verdeeld of deze munt te Tours ofwel te Doornik werd geslagen. M. Moke acht het hoogstwaarschijnlijk dat het pond *tournois* zijn naam dankt aan de stad Doornik (Tournay) eerder dan aan de stad Tours. Hiervoor steunt hij op de etymologie. De letter N vindt men niet terug in het woord Tours maar wel in Tournay. Al wat te maken heeft met Tours en zijn streek (*La Tourraine*) noemt men niet *Tournois* maar *Tourangeau*. Anderzijds is het onbetwistbaar dat te Doornik de wieg stond van het Frans koningshuis, een plaats waar de eerste Merovingische munten werden geslagen. Ook in plaatselijke archivalische bronnen te Doornik is er veel sprake van ponden *tournois*.

In de middeleeuwen leek alles niet zo eenvoudig. Er zijn verscheidene soorten rekenmunten, onder andere het pond parisis, het pond groot vlaams, het pond *tournois*, het pond artois, het pond brabant, allen met zijn onderverdelingen. Normaal zijn alle Vlaamse prijzen uitgedrukt in deniers groten vlaams. 1 pond groot vlaams = 20 schellingen groten vlaams = 240 deniers groten vlaams. 1 denier groot wordt eenvoudigweg 1 groot genoemd. Het woordje denier is weggelaten.

Het pond parisis, dat in Vlaanderen toch vrij veel wordt gebruikt, is 12 maal kleiner dan het pond vlaams.

12 pond parisis = 1 pond vlaams = 6 gulden. Gulden en haar onderverdeling zijn muntstukken. De ander vermelde waarden zijn rekenwaarden en géén muntstukken.

Om een idee te hebben van de waarde in het begin van de XVIe eeuw (waar onze bron over handelt) laten we hier enkele prijzen en lonen kennen uit die periode.

een koppel konijnen (twee konijnen) kostte 10 sch par.

een koppel kippen 6 sch. 6 den. par.

een koppel patrijzen 40 sch. par.

een paar schoenen 14 sch. par.

200 appelen 8 sch. par.

12 sinaasappelen 4 sch. par.

100 eieren (in augustus) 18 sch. par.

100 eieren (in september) 20 sch. par.

100 eieren (in oktober) 23 sch. par.

100 eieren (in november) 24 sch. par.

100 eieren (in december) 24 sch. par.

De gemiddelde prijs van een koe bedroeg 14 pond par.

Hierna enkele lonen. Wij beperken ons niet tot de metsers alleen.
Om grachten te delven verdiende men 8 sch. par. per dag.
Om bomen te vellen verdiende men 8 sch. par. per dag.
Om in de boomgaard te werken en de moestuin te onderhouden verdiende men 5 sch. par. daags.
Een meester-metselaar (in zomerseizoen) verdiende 10 sch. par. daags en zijn knecht of diender verdiende 5 sch. par. daags.
Een meester-timmerman verdiende ook 10 sch. par. daags en zijn knecht 6 sch. par. daags.

(11) Normaal volgde Knesselare de landmaten van het gewezen burggraafschap van Gent. Volgende maten werden er gebruikt: de lengtevoet mat 0,2753 meter. Hij is verdeeld in 10 duimen.
De vierkante voet beslaat 0,075781 vierkante meter.
De lengteroede mat 3,854 meter zijnde 14 voet.
De vierkante roede beslaat een oppervlakte van 14,8548 vierkante meter.
300 roeden maakten het gemet, zijn 4455,99 vierkante meter.
Drie gemeten of 900 roeden vormde het Gentse bunder, ongeveer één ha, 33 a 67 ca.
Echter leren we uit de bron die we bespreken dat de opgegeven maten uitgedrukt zijn in lijnen, gemeten en roeden.

Dit zijn de maten gebruikt te Brugge en voor het gewezen Brugse vrije. Maldegem, gelegen te Oost-Vlaanderen, volgde de maten van Brugge.
De lengtevoer mat 0,27439 en was verdeeld in 11 duimen.
De vierkante voer beslaat 0,07529 vierkante meter.
De vierkante roede beslaat 14,7456 vierkante meter.
100 vierkante roeden noemde men een linie (of lijn) groot 1474,56 vierkante meter.
300 vierkante roeden was het gemet en was 4428,68 vierkante meter.
Het bunder, 900 vierkante roeden, was één ha, 32 are 71 ca.

Folio 1

Brieddreve samengesteld uit twee woorden:
bried betekent breed, dreve betekent dreef.
Brieddreve is brede dreef.

Detail Slaghbosch vanden Roosemarijn. Kaarten en Plans nr. 602.

Harincwech/Haryc Weghe/Haryncwech/Haryncweghe/Harincweghe omvat de huidige Hoekestraat, Maldegemseweg, Knokseweg tot aan de grens met Maldegem. Er dient genoteerd dat de haring, want van dit woord is deze weg afgeleid, naar het binnenland moest vervoerd worden. Het is dan vanzelfsprekend dat van de vaart af deze weg, die liep tot in Maldegem, waarlangs de haring werd vervoerd van het schip tot in het binnenland, Haringweg werd genoemd.

Mesvoorde/Mestvoorde/Mesworde in latere periode *Westvoorde* is een wijk gelegen ten noorden van de huidige Urselseweg, samengesteld uit twee woorden:

mes, mest, later zelfs west: betekent urine, urineren.

Voorde: betekent een doorwaadbare plaats in een beek.

Voerde (vuerde dialectisch): betekent den (boomsoort).

Mesvoorde: drekkige doorwaadbare plaats.

of een nietwaardige plaats begroeid met dennen.

Loetssepit: ook een samenstelling

Loetse: betekent hut, houten huisje. Ook het woord "loods" is hiervan afgeleid.

"Loet" kan ook helling of laagte betekenen.

pit: betekent put, ook een laagte, een diepte.

Loetssepit: een hut, een houten huisje in de laagte gelegen ofwel een stuk land op een helling gelegen.

Folio 1 verso

Stokers stede:

stokers: kan afgeleid zijn van stoken, in brand steken, maken van brandewijn, een brandewijnstoker, een likeurstoker.

stede: afkorting van hofstede.

Stokers stede: een hofstede met brandewijnstokerij.

Folio 2

Sakermentstraetkin: Is de H.-Sakramentstraat. In de zeventiende eeuw begon deze straat aan de Hellestraat, het huidige Kwadam, kruiste de Oude Gentweg, nu Kloosterstraat.

Langs deze straat ging de processie uit.

Quabrake: toponiem bestaande uit twee elementen

qua: samentrekking van quaed, quaet, betekent minder, van minder waarde, slecht.

brake: verbuiging van braak, betekent onbebouwd, ongecultiveerd.
Quabrake: onbebouwd land van mindere waarde.

Lammins Ackere: plaatsnaam bestaande uit twee elementen.
Lammins: is een voornaam, een eigennaam afgeleid van Lammen.
ackere: acker, afgeleid van het latijn "ager" wat drijven betekent. Het vee werd naar een weide gedreven. De betekenis veranderde later in: een met hekwerk, of omheind veld voor akkerbouw.
Lammins Ackere: akker toebehorende aan Lammin.

Folio 2 verso

Ruyspelbeilc: plaatsnaam bestaande uit twee elementen waarvan het eerste kan ingedeeld worden in twee woorden.
Ruyspel: splitsen we in "ruy" wat ruw betekent en "spel" een spel afgeleid van spelen. Het woord betekent dan letterlijk ruw spel, ook gezegd voor moord.
beilc: afleiding van bilc, betekent een omsloten weide.
Ruyspelbeilc: kan verklaard worden als een weide waar vroeger een moord werd gepleegd.

Ghasthuuse: Gasthuis of ziekenhuis mag niet gezien worden in de betekenis van de huidige tijd. Het moet voor die tijd in de letterlijke zin van het woord ontleed worden. Het waren huizen die openstonden voor alle gasten van kloosters, kerken, pelgrims en reizigers. Het is niet bewezen dat er te Knesselare zo een gasthuis bestond. Het kon een onroerend goed, een perceel land, zijn dat in bezit was van een hospitaal. Denk maar aan het St.-Janshospitaal te Brugge die verscheidene onroerende goederen bezat te Oedelem, te Burkel. Bij Frans de Potter en Jan Broeckaert in de geschiedenis van de gemeenten der Provincie Oost-Vlaanderen, treffen we in de geschiedenis van Knesselare volgende passage aan: "Wij vinden in een kapelnijboek der parochie van Aalter, onder 't jaartal 1548, melding gemaakt van een gasthuis van Knesselare, vermoedelijk eene wijkplaats voor melaatschen of akkerzieken. De oorsprong en het tijdstip van de sluiting dezes gesticht zijns onbekend".

Holstrate: ook deze toponiem bestaat uit twee delen waarvan het achterste lid gewoonweg straat, of weg betekent.
Hol: betekent holte, holheid, inham, gat of kuil, ofwel hol, grot, spelonk.

Holstrate: betekent ofwel het diep uitgehold gedeelte van een straat, ofwel een straat die niet goed onderhouden was waar men putten en kuilen in vond. Wellicht is het deze tweede betekenis daar in 1516 een veroordeling plaats vond van de baljuw van Knesselare omdat de wegen aldaar slecht onderhouden werden. De akker aan deze straat of gedeelte van de straat, hebben we niet kunnen lokaliseren.

Velsacker: Deze naam kunnen we ontdebellen:

vels: samentrekking van velts betekent aarde.

acker: betekenis zie hoger "acker" is hier een versterking van het eerste lid.

Velsacker: Een omheind veld dienstig tot de akkerbouw.

Folio 3

Erdenbuerchewech/Erdebusschenwech/Bruchstraete/Erdeburssche weg
De huidige naam is Oude Brugseweg, grens Knesselare/Maldegem, de Romeinse buurtweg lopende van Brugge over Gent naar Antwerpen, door het Drongengoed. De grootste heirbaan liep van Cassel over Wervik, Doornik, Bavai, Gembloers, Borgworm, Tongeren naar Keulen.

Er zijn wel verscheidene Romeinse buurtwegen, zo onder meer van Cassel naar Brugge, en deze van Kortrijk naar Oudenburg. Deze beiden kwamen te Oudenburg samen. Er zijn buurtwegen genoeg, en dagelijks worden er nieuwe in kaart gebracht.

Wouters Hyl: deze toponiem is ook uit twee delen samengesteld.

Wouters: genitiefsvorm van Wouter, een eigennaam.

Hyl, hil, hille, hyll, hul, ul: betekent heuvel.

Wouters Hyl: de heuvel, een kleine verhevenheid toebehorende aan Wouter.

Pijstede: toponiem bestaande uit twee elementen.

pijt, pit, pitte, put: is het restant van een omwalling, een gracht, een kuil, groeve of poel.

stede: kleinere woningen heten doorgaans hofstede, stede.

Pijstede: gracht (omwalling) rondom een hofstede.

Folio 3 verso

Ameldonc: Hier kunnen we twee betekenissen geven:

a) is een afleiding van het woord Amidom (Amidoem), betekent amelmeel, zetmeel, spelt.

b) is een samengesteld woord bestaande uit de elementen Amel en Donc

Amel: is de afkorting voor Amelberga, eigennaam

donc, donk: betekent een laagte, schuilplaats, kuil, moeras.

Doorgaans betekent het een hoogterug in moerassig terrein, een hogergelegen woonplaats in een laag gebied.

Ook een onderaardse kelder, kamer onder grond dienende om te weven of graan te bewaren. Later heeft het woord de algemene betekenis van huis aangenomen.

Ameldonc: betekent een woning toebehorende aan vrouw Amelberga.

Merken we wel op dat dit toponiem reeds vermeld is in 1524 daar sommige schrijvers beweren de eerste melding pas in 1643 gebeurde.

Folio 4

Eentvelt/Tenevelt/Teenevels/Teentvelt/ in 1333 Heintvelt toponiem bestaande uit twee delen:

Eent, ent, eynt, (in de zin van einde) betekent rand, zoom, boord, grens, uiterste grens, het einde, het uiteinde van een plaats.

velt, veld reeds hoger verklaard.

Eentvelt: plaats waar het veld eindigt, en de bossen beginnen. Uit de tekst zelf kunnen we opmaken dat langsheen de Romeinde buurtweg, de huidige oude brugseweg, ten noorden van eentvelt, verscheidene bossen lagen.

Hautenen pyt: de betekenis van het eerste lid van dit toponiem behoeft geen verdere uitleg.

Pyt, put: betekent een put als vergaarbak voor water.

Hautenen pyt betekent een waterput gemaakt uit hout. Aan de hand van deze bron kunnen we deze akker localiseren. Zij ligt in ieder geval aan de Eentveldstraat en niet midden tussen de oude Romeinse buurtweg (de oude Brugseweg) en Eentveldstraat. Interessante toponiemen in de buurt zijn de potaardestukken, iets verder het potaardebosje, en de van asschensveld (niet duidende op eigennaam van Assche, maar afgeleid van as, restant van vuur). Hebben we hier te maken met een oude Romeinse waterput? De Romeinen hebben het eerst in ons land de gewoonte van waterputten te graven ingevoerd. De schacht moest tot onder de grondwaterspiegel uitgegraven worden. Daar het waterpeil niet overal hetzelfde is, verschilt de diepte van plaats tot plaats. Sommige bereiken een diepte van 15 à 20 meter, andere van slechts 2 à 3 meter. De minder diepe waterputten hebben een vierkante vorm en zijn meestal uit hout (eik)

geschoeid. Enkel het gedeelte in de grond bestond uit eik, de borst-
wering uit steen.

Lene: is een verbuiging van het werkwoord lenen, afgeleid van het Oudsaskische lehen, het Oudhoogduits lehan, en het Middelhoogduits lehen, betekent afstaan.

Lene betekent dus een perceel land dat door de heer (de leenheer) afgestaan is aan een ander persoon (de leenman). Zulke gronden waren onderhevig aan de feodale rechtspraak.

Folio 4 verso

Ten Houcke: dit toponiem is verwant met haak. De vroegere Haringstraat, nu Hoekestraat, vormt een haak of hoek aan het kanaal met de Zuid-Leiestraat.

Ten Houcke betekent een perceel land gelegen aan twee wegen die een haak of hoek vormen.

Folio 6

Sgraven: deze toponiem is een samentrekking van de genitiefsvorm des graven. Hiermee bedoelt men de gravelichede van Knesselare, de heerlijkheid Knesselare die onder het grafelijk domein viel. Zie ook voetnoot vier.

Tgoeykin/Goeykin: deze plaatsnaam bestaat uit twee delen: Goed, in de betekenis van onroerend goed, een perceel grond. kin, is een achtervoegsel dat een verkleinwoord aanduidt. Tgoeykin betekent dus een klein perceel land.

Perdebeylcken: ook deze plaatsnaam bestaat uit twee delen. Perde, is een verbuiging van paard. beylcken is een ander woord voor bilck, bulck en betekent een omsloten weide. Perdebeylcken: weide waar paarden in staan.

Folio 8 verso

Zwaluwen dam: plaatsnaam bestaande uit twee elementen. Zwaluwen: meervoud van zwaluw, een vogelsoort. dam: een dijk of wal langsheen het water. Zwaluwen dam: de wal waar veel zwaluwen bijeen kwamen.

Stribaert: een voor de hand liggende verklaring hebben we niet voor deze plaatsnaam. Het zou een vervorming kunnen zijn van "stri(e)(p)aard".

striep: betekent streep, lange strook

aert: betekent veld, een al dan niet bebouwde vlakte, gemene weide voor varkens of vee.

Stribaert: kan vertaald worden als een lange strook veld.

Een andere mogelijkheid zou een vervorming kunnen zijn van strijdbaar.

Folio 9

Herrelstic: ook deze plaatsnaam kunnen we in delen splitsen.

Herrel, eerle, herel, heerl betekent vlasstengel.

Stic, stuck is de benaming die wordt gegeven aan kleinere stukken akkerland. Als deze toponiem vooraf gegaan wordt van een eigenaam duidt dit nog op een spoor van gemeenschappelijk grondbezit.

Herrelstic: een kleiner perceel land waarop vlas bebouwd wordt.

Folio 9 verso

Stockers Stede: zie folio 1 verso.

Folio 10

Pijsteke: we hebben tot nog toe geen passende verklaring kunnen vinden voor deze plaatsnaam. Zou het wellicht afgeleid zijn van het werkwoord pijsen dat een soort dobbelspel aanduidt?

Jacobs Beilc: plaatsnaam uit twee delen.

Jacobs: de genitiefsvorm van Jacob, die een voornaam is.

Beilc: betekent omsloten weide.

Jacobs Beilc: betekent de weide van Jacob.

Qualandt/Quade Lant: samengestelde plaatsnaam.

Qua: samentrekking van quaet, quaed wat minder goed, minderwaardig betekent.

Landt, land in de betekenis van akkerland, bouwland, maar dan grotere percelen.

Qualandt: een groot perceel akkerland van mindere waarde.

Folio 10 verso

Erdeburssche wech: reeds verklaard.

Vyanen Lant: plaatsnaam samengesteld uit twee woorden.

Vyanen: is een vervorming van de schrijfwijze van de familie Viane.

Viane is een plaats gelegen in het arrondissement Aalst.

Lant: verklaring zie hoger.

Vyanen Lant: akkerland toebehorende aan de familie Viane.

Bouts Porte: zoals het vorige toponiem samengesteld uit twee woorden.

Bouts: afkorting en genitiefsvorm van Boudewijn.

Porte: poort, poorte betekent doorgang, deur, ook stad.

Bouts Porte betekent de doorgang naar het erf, of hofstede van Boudewijn.

Heerlincksticke: zie hoger.

Folio 11 verso

Teenevels: zie hoger.

Folio 12

Sturmens: plaatsnaam afgeleid van de familienaam Sturm.

Folio 13

Harync weghe/Haryncwech/Haryncweghe/Harincweghe: zie hoger.

Folio 13 verso

Quade Landt: zie hoger.

Goeykin Teentvelt: zie hoger.

Folio 14 verso

Besen Strate: samengesteld uit twee woorden.

Besen, biesen, biezen, bies: is een dun oevergewas.

Strate: straat of weg.

Besen Strate: de weg waarlangs biezen groeien.

Poucstrate Bussche/Poucstrates Buschs

Poucstrate: de weg die leidt naar Poeke, gemeente gelegen naast Aalter, nu toebehorende tot Groot-Aalter.

Buschs, bussche: betekent bos.

Poucstrate Bussche: het bos gelegen naast de straat naar Poeke.

Folio 15 verso

Hylare: plaatsnaam bestaande uit twee delen.

Hyl, hil, hille, hulle, hul: betekent heuvel.

lare, laar, laer: is een, bijna alleen in plaats en geslachtsnaam, overgebleven woord waarvan de oorspronkelijke betekenis niet vaststaat. In het Oudhoogduits komt een zelfstandig naamwoord voor "galari" in de betekenis van woning, verblijf. Indien dit zo is, kan de naam der dorpen eindigend op "Laren, Laar" hetzelfde zijn als huizen. Doch in een latere tijd van het Germaans, het Middelnederlands, betekent het woord niet meer huis of huizen, maar veld, open veld, onbebouwd land. Nog andere betekenissen zetten we hier op een rijtje: een ledige, onbebouwde plaats, vrije weide, dun, schraal, open plek in een bos, bosweide, weideplaats, de plaats waar men hout sprokkelt, braakliggende grond al dan niet met doornen, struikgewas overdekt. Algemeen aangenomen betekent laar het open plek in een bos of woud.

Nog een andere mogelijke betekenis is de volgende:

Laar zou afgeleid zijn van Hlara, Lar, Leer, Hleri (in het Latijn fanum) en betekent aan een godheid gewijde plaats. Het is afgeleid van het Skandinavische woord Hla-der, Hledra wat heiligdom betekent.

Laar komt meestal als achtervoegsel in samenstellingen voor. Het is daarom ook nuttig het voorvoegsel te verklaren vooraleer we besluiten trekken.

Hylare betekent een open plek in een bos al dan niet begroeid met struikgewas gelegen op een heuvel.

Riethaghe/Rietaghe/Ryethaghe: samengestelde toponiem.

Riet, Ryet is een plantensoort die vroeger gebruikt werd om als ligplaats uit te strooien.

Haegh, haech, hage: kan volgende betekenissen hebben:

1. een huis
2. een huis met bos en hof samen genomen
3. afsluiting, het afgeslotene
4. boom of bomen
5. tuin
6. struiken, kreupelhout
7. bos, bosschage
8. een openbare weg waarschijnlijk met bomen bezet.

Algemeen aangenomen heeft het toponiem haag de betekenis van plaats waar laagstammig hout groeit.

Riethage betekent de plaats waar laagstammig hout en riet groeit, al dan niet omzoomd door riet.

Jooris Hoos Stratkin: betekent het straatje, de weg van Joris Hoos.

Folio 16 verso

Berrene: enkelvoudig toponiem afgeleid van berrenen.

Berrenen betekent branden, verbranden, tot as verteren of vergaan, flikkeren, fonkelen, glinsteren, aanbranden of afbranden van land.
Berrene: betekent dus land dat afgebrand is.

Folio 17 verso

Most Buschs: toponiem bestaande uit twee delen.

Most, moest: het woord is waarschijnlijk verschreven voor mast, wat bosvruchten, zijnde eikels betekent. "In de mast senden" is in het bos zenden om er te weiden. Hier bedoelt op varkensvoer namelijk eikels, het voederen van varkens met eikels.

buschs, bosch: is bos. Het is een vrij recent toponiem. De oudere benaming van bos is het "hout" toponiem.

Most busschs betekent dus het bos waar varkens in geweid werden. Bij de Potter-Broeckaert en bij A. Ryserhove lezen we dat de plaatsnaam "mastbos(s)chen" het eerst in 1750 voorkomt.

Buentelare/Buntelare: samengestelde plaatsnaam.

Buent, bunt: betekent bondgenootschap.

Nog in andere samenstellingen vinden we het woord bunt terug in onder andere buntgras, bundelgras, bentgras, boentgras met als betekenis voor bunt plaats, gouw.

We raadpleegden het werd van K. De Flou waarin we volgende tekst vonden: "Buntelaere, eene oude boerderij thans nog eene wijk tegen Aeltre, te Knesselare. Apud Banclare (lees Buntlare) 1242 (Emul. 17, 293) Up de Rietinghe (moet zijn Rietaghe) up de oostzijde van Pieter van Lantscoet stede te Buentelare. 1521 (Papingheloo, 17) Up zijn stede te Buntelare 1521 (id 18) Buntelare eene wijk van Knesselare (1846 B.W.) ..." verder in de tekst treffen we de benaming "Bontelare" aan. Het voorvoegsel "Bont" zou hier bondgenootschap kunnen betekenen.

In het artikel van J. O. Andries, gepubliceerd in *Annales de la Société d'Emulation* troffen we volgende passage: "... banclare; telle est l'ortographe de l'original, mais c'est une erreur, il faut écrire Bon-

telaere, c'est à cet endroit se rencontrent les communes d'Aeltre et de Knesselaere et le hameau, ainsi que la rue de Bontelaere sont encore très bien connus ...". De originele tekst van 1242 luidt als volgt:

"... prodenditur parochia de Haltert et inde ad crucem factam in arbore que sita est ante aream Volpardi de Houte apud Banclare. Ibi conjungitur parochia de Haltert et de Kenlers ..." waarbij hij de vrije vertaling als volgt omschreef: "... et jusqu'à la croix marquée sur l'arbre devant la grange de Volpard van Houte près de Bantelaers: là se touchent les paroisses d'Aeltre et de Knesselaere ...".

De tot nog toe oudste schrijfwijze van Buntelare is Banclare zoals vermeld in de reisbeschrijving van Bisschop Walter de Marvis, die de grenzen tussen de parochies in onze streken heeft vastgelegd. Banclare kunnen we splitsen in:

banc: en dit betekent de vierschaar, het gerecht.

laar: kan woning of huis betekenen, ofwel vage, onbebouwde plaats.

Banclare betekent de plaats (in de zin van huis, woning) waar het gerecht zetelde, ofwel de vierschaar die samenkwam aan de plaats waar de grond schraal en dor was.

Als we "bunt" verklaren als bondgenootschap, samenleving kunnen we de betekenis van buntelare als volgt omschrijven: een nederzetting (in de zin van gemeenschap) aan een onbebouwde, vage plek in een bosrijk gebied.

A. Ryserhove verklaart het woord "Bunt(e)" als afleiding van een oude landmaat. We hebben bij géén enkel ander competent schrijver deze verklaring gevonden.

Folio 18

Wouter Styc: toponiem bestaande uit twee delen.

Wouter: is een voornaam

Styc: zie hoger, een klein perceel land.

Wouter Styc betekent dus een kleiner perceel land in het bezit van een zekere Wouter.

Willy STEVENS

GERAADPLEEGDE BRONNEN:

Onuitgegeven archivalia:

R.A.B., Aanwinsten, 1899, 1900, 1902.

R.A.G., Bisdome, R. 47.

R.A.G., Kaarten en Plans, R. 602.

Uitgegeven bronnen:

J.O. ANDRIES, *Notice sur la grande bruyère Flamande de Bulscamp ou Itinéraire de Wlaler de Marvis évêque de Tournai, fiscant, en 1242, les limites d'un grand nombre de paroisses touchant à cette bruyère avec une carte*, in *Annales de la Société d'Emulation*, Tome 13, 2e série, 1864/1865.

G. BERINGS, *Landschap, Geschiedenis en Archeologie in het Oudenaardse, Oudenaarde*, 1989.

R. BILLIET, *Toponymie van Herne*, Gent, 1955.

D. BUDDINGH, *L'île des Bataves, Insula Batavorum*, in *Messenger des Sciences Historique ou Archives des Arts et de la Bibliographie de Belgique*, Gent, 1872.

A. CARNOY, *Origines des noms des communes de Belgique*, Leuven, 1948.

K. DE FLOU, *Woordenboek der Toponymie van Westelijk Vlaanderen, Vlaamsch Artesie, het land van den hoek, de graafschappen Guines en Boulogne, en een gedeelte van het graafschap Ponthieu*, deel II, Gent, 1921.

R. DE MAEYER, *De Romeinse villa's in België*, Antwerpen, 's Gravenhage, 1937.

F. DE POTTER en J. BROECKAERT, *Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen*, eerste reeks, Arrondissement Gent, derde deel, Gent, 1864-1870.

H. DE SCHRIJVER, *De oude landmaten in Vlaanderen*, tweede uitgave, Gent, 1942.

J. DE VRIES, *Etymologisch Woordenboek*, Utrecht, Antwerpen, 1973.

Dictionnaire de l'académie Française, Nouvelle edition, Lyon, 1766.

DU CANGE, *Glossarium mediae et infimae latinitatis*, Paris, 1854.

M. GYSSELING, *Toponymie van Oudenburg*, Tongeren, 1950.

M. GYSSELING, *Toponymisch Woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland vóór 1226*, B.I.C.N., 1960.

M. GYSSELING en A. VERHULST, *Het oudste goederenregister van de Sint-Baafsabdij te Gent, (eerste helft XIIIe eeuw)*, Brugge, 1964.

J. LINDEMANS, *Toponymie van Opwijk*, Brussel, 1930.

J. LINDEMANS, *Toponymische verschijnselen*, Brussel, 1940.

J. LINDEMANS en E. VAN DER LINDEN, *Het cijnsboek van Duyst*, Leuven, Brussel, 1931.

G. MARECHAL, *Het Sint-Janshospitaal in de eerste eeuwen van zijn bestaan*, in 800 jaar Sint-Janshospitaal Brugge, Brugge, 1976.

A.C. OUDEMANS sr., *Bijdrage tot een middel- en Oud-Nederlandsch Woordenboek*, Leipzig, Arnhem, Brussel, 1870.

J.B.B. ROQUEFORT, *Glossaire de la langue Romane*, 2 delen, Paris, 1808.

A. RYSERHOVE, *Knesselare* (z.p.), 1945.

A. SCHOUTTEET, *Regesten op de oorkonden 1089-1300*, Brugge, 1973.

J.A. VAN HOUTTE, *De geschiedenis van Brugge*, Tielt, Bussum, 1982.

R. VAN PASSEN en K. ROELANDTS, *Toponymie van Wilrijk*, Wilrijk, 1967.

J. VERCOULLIE, *Beknopt etymologisch woordenboek der Nederlandsche taal*, derde uitgave, Gent, 1925.

C. VERLINDEN, en anderen, *Dokumenten voor de geschiedenis van prijzen en lonen in Vlaanderen en Brabant (XVe-XIXe eeuw)*, Brugge, 1959-1973.

A. VERHOUSTRAETE en A. RYSERHOVE, *Leenroerig overzicht van Aalter en Knesselare*, Maldegem, 1965.

E. VERWIJS en J. VERDAM, *Middelnederlandsch Woordenboek 's Gravenhage*, 1889.

DE KORTE KAVE EEN GEHUCHT TE AALTER

Boven de stookplaats van de haard bevindt zich de schouwmantel, ook *schouwkaaf* genoemd. Het opengemetselde deel boven het plafond en wat boven het dak uitsteekt, heet de schoorsteen. In de volksmond *kave* genoemd, afgeleid van het Middelnederlands.

Geen rook, geen vuur! Maar daarvoor moet de kave trekken. Om die tocht (trek) te bevorderen werd de kave soms vrij hoog opgetrokken. En in sommige gevallen nog met "witsel" gekalkt, zodat ze in het landschap goed zichtbaar was. Er zijn gevallen bekend waarbij kaven als merkteken of grenspaal gebruikt werden.

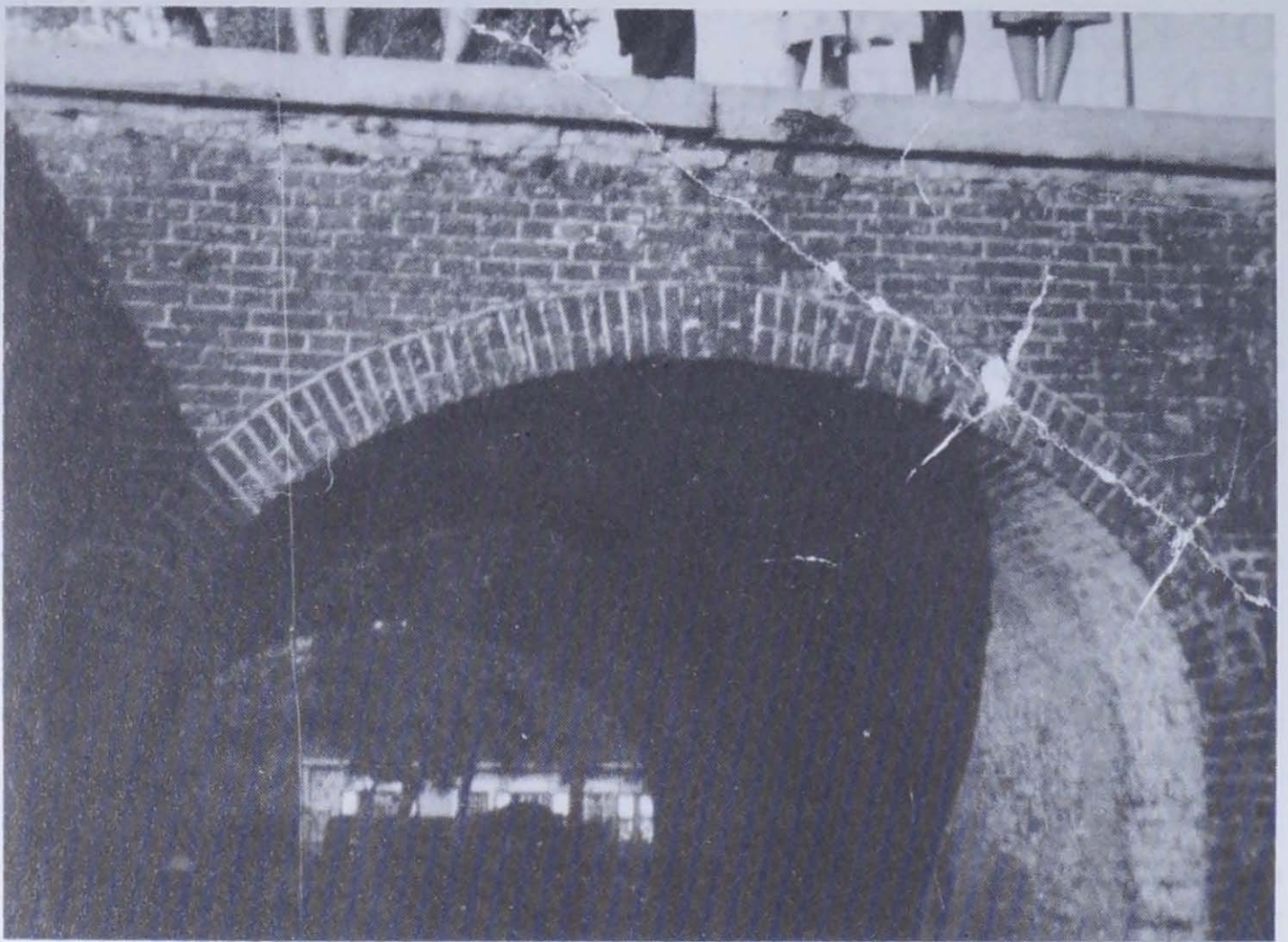
De plaats waar men vuur maakte, en dus woonde, was van belang omdat men belastingen (tienden) moest betalen aan de heerlijkheid waarop het woonhuis stond. Vooral voor de hoeven die dicht bij de grens stonden was dit van belang, daar de belasting van heerlijkheid tot heerlijkheid kon verschillen.

Zo herbouwde Jan Allaerts, in het jaar 1501, zijn hoeve op het Prinsengoed te Knesselare. Deze stond eerst op het *Land van de Woestijne*, dicht bij de grens. Hij herbouwde ze wat verder, zodat ze op het *Brugse Vrije* stond, waar de belastingen lager waren (1).

Op Aalter, ten noorden van de spoorweg, tussen de Bellemstraat en de grens met Bellem, is er een gehucht dat vroeger, en nu alleen nog door de oudere Aalternaars, de *Korte Kave* genoemd werd. Wij treffen er twee boerderijen aan.

De oudste, momenteel bewoond door Erik Van De Veire (nr. 8) en dicht bij de spoorweg met huisnummer 6 en bewoond door Omer Defruyt. Eerstgenoemde dateert van einde van de jaren 1700; ze werd onlangs gesloopt en er kwam een nieuwbouw op dezelfde plaats. De laatste werd wat later gebouwd en een deel van de gebouwen werden bij de aanleg van de spoorweg, in 1838 onteigend en meer noordwaarts herbouwd.

Het gehucht *Korte Kave* ligt binnen volgende grenzen: de spoorweg in het zuiden, ten westen de Keutelbeek, die op de grens Aalter-Bellem in het Leike uitmondt, en langs de noord- en oostkant het Leike, dat een natuurlijke grens was tussen Aalter en Bellem. Door

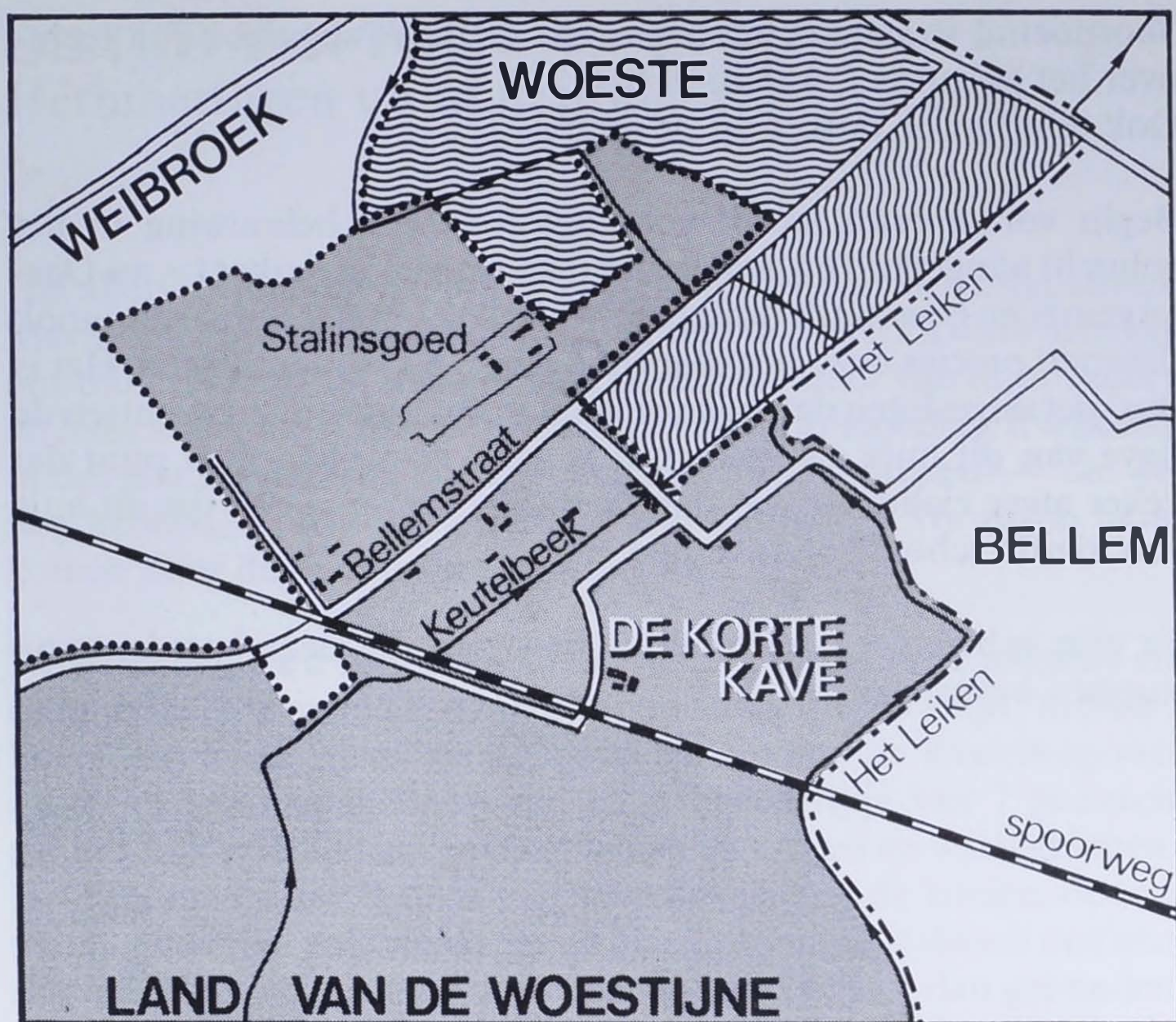

Gezicht op "Dzellekes-buize" rond 1948, nog met ronde boog en verbouwd bij de elektrificatie van de spoorweg rond 1954. Wellicht is de naam een vervorming van de familienaam De Seille. Charles De Seille is van 1825 tot 1830 burgemeester van Aalter geweest. De spoorweg vormde de zuidgrens van de Korte Kave.

de noordwestkant loopt een weg, nu Oostergem genaamd, die de Bellemstraat met Stuivenberg verbindt. Niet ver van de Bellemstraat loopt de Keutelbeek onder die landelijke betonweg, door een gemetselde duiker of *buis*.

Op de kaart van Ferraris van omstreeks 1775 is in dit gehucht geen behuizing vermeld, wat echter niet betekent dat dit zo was!

Merkwaardig is wel dat voornoemde duiker wel aangeduid staat. Dit punt moest dus van enig belang geweest zijn. Na onderzoek blijkt dat de duiker als grenspunt gebruikt werd. Na jaren studie stelde wijlen Arthur Verhoustraete in 1964 de kaart van de *heerlijkheden* van Aalter samen. Hierop zien wij dat dit punt op het hoekpunt lag tussen lenen van het Land van de Woestijne en van Woeste. Hier in de omgeving was het begin van de betonweg en het einde van de Keutelbeek de grens: de zuidkant behoorde tot het Land van de Woestijne en de noordkant tot Woeste.

- ← Duiker (buize)
- ||||| Oosterghemschen Wijck
- Grens tussen Land van de Woestijne en Woeste
- ||||| Woeste
- Land van de Woestijne
- - - Gemeentegrens

In het landboek van Aalter van 1632 worden ondermeer de vele wijken omschreven. Eén ervan was de *Oosterghemsche Wijck*, die als volgt bepaald wordt:

't Naervolgende is den oosterghemsche Wijck beginnende op den hoeck van de Oosterghemstraete (= einde Bellemstraat) aenden herweck loopende van Oostmeulen naar Bellem (= einde Oostmolenstraat). Ende scheidende soo lancx het Leyken ende soo lancx eenen waterloop (= de Keutelbeek) jehens de prochie van Bellem eyndende op 't straetjen naer 't goet mijnheer Stalins dat naar Bellem loopt ende so deur de Oosterghem straete tot op den voorseyden herweck.

Voornoemd straatje is het begin van de betonweg dat bijna recht over het bekende *Rattekasteel* ligt.
Ook hier ligt de duiker op de grens!

Begin vorige eeuw wordt voor het eerst een bebouwing in het gehucht aangeduid en wel dicht bij voornoemde duiker (= nu Oostergem 6, en bewoonde door Erik Van De Veire). Merkwaardig is ook dat men precies deze hoeve met de Korte Kave identificeert. Het is dus niet uitgesloten dat men van toenaf, zoals op andere plaatsen de kave van dit huis als grenspaal is gaan gebruiken. Een punt dat zeker meer zichtbaar was dan de duiker. Zeker is ook dat dit huis een kleine schouw of kave had.

Er zijn echter geen schriftelijke bewijzen die deze beredenering kunnen bevestigen.

Roger DEFRUYT

- (1) VERSTRAETE D., RYSERHOVE A., *Het Prinsengoed te Knesselare en de Heerlijkheid van het Knesselaarse te Oedelem*. (1951).

DE TIJD VAN TOEN

Herinneringen uit mijn prille jeugd (Deel 1)

Het allervroegste dat me bijgebleven is, is de doop van mijn zuster Maria, in januari 1932. Na de plechtigheid in de kerk kwam men bij ons thuis. Haar peter was nonkel Henri (een broer van mijn vader) en haar meter tante Marie (een zuster van mijn moeder). Eveneens in dat jaar kwam Emiel de Muynck met onze reguleur — die we nog hebben —. Hij droeg hem op zijn schouders. We zagen hem komen door de boomgaard van ons huis.

We woonden toen met z'n achten (vader, moeder, vier jongens en een meisje en dan nog een tante van moeder, die we altijd "meetse" noemden) in de Weststraat, ongeveer 1 km van de kasseiweg van Aalter naar Knesselare, op een klein boerderijtje van 7 gemeten (ruim 3 ha). We hadden een paar koeien en zeugen en wat legkippen. Het ploegen en al het overige trekwerk was voor de koeien, de rest was handwerk; "aal" werd met de hand gepompt, stalmest met een riek op de kar geladen, de oogst met de hand gepikt, dan gebonden en in stuiken gezet om te drogen. Een deel ervan werd nadien in de schuur geborgen en wat er niet in kon werd in schelven gezet om later te worden binnengehaald. 's Winters werd er dan gedorst met de vlegel. De koeien werden vanzelfsprekend ook met de hand gemolken. De melk werd ontroomd, men liet de room enkele dagen zuren en dan werd er boter van gemaakt. Bij het ronddraaien van de karn was vader altijd aan 't zingen. Elke woensdag ging hij dan met de boter naar de markt in Aalter.

's Zomers gingen we zwemmen in 't Misselken, een grote waterput in de buurt van ons huis waarin wel eens vaker gezwommen werd. Het zat daar ook vol van de waterratten. Ik herinner me nog dat op zekere dag iemand "scheerlingen" van een doornhaag in het water geworpen had; toen was het natuurlijk voor een tijdje gedaan met zwemmen.

Wanneer in de winter het ijs sterk genoeg was, gingen we daar ook "slieren". We hadden een paar "ijsstoelen" die vader gemaakt had en we amuseerden ons daar goed mee. Eén van die winterse dagen herinner ik me nog duidelijk. Mijn broers en een paar jongens uit de buurt waren al weg met de ijsstoelen en ik moest met de "pikkels"

nakomen. Ik was toen ongeveer een jaar of vijf oud. Om aan 't Misselken te komen, moest men langs een weide en daar ben ik — met mijn armen vol pikkels — gestruikeld. Ik viel op de punt van zo'n pikkel en die drong in mijn buik. Er was een gaatje in mijn buik en wanneer je daarin keek zag het blauwachtig, waarschijnlijk waren dat mijn darmen. Moeder heeft die wonde toen goed uitgewassen en verbonden en een poosje later was alles genezen. Voor zoiets werd niet naar de dokter gegaan. Er waren toen trouwens nog niet zo veel dokters.

Dit soort ongevallen gebeurde wel eens vaker. Zo zat ik eens op een lege kar om mee te rijden naar het veld; ik viel er af net vóór een achterwiel en die kar is toen over mijn buik gereden. Een kar had toen geen rubberbanden, maar houten, met ijzer belegde wielen. Daar waar het wiel over mijn buik gereden was zag het blauw, maar ook dat ging voorbij. Ook hadden we een koe, Rika genaamd, die nooit een kans onbenut liet om een kind, dat over het hof liep, omver te stampen. Ik ben zo meer dan eens door die koe tegen de grond gestampt. We leerden echter al snel dat we best oppasten en een eindje omgingen als er koeien op het hof liepen.

In het begin dat ik naar de "bewaarschool" moest, was dat erg tegen mijn zin. Ik had er dan ook al snel iets op gevonden om niet te moeten gaan. Wanneer we 's morgens te voet optrokken en aan het hof van Van den Broeckes kwamen, moest ik (toevallig) steeds "kakken". Recht tegenover dat hof stonden grote Canadese populieren langs een droge sloot en dat was een geschikte plaats. Ik wachtte een poosje in die sloot tot wanneer mijn broers verder waren gegaan om niet te laat op school te komen. Ik ging dan op m'n gemak weer naar huis, het was toch te laat. Moeder raakte dat vlug gewoon en verwachtte mij terug. Ook sommige burens wisten dat en moesten er flink om lachen.

De eerste twee jaar moesten we naar de school bij de nonnekes aan de Urselweg. Zuster Martha kon goed omgaan met de kleinsten en er was ook zuster Ancilla die les gaf aan de "grote vrouwen" (althans naar mijn begrippen van toen, want het waren meisjes van 13 en 14) die daar ook naar kwamen. Het eerste jaar moesten we na de middag altijd een beetje slapen in de klas; we moesten ons armen op de "lessenaar" leggen met ons hoofd daarop en onze ogen sluiten. Ook herinner ik me nog dat in onze klas een jongen, met de naam Godfried, zat en die had altijd een "snottebel".

Wat ik toen die eerste paar jaar van de kleuterschool nog niet wist, was of de nonnekes mannen of vrouwen waren. Dat kwam doordat die zuster een gesloten kap rond het hoofd hadden en men daardoor niet kon zien of ze lang of kort haar hadden. Ik durfde het toen ook nog aan niemand vragen.

Destijds gingen veel leurers van deur tot deur om hun waren te verkopen. Vaak kwam er iemand die naaigaren, spelden en andere kleine voorwerpen verkocht. Er was ook een grote man die met "petijnnagels" (klompnagels) leurede. Waarschijnlijk omdat hij zo lang en zo mager was noemde men hem "Lange Sies". Voor zover ik weet, verkocht die man niets anders en moest daar dus van leven. Eens vertelde hij bij ons een "rare toer" (niet van de properste trouwens) die hij beleefd had. Op zekere avond was hij nog op stap en hij had grote dorst. Hij zag een helder streepje water in een greppel in het maanlicht glinsteren. Hij zette zich op zijn knieën om te drinken. Maar, zo zei hij: "t Was verdomme zwijnszeke."

Gust Van Hulle van de Hulhoek kwam geregeld rond met breiwol. Men stopte toen vaak kousen; veelal het werk van de oude vrouwtjes. Er waren toen nauwelijks oudjes in rusthuizen; ouders en grootouders bleven meestal tot hun dood bij de (klein)kinderen wonen. Uit Gent kwam soms een man die Vleurick heette met kledingsstoffen. Hij kwam per auto en dat was een hele gebeurtenis; zelden kwam een auto in onze straat en op een gemeente als Aalter waren er toen maar enkele wagens.

Ook kwam er af en toe iemand met petroleum (men verlichtte toen met "petrollampen"). Die werd vervoerd in een speciale, mooi rood geverfde en door een paard getrokken kar. Bakker Victor De Meyer bracht het brood aan huis met een paard en een kleine huifkar. Ook met garnaal werd geleurd; men hoorde die verkoper al van ver "geirnaert, geirnaert" roepen, zodat men tijdig de straat op kon lopen om te kopen.

Er was eens een bedelaar bij ons geweest, zo rond het middaguur. Een vijftigtal meter vóór ons huis zette hij zich tegen een boom om te eten. Julien en ik floten ernaar en wenkten hem. Hij kwam naar ons huis toe, waarschijnlijk dacht hij dat hij nog iets ging krijgen, maar we waren weg. Mijn broer Julien was trouwens nogal een sloeber — hij stond erom bekend. Wanneer 's zomers om vier uur de school uit was, kwam hij nooit rechtstreeks naar huis; dat moest altijd via een omweg en meestal nog langs een beek. Hij kwam dan

pas naar huis wanneer hij natte voeten had. Er was voor hem geen mus die haar nest hoog genoeg in een boom kon bouwen — steeds moesten ze eraan geloven. Spelen met vuur was nog zo'n favoriete bezigheid van hem: wanneer ergens langs een sloot of een berm droog gras stond moest dat in de fik. Eens stak hij het gras van de sloot aan de weide van boer Cornelis (in de Weststraat) aan. Het liep wat uit de hand, het brandde namelijk veel te fel en dan waren we vlug verdwenen. Omdat ze van thuis niet gezien zouden zijn, maakte Julien een vuurtje achter een korenschelf van Hallaerts (één van onze burens). Gelukkig is die schelf toen niet platgebrand. Ons ouders waren daar vanzelfsprekend steeds weer boos om, al die gevaarlijke spelen met vuur. Hij heeft er dan ook dikwijls een pak slaag voor gekregen, maar veel mocht het niet baten.

Bijzonder moeilijk was het om aan "stekskes" te komen, want thuis waren die niet te vinden. We gingen ze soms zoeken aan 't café van Tuur Van De Walle, vooral 's maandags na het vegen van de vloer.

Wanneer in de nazomer de dagen begonnen te korten en we lang buiten gespeeld hadden, was de duisternis soms aan het vallen vóór we het in de gaten hadden. Er stond wat houtgewas langs een weide naast ons huis en daar kwam 's avonds op verscheidene plaatsen een zeer geheimzinnig en angstaanjagend geluid uit voort. Dan waren we natuurlijk flink gehaast om binnenshuis te zijn. Dat geluid werd veroorzaakt door spitsmuizen, maar dat wisten we toen niet; kinderen werden vroeger vaak bang gemaakt van de duisternis.

Met het feest van Sinterklaas waren we steeds al van weken te voren begaan. We verlangden er zó fel naar dat de voorafgaande dagen gewoon veel te lang leken te duren. Als het dan uiteindelijk toch 5 december werd, zaten we 's avonds vol spanning rond de "stoof" te wachten op de komst van de Sint. Er was niemand die lawaai durfde maken — hij had eens niet moeten komen! Dan werd plots op de deur geklopt, er werd een zak naar binnen gegooid en we vlogen erop af om te zien wat erin stak. Daarmee was meteen de spanning en de stilte weg. In de vooravond hadden we al een raap en een wortel schoongewassen en klaargelegd voor het paard van de Sint. 's Nachts immers deed die te paard zijn ronde om in de huizen waar brave kinderen woonden, speelgoed en snoep in de klomp bij de schouw te leggen. 's Morgens waren de kinderen al vroeg op om te zien wat de Sint hen gebracht had. Ook gebeurde het wel eens dat iemand stout geweest was en dat moeder zei dat Sinterklaas niet zou

komen. Dan werd alles in het werk gesteld om de laatste dagen braaf te zijn. Als de grote dag dan daar was en de Sint alsnog langs gekomen was, zei moeder wel eens dat ze hem gesproken had. De kinderen kregen toen natuurlijk veel minder als nu, maar waren daarom niet minder tevreden. Meestal vroeg ik een mondharmoonika. Toen werd er dagenlang muziek gemaakt, tot "meetse" zei dat "hare kop snokte van de koppijn".

Er is toen ook eens iets heel ergs gebeurd. Mijn broer Armand, die al wat ouder was en al meer afwist van Sinterklaas, zat eens de avond van 5 december achter de deurlijst te wachten op de komst van de Sint. Op het moment dat er op de deur geklopt werd riep Armand: "Sint-Niklaas den heilige man, hij schijnt in zijn broek en hij weet er niets van." (Ook al niet te proper.) We waren ontzettend geschokt door "zo'n affront" en ook moeder was boos. De dag daarop zei ze dat ze met de Sint gesproken had en dat hij had gezegd, dat indien iets dergelijks nog eens gebeurde, hij nooit meer zou langskomen. Wij vonden het echt schandalig.

Op de vooravond van 6 december kwam het wel eens voor dat iemand van de volwassenen Sinterklaas gezien had op een wit paard en dat deed dan de spanning ten top stijgen. Wijzelf hoorden of zagen natuurlijk nooit iets. Rond die tijd kwam de Sint ook op school. Dat was voor de kleinsten een opwindende en ontzagwekkende gebeurtenis. We moesten dan steeds een klaasliedje zingen. Zwarte Piet die ook van de partij was, had een mand met koekjes die hij aan de kinderen uitdeelde. Ooit grabbelde eens een grote kerel in de mand van de Piet. Dat vonden we afschuwelijk.

's Zondags gingen we soms met vader wandelen, langs het Patersveld naar de vaart of in het Rozestraatje. Vader hield van de natuur en bracht die liefde op ons over. Ook gingen we 's zondags — meestal met "meetse" — naar de hoogmis in Aalter-centrum; toen stond in Aalter-Brug nog geen kerk. Gewoonlijk gebeurde dat te voet, een wandeling van dik vijf km. Op de heenweg brachten we vaak een bezoekje aan "madam" Van Loo, een bekende van meetse, die in de Stationsstraat in een heel klein huisje woonde dat er nu nog staat. Ik herinner me nog dat we toen steeds een suikerklontje of "nen dikken" (10 centiemen) kregen van "madam". Bij andere gelegenheden, toen we wat later waren of bij slecht weer, reden we met de wagen naar de mis. Dat was dan met de vrachtauto van De Zut-

ter, die tijdens de week gebruikt werd voor o.a. het vervoeren van dieren. Op zaterdag werd die wagen dan schoongemaakt en werden er zitbanken in geplaatst. Ook Nand Vyncke was op zondagmorgen steeds chauffeur voor kerkgangers. Heel wat boeren gingen toen ook met paard en sjees naar de kerk. Het paard werd dan in de stal van de herberg "Het Lam" geplaatst.

Af en toe gingen we met meetse op bezoek bij Emma De Muyt, nog zo'n bekende van haar. Daar dronken we dan koffie en aten we rozijnenbrood. Ook kregen we soms druiven. Bij Emma leefde ook Marie, haar zuster, die een beetje ziekelijk was. Ze had ook een grote zwarte hond. Ze woonden langs de vaart, op Oostmolen-Noord en dat was voor ons een heel eind wandelen, maar geen bezwaar: we kwamen daar graag.

Bij Wildemauwe waren we ook eens. Hij woonde eenzaam en afgelegen op het platteland en had een bijzonder kwade hond. Wildemauwe had de naam een tovenaars te zijn, en er waren heel wat mensen die over hem vreemde verhalen wisten te vertellen of die zagezegd door zijn toedoen rare dingen hadden beleefd. Er zou bij donker niemand langs het "boerenhoveke" van Wildemauwe durven gaan, zo werd verteld. Zo hoorde ik ooit eens het verhaal van Maurits Lootens die op een donkere avond via een eenzame aardeweg in de buurt van Wildemauwes hoevetje naar huis ging. Plots lag voor hem een stapel houtbussels waar hij over moest klauteren. Hij was er amper overheen en daar lag er weer één en nog één en dat hield zo uren aan tot het zweet hem van het lijf liep en hij uiteindelijk toch thuis raakte. Zo vertelde hij het dan toch.

Wanneer iemand een nieuwe broek of een nieuw maatpak nodig had — wat heus niet vaak gebeurde — gingen we door de velden naar Spanhove, een kleermaker in Hoekestraat. Er was toen geen enkel probleem om door de velden te lopen; er waren overal grasbermen. Ik weet nog dat we toen aan een boerderij voorbijkwamen waar varkens met "steloren" liepen, zoiets zag je nergens elders. Ook passeerden we een beek waarin — vermoedelijk — goudvissen (ze waren in ieder geval rood) zwommen.

(wordt vervolgd)

WIE KENT WIE?

DE LAGERE MEISJESSCHOOL VAN DE
BROUWERIJSTRAAT, ANNO 1938.

Op deze foto zien we de meisjes uit het 7de leerjaar:
Onderste rij van links naar rechts: *Angèle Verbeke(+)*, *Simonne Otten(+)*, *Mariette Maes* en *Gerarda Martens*.

Tweede rij van links naar rechts: *Marie Vercruysse(+)*, *Yvonne Haemerlinck*, *Margriet Mortier*, *Germaine Blondia(+)*, *Yvonne Thys*, *Lydie Van Driessche*, *Clara Hautekeete* en *Zuster Caritas(+)*.

Derde rij van links naar rechts: *Leona Van Torre*, *Leona Vermeersch*, *Godelieve Lippens(+)*, *Celine Verbeke(+)*, *Maria De Riviere*, *Clara Dobbelaere*, *Yvonne De Blaey* en *Martha Saelens(+)*.

Bovenste rij van links naar rechts: *Andrea Wittevrongel*, *Andrea De Clercq*, *Godelieve Van Kerrebroeck*, *Marcella De Riviere*, *Suzanne Vereecke*, *Josee Steyaert* en *Jeanne Thys(+)*.

Medewerkers: foto: Zuster Jacqueline, Sint-Denijs-Westrem.
tekst: Leona Vermeersch.

DE MILICIENS VAN AALTER TE BEVERLO IN 1928.

Op deze foto ziet men de soldaten van de klas 1926, weder op geroepen voor een kampperiode, en deze van de klas 1928, die hun legerdienst vervulden, allen van Aalter.

Onderste rij van links naar rechts: *Gerard Verhoustraete, Henri De Waele, Emiel Boute, Marcel Sierens, Cyriel Mortier en Cyriel Bonami.*

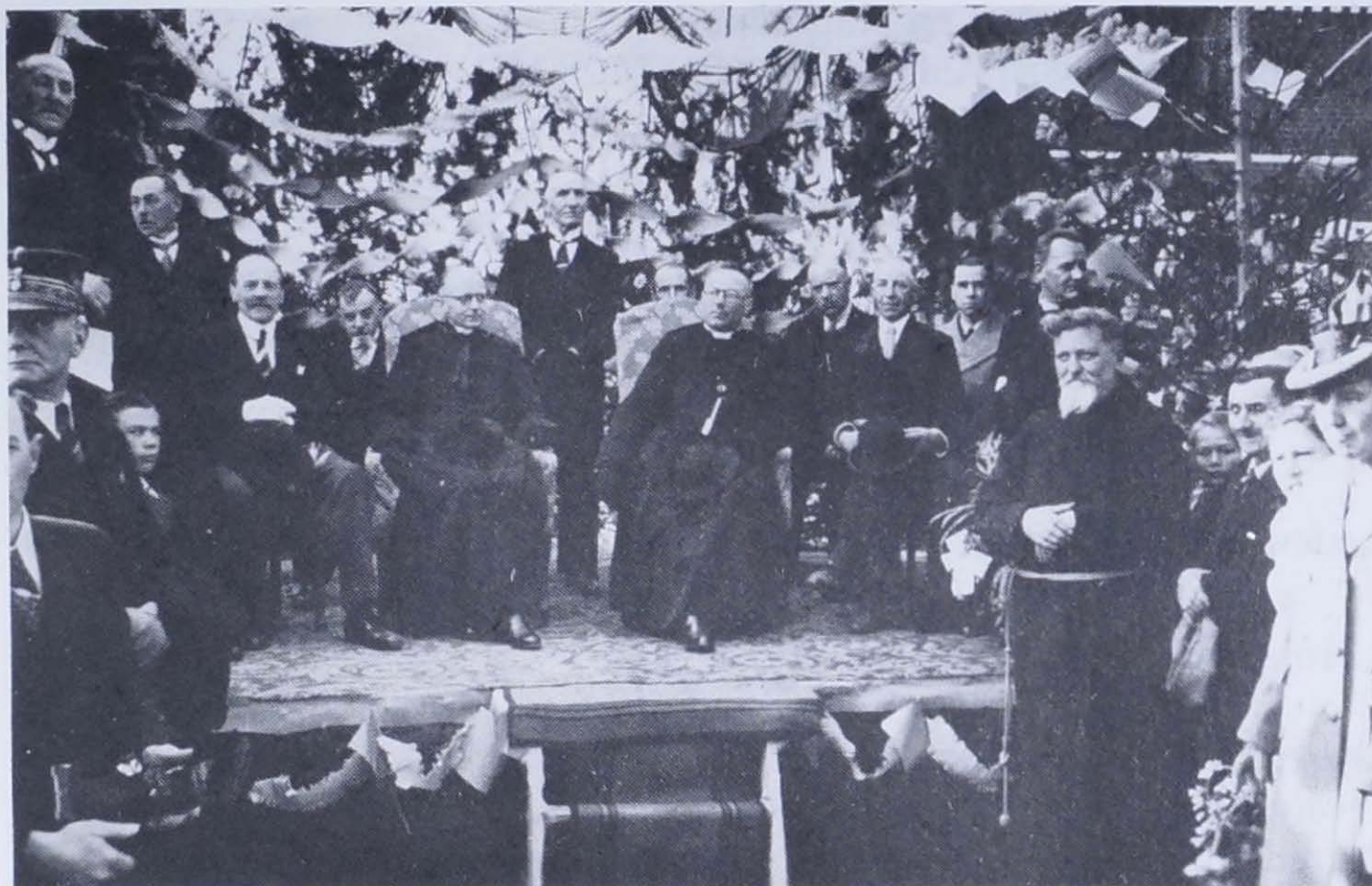
Staande van links naar rechts: *Firmin Verheecke, Oscar Van De kerckhove(?), Eugene Ardeel, Jules Lootens(?), Cyriel Mortier, Adiel Van Kerrebroeck, Cyriel Verhoye, Adiel De Wulf, Marcel Hooreweghe, André Vrient, Maurice Thys (handelaar in oud ijzer), August De Clercq, Modest Blondia en August Verhoustraete.*

Medewerkers: foto: Guy Vanderhaeghen.

tekst: Guy Vanderhaeghen en René Lambert.

DE AANSTELLING VAN E.H. DE WEIRT ALS PASTOOR TE SINT-MARIA-AALTER.

E.H. Maurice De Weirt werd aangesteld in april 1947 en was pastoor tot 1954.

Op de foto van de eretribune zien we van links naar rechts:
Robert Plovy, politiecommissaris te Aalter van 1919 tot 1948, *Karel Lambert* (linkerhoek boven), *Victor-Sidon Clyncke*, *Dr. Emiel De Pauw*, burgemeester (van 1944 tot 1952), *Remi Callant* (gemeenteraadslid), *E.H. Maurice De Weirt*, *Hector Herman*, ...?..., ...?..., *Kamiel De Reuck* (gemeenteraadslid), *René Schepers* (Eerste Schepen), *Raoul Faut*, gemeentesekretaris van 1946 tot 1959.
Verder, op de voorgrond, *Pater Emiel* en uiterst rechts, *Irène Van Loocke* (postmeesteres).

Verzameling M. Thys.

Aan alle medewerkers aan "Wie kent wie?" hartelijk dank!

Maurice THYS

LAND VAN DE WOESTIJNE

Driemaandelijks tijdschrift van de Heemkundige Kring
"Arthur Verhoustraete", gesticht in 1977.

Uitgegeven met steun van : VTB-VAB-Aalter, het Gemeentebestuur van
Aalter, het Provinciebestuur Oost-Vlaanderen.

Dienst Wettelijk Depot nr. BD. 31.832

Oplage : 500

Sekretariaat, ruiladres en eindredactie :

Kestelstraat 65, 9880 Aalter - tel. (091) 74 28 43

Bankrekening : nr. 442-6594361-40 — Heemkundige Kring Aalter.

Bestuursleden :

Voorzitter : Willy STEVENS
Lareststraat 14 - 9890 Knesselare
Ondervoorzitter : Maurice THYS
Bierweg 29 - 9880 Aalter
Sokr.-penningmeester : Roger DEFRUYT
Kestelstraat 65 - 9880 Aalter

Leden : Dries Alyn, Dirk De Reuck, Luc Stockman, Robert Verhelst en
André Verhoustraete.

Lidmaatschapsbijdrage : 350 fr. per jaar,
buitenland 450 fr.

Opzeg vóór 1 december.

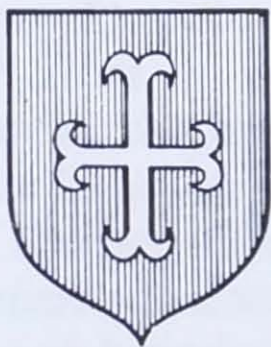
Overname uit het tijdschrift toegelaten mits schriftelijke toelating van
de redactie.

INHOUD

Tumult in Bellem en Aalter in 1576	Dirk DE REUCK	3
Betwistingen over tienden te Aalter 1542-1547	Luc STOCKMAN	7
18de Eeuwse kulturele hoogkonjunktuur in het kasteeldomein van Poeke	Koen HIMPE	9
Renten die de Proosdijvan Papinglo te Maldegem bezat te Knesselare en te Aalter	Willy STEVENS	22
De Korte Kave, een verdwenen gehucht te Aalter	Roger DEFRUYT	51
De tijd van toen Herinneringen uit mijn prille jeugd (Deel 1).	Kamiel VAN DAMME	55
Wie kent wie?	Maurice THYS	61

Land van de Woestijne

Tijdschrift van de
Heemkundige kring „Arthur Verhoustraete”

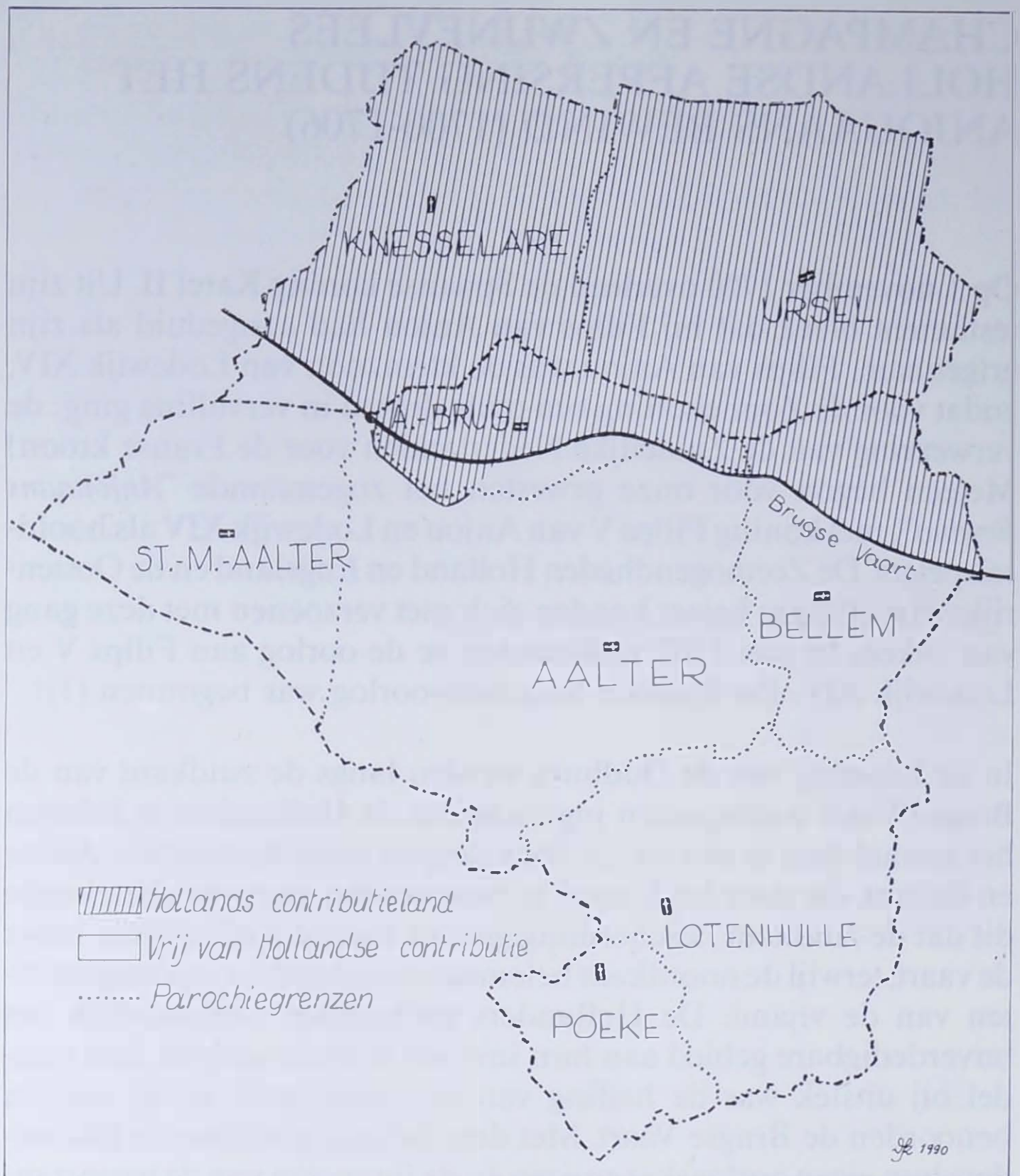
13e jaargang • nrs. 3 en 4 • 1990

CHAMPAGNE EN ZWIJNEVLEES HOLLANDSE AFPERSING TIJDENS HET ANJOUAANS BEWIND (1700-1706)

Op 1 november 1700 overleed de Spaanse koning Karel II. Uit zijn testament bleek dat hij Filips van Anjou had aangeduid als zijn erfgenaam. Filips van Anjou was de kleinzoon van Lodewijk XIV, zodat voor de Zonnekoning een oude droom in vervulling ging: de verwerving van de Zuidelijke Nederlanden voor de Franse kroon! Meteen begon voor onze gewesten het zogenaamde "*Anjouaans Bewind*", met koning Filips V van Anjou en Lodewijk XIV als hoofdrolspelers. De Zeemogendheden Holland en Engeland en de Oostenrijks-Habsburgse keizer konden zich niet verzoenen met deze gang van zaken. In mei 1702 verklaarden ze de oorlog aan Filips V en Lodewijk XIV. De Spaanse Successie-oorlog was begonnen (1)!

In de kasselrij van de Oudburg werden langs de zuidkant van de Brugse Vaart wachtposten ingericht om de Hollanders te beletten het kanaal over te steken (2). Voor dorpen zoals Knesselare, Aalter en Bellem, die door het kanaal in twee werden gesneden, betekende dit dat de zuidkant bescherming genoot van de wachtposten langs de vaart, terwijl de noordkant helemaal open lag voor de dreigementen van de vijand. De Hollanders probeerden onmiddellijk het onverdedigbare gebied aan hun invloed te onderwerpen. Het middel bij uitstek was de heffing van de "*contributie*" in de dorpen benoorden de Brugse Vaart. Met deze belasting wilden de Hollanders hun eigen oorlogskas spijsen én de financiën van de tegenstanders ontwrichten. Het ontvangkantoor van de contributie werd in Sluis geïnstalleerd. Herbert Briel, de contributie-ontvanger, zond vanuit Sluis dreigbrieven naar de dorpen van het gebied ten noorden van de Brugse Vaart. In deze "*mandementen*" eiste hij een prompte betaling van de contributie. Dorpen die daar geen gevolg aan gaven, mochten zich aan een "*militaire executie*" verwachten (3). Met dit spookbeeld van plundering en brandstichting voor ogen, besloten de bestuurders van de aangeschreven dorpen de gevraagde sommen zo vlug mogelijk te betalen. Afgevaardigden van de dorpen trokken naar Sluis om er de "*brandtschattynge*" te vereffenen (4).

De inwoners van het gebied benoorden de Brugse Vaart ondervonden spoedig dat het betalen van de contributie niet volstond om

Afbakening van het Hollands contributieland in Knesselare, Aalter en Bellem.

rondtrekkende groepjes Hollandse soldaten, die ook wel "partyen" genoemd werden, tegen te houden. De ongenode gasten gingen vrijwel steeds op dezelfde wijze te werk. Ze hielden halt aan een herberg op de noordkant van Knesselare, Aalter of Bellem en lieten zich "swynevlesch, broot ende boter" voorschotelen. De maaltijd werd uiteraard doorgespoeld met enkele potten bier (5). Vaak eisten de tafelschuimers contant geld of "guideghelt" voor de gidsen die de soldaten begeleidden (6). Soms hadden ze een bericht mee van één van hun bevelhebbers voor de bestuurders van het dorp, die op deze

manier aangemaand werden de contributie te betalen of leveringen te doen aan de Hollandse troepen (7). De Hollandse legeraanvoerders schrokken er ook niet voor terug zichzelf te laten bevoorraden. Ze eisten van de dorpen giften in geld en/of in natura met de vage belofte als wederdienst hun soldaten in het legerkamp te houden (8).

De bestuurders van de dorpen van het contributieland moesten in deze penibele oorlogsomstandigheden wel gevolg geven aan de eisen van de Hollandse legeroversten. Zo brachten de Aalternaren in 1702 de som van 9 lb 6 sch 8 gr in rekening omdat Charel-Jacobus Van Hoogewege, ontvanger van de contributie op de noordkant van Aalter, dit bedrag had betaald aan generaal Lader in Sluis. De Aalternaren hoopten daarmee de noordzijde van hun dorp te vrijwaren van de "*thaire*" van de Hollandse soldaten (9). Ook in 1703 werd een soortgelijke "*vereerynghe*" betaald door de Aalterse contributieontvanger Pieter Van Laecke aan commandant Lader (10).

De Bellemnaren werden dat jaar herhaaldelijk schriftelijk aangemaand door Lader om hem eveneens met een geldsom te bedenken teneinde "*bevryt te syn van thairynghe van partyen*" (11). Op 30 november 1703 beraadslaagden baljuw Martinus Rootsart en de schepenen Jan Van Maldeghem en Joos Van Speybrouck over de Hollandse eisen. De baljuw en de schepenen woonden op de noordkant van Bellem en werden dus rechtstreeks bedreigd door de rondtrekkende Hollanders. De Bellemse bestuurders vroegen advies aan Joos Verlee, Jan Martens, Pieter Steyaert en Guillaume Steyaert, de vier belangrijkste boeren van de noordkant van het dorp. De vergadering besloot uiteindelijk deze zaak toe te vertrouwen aan Christiaan Craeynest, die met de Hollanders ging onderhandelen (12).

De Hollandse generaals kwamen na verloop van tijd in onderlinge concurrentie bij het afromen van de voorraden van de dorpingen. Zo ontvingen de Bellemnaren, die eerst "*courtoisie*" betaalden aan generaal Lader, op 31 mei 1705 een brief van generaal Spar waarin hij uitdrukkelijk beval alleen hem te erkennen "*tot beletten vande partyen*"! De schepenen brachten hierover verslag uit aan de vier notabelen van de noordkant en samen besloten ze aan generaal Spar een beurs geldstukken en "*een cleen present van wilt*" te geven (13). De Bellemnaren vergaten ook generaal Lader niet. Op 21 juni 1705 werd hij door de Bellemse afgevaardigden bedacht met een stuk wild (14). Twee dagen later vertrokken vertegenwoordigers van Knesselare naar het Hollandse leger in Ertvelde-Rieme met "*twee vette lammers, twaelf bottelen vin sampagne, conijnen, aentvogels, kiec-*

kens als anderssints” voor de gulzige generaals (15). De Aalternaren zonden op 30 juni 1705 maar liefst 36 *”bouteillen champagnewyn”* naar generaal Spar (16)!

De berichten van de vijand zorgden soms voor verwarring in de dorpen. Op 6 juli 1705 kwam een groepje Hollandse soldaten aan de bestuurders van Bellem melden dat ze dringend de generaal moesten bezoeken in het legerkamp in de omgeving van Rieme. De notabelen van de noordkant besloten baljuw Martinus Rootsart naar Rieme te zenden om aan generaal Spar vier gouden *”pistollen”* te geven. Met het betalen van deze som hoopten de noorderlingen te bekomen dat de leveringen van haver en hooi aan de troepen zouden stopgezet worden. Het geld moest ook dienen om een einde te maken aan het soldatenvertier op de noordkant van het dorp. Tenslotte werd aan Martinus Rootsart opdracht gegeven met de Hollanders te spreken over *”tgonne voordr soude connen strecken ten besten ende meesten proffyte vande selve noortsyde vande vaert”* (17).

Toen de baljuw op 11 juli 1705 in Rieme aankwam, bleek echter dat hij niet verwacht werd bij generaal Spar, maar bij generaal Lader, die hem duidelijk liet verstaan dat de Bellemnaren op zijn diensten en bescherming konden rekenen, op voorwaarde dat zij hem met een passend geschenk zouden vereren. Martinus Rootsart kon daar geen gevolg aan geven vermits zijn opdrachtgevers hem naar generaal Spar gezonden hadden en hij die missie niet eigenmachtig kon veranderen. De volgende dag bracht de baljuw verslag uit over dit misverstand. De vergadering besloot de voorziene *”courtoisie”* te overhandigen aan generaal Lader. Baljuw Rootsart werd opnieuw gemachtigd deze transactie af te handelen (18). Op 19 juli 1705 trok hij naar Rieme en betaalde er *”dry gaude pistollen”* aan generaal Lader (19).

Toch konden al deze giften maar weinig baten, want terwijl hun bevelhebbers zich lieten *”vereren”* met goudstukken en fijnkost, bleven de Hollandse soldaten teren op de geldbeurzen en de voorraadkasten van de dorpelingen. Dat het maar beter was op hun eisen in te gaan, bleek voldoende toen de Hollanders op 6 augustus 1705 de vermaarde herberg *”De Dry Posthoorns”* op de noordkant van Aalter in brand staken (20)!

De Hollanders en de Engelsen kwamen als overwinnaars uit deze fase van de oorlog. Op 23 mei 1706 versloegen zij de Fransen te

Ramillies. De Engels-Hollandse alliantie installeerde een nieuw bewind over onze gewesten, waartegen de Fransen zich onmiddellijk gewaperhand verzetten. Het tweede bedrijf in de Spaanse Successie-oorlog kon beginnen (21)!

Dirk DE REUCK

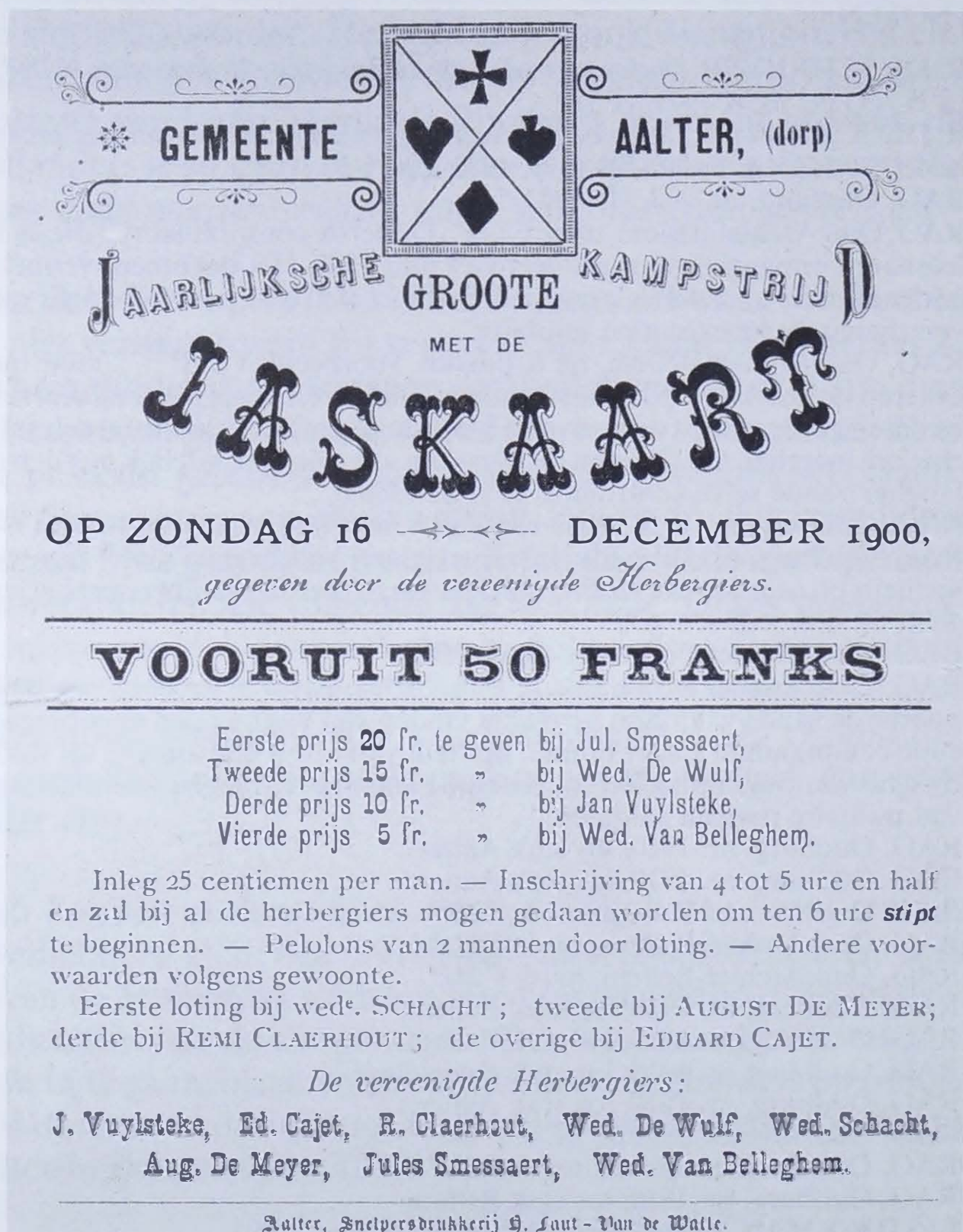
VOETNOTEN

- (1) R. DE SCHRIJVER, *Oorlog en vrede voor de Zuidelijke Nederlanden 1678-1700* in N.A.G.N., dl. 8, 1979, p. 319.
R. DE SCHRIJVER, *De Zuidelijke Nederlanden als Frans en geallieerd protectoraat 1700-1715* in N.A.G.N., dl. 9, 1980, pp.31-37.
- (2) RAG, Oudburg, nr. 272, f° 103r°/v°.
- (3) RAG, Oud Archief Bellem, nr. 6, f° 11v°. De eerste contributiebrief die de Bellemnaren ontvingen, was gedateerd 19 juni 1702. Het document vermeldde onder andere "ende om te previnieeren doncosten ende voorder onghevallen van dieghelycke executien militaire".
- (4) RAG, Oud Archief Bellem, nr. 6, passim. Voorbeeld: f° 15r°: "... ende om te eviteren de voornoempde aenstaende militaire executie... gheresolueert ende by desen ghedeputeert den persoon Martinus Rootsart bailliu der selver prochie om merghen te vachieren tot Sluys om aldaer ist doendelick met den ontfangher vande selve contributie af te handelen...".
- (5) RAG, Oudburg, nr. 1910, losse stukken Knesselare, Aalter en Bellem.
- (6) RAG, Oudburg, nr. 1910, los stuk Knesselare. Voorbeeld: "xiii^{en} novembre vertheirt bij eene stercke Hollantsche partye in twee herberghen met het guide ghelt tot ii lb xvii sch gr".
- (7) RAG, Oud Archief Bellem, nr. 6, passim.
- (8) RAG, Oud Archief Bellem, nr. 6, f° 21r°/v°: "Alsoo de prochie van Bellem noortsyde vande vaert hun vermaent vinden van wegghen den heer bregadier ende commandant Lader binnen de stadt van Sluys ofte ander... tot voldoeynghe van twaelf pistolent tot exemptie ende bevrydynghe van thaerynghe van militaire partyen soldaten...".
- (9) RAG, Oudburg, nr. 1910, los stuk Aalter.
- (10) RAG, Oudburg, nr. 1910, los stuk Aalter.
- (11) RAG, Oud Archief Bellem, nr. 6, f° 20r°.
- (12) RAG, Oud Archief Bellem, nr. 6, f° 21r°/v°.
- (13) RAG, Oud Archief Bellem, nr. 6, f° 26r°.
RAG, Oudburg, nr. 1910, los stuk Bellem.
- (14) RAG, Oudburg, nr. 1910, los stuk Bellem.
- (15) RAG, Oudburg, nr. 1910, los stuk Knesselare.
- (16) RAG, Oudburg, nr. 1910, los stuk Aalter.
- (17) RAG, Oud Archief Bellem, nr. 6, f° 26v°.
- (18) RAG, Oud Archief Bellem, nr. 6, f° 27r°.
- (19) RAG, Oudburg, nr. 1910, los stuk Bellem.
- (20) L. STOCKMAN, *Geschiedenis van Aalter*. 1979, p. 275.
- (21) R. DE SCHRIJVER, *De Zuidelijke Nederlanden als Frans en geallieerd protectoraat 1700-1715* in N.A.G.N., dl. 9, 1980, pp. 38-43.

DE VERENIGDE HERBERGIERS VAN AALTER-DORP ANNO 1900

Dit fraai verzorgd drukwerkje is een uitnodiging die bestemd was voor Richard Vandenbussche, smid, Statie, Aeltre. Port 1 centiem!! Hij heette in feite Debussche en was de vader van Prosper Debussche, onderwijzer.

Door samenwerking hoopten de inrichters heel wat volk over de vloer te krijgen.

GEMEENTE AALTER, (dorp)

JAARLIJKSCHE GROOTE KAMPSTRIJD
MET DE
JASKAART

OP ZONDAG 16 ———— DECEMBER 1900,
gegeven door de vereenigde Herbergiers.

VOORUIT 50 FRANKS

Eerste prijs 20 fr. te geven	bij Jul. Smessaert,
Tweede prijs 15 fr. "	bij Wed. De Wulf,
Derde prijs 10 fr. "	bij Jan Vuylsteke,
Vierde prijs 5 fr. "	bij Wed. Van Belleghem.

Inleg 25 centiemen per man. — Inschrijving van 4 tot 5 ure en half en zal bij al de herbergiers mogen gedaan worden om ten 6 ure *stipt* te beginnen. — Pelolons van 2 mannen door loting. — Andere voorwaarden volgens gewoonte.

Eerste loting bij wed^e. SCHACHT; tweede bij AUGUST DE MEYER; derde bij REMI CLAERHOUT; de overige bij EDUARD CAJET.

De vereenigde Herbergiers:
J. Vuylsteke, Ed. Cajet, R. Claerhout, Wed. De Wulf, Wed. Schacht,
Aug. De Meyer, Jules Smessaert, Wed. Van Belleghem.

Aalter, Snelpersdrukkerij H. Gaut - Van de Walle.

Roger DEFRUYT

GUILLIAME MARTENS (1628-1708), BURGEMEESTER TE BELLEM

Guilliamе Martens werd te Bellem geboren op 31 mei 1628 als oudste zoon van Pieter en Tanneken Steyaert. Hij werd er door pastoor Joannes Franssens op 4 juni daaropvolgend gedoopt. Willem Steyaert en Vijntjen Martens waren peter en meter (1).

Zijn vader Pieter was een zoon van Jacob Martens (en Vijntjen Claeys), die het kasteelgoed van de heer van Hansbeke bewoonde en er van 1602 tot aan zijn dood in 1618 het baljuwsambt van de heerlijkheid waarnam (2).

Zijn moeder Tanneken was een dochter van Guilliamе Steyaert (en Vijntjen Ryckaert), die te Bellem op de noordzijde van de vaart talrijke eigendommen bezat (3).

Pieter Martens pachtte in 1646 van zijn schoonvader 24 partijen land en meers met een totale oppervlakte van circa 15 ha, en woonde toen naast zijn schoonbroer Jan Steyaert, fs Willem, in een tweewoonst in "*het binnenwycken*" langs de oostkant van "*de leystraete*". Hij stierf te Bellem op 7 juli 1653 (4).

Na het overlijden van zijn vader nam de 25-jarige Guilliamе Martens, vanaf kerstavond 1652 volgens "*den index ofte taeffel*" van het landboek, alle akkers in gebruik die zijn vader van Guilliamе Steyaert pachtte (5). Vermoedelijk huwde hij nog in de (na)zomer van 1653. Zijn vrouw Janneken Steyaert, dochter van Pieter en Livina De Wispelaere, was op 20 maart 1631 te Bellem geboren (6).

De gehuwden bewoonden beurtelings twee verschillende hofsteden in "*de leystraete*".

Ze vestigden zich aanvankelijk op een hofstede langs de westkant van de straat. Deze hoeve "*met een stick lants achter den huys*", 608 roeden groot, paalde ten zuiden aan de hofstede van Joos Steyaert en was eigendom van Lieven Steyaert (7).

Enkele jaren later, kerstavond 1656, betrok het nieuwe gezin de ene helft van de ouderlijke tweewoonst, die toert aan de erfgenamen van Pieter Martens toebehoorde en waarvan de andere helft door de weduwe Pieter Martens en haar minderjarige kinderen bewoond werd. Tegelijkertijd onderging het areaal van gronden, dat Guillaume Martens bewerkte, grondige wijzigingen, wellicht ingevolge verkavelingen onder de erven Steyaert. Verscheidene akkers onder andere "*den houck*", "*de groote meersch*", "*de geete*", "*den langhen gaver*", "*het kerkenbosch stick*", "*het groot stick*", "*het waetergancxken*", "*het voorenste waetergancxken*" en "*den gaver*" werden enerzijds aan diverse gebruikers overgelaten. Anderzijds werden andere partijen land, een zestal, in gebruik genomen: "*de vier gemeten*", het "*segher deckers bilcxken*" ten zuiden van "*theerstick*" langs de westkant van "*de leystraete*", "*den keeselaere*", "*den leensvoort*" palend ten zuiden aan "*de leye*", "*de hooge piete*" grenzend ten noorden en ten westen aan "*het haeltermeerschstraetjen*" en "*den grijsbosch*" palend ten oosten en ten zuiden aan "*de cloosterstraete*". De totale bedrijfsoppervlakte werd alsdan "*geprijsd*" op 21 gemeten en 30 roeden (8).

Einde 1660 woonde Guillaume Martens opnieuw langs de westkant van de "*leystraete*" op de hofstede waar hij zich na zijn huwelijk gevestigd had en die ondertussen aan de erven Geernaert toebehoorde. Hij gebruikte toen "*in prijze*" 33 gemeten 194 roeden land en meers. Het door hem verlaten deel van de ouderlijke tweewoonst werd aan Jan De Blicck verpacht (9).

Uiteindelijk in 1668 verhuisde hij andermaal naar de ouderlijke woonst ten oosten van "*de leystraete*", nadat de toenmalige pachters Jan De Blicck en Jan De Wispelaere beurtelings hun opzeg gekregen hadden (10).

In de latere jaren groeide de bedrijfsgrootte, occasioneel volgens een onregelmatig trapvormig verloop, naar een maximum, in 1701, van circa 25 ha, die op 46 gemeten 114 roeden geprijsd werden (11) hetzij aan een gemiddelde kwaliteitscoëfficiënt van 0,814 (12).

Landbouwbedrijven met minstens 25 ha land behoorden tot de belangrijkste uitbatingen op de noordzijde van de vaart. Ze werden gerund met twee of meer paarden.

Over de landbouwbedrijvigheid van Guillaume Martens zijn weinig bijzonderheden gekend. Dat hij als paardeboer met zijn paarden

bereidwillig de akkers van koeboeren bewerkte, is een meldenswaardig feit. Anno 1696 waren Pieter, Marten en Marie De Sutter, erfgenamen Jan en Joosyntken De Wispelaere, hem een bedrag van 58 ponden grooten schuldig voor *"labeur ende peirdewerck"* die hij voor hun ouders gepresteerd had, voor levering van lijnzaad en *"over gheleende ende gheavanceerde ghelde"*. In plaats van deze geldsom te vorderen onderschreef hij met de kinderen De Sutter een hypothecaire lening voor hetzelfde bedrag aan een jaarlijkse rente van 3 ponden 12 schellingen grooten waarvoor 7 partijen land met een gezamenlijke oppervlakte van ongeveer 6 gemeten, die ze van hun ouders geërfd hadden, als onderpand dienden (13).

Ook over de patrimoniale goederen van het echtpaar ontbreken nadere gegevens bij ontstentenis van bewaard gebleven staten van goed. Toch is gebleken dat de dubbelwoning in de *"leystraete"* en vermoedelijk de akkers *"den crommen gaevere"* en *"het rosse gaverken"* tot het ouderlijk erfdeel van Guillaume Martens behoorden. Wel zijn gegevens beschikbaar gebleven over de matrimoniale eigendommen, die het echtpaar tijdens hun huwelijk aangekocht hebben.

In een openbare verkoping van 9 januari 1660 kocht Guillaume Martens 161 *"roeden landts (zijnde de oostkant) in een behuysde hofstede"*, toebehorend aan de echtelingen Pieter Coecke-Catelijne Van Suyt. De koopsom van de grond *"met alle de fruytbomen daeropstaende, de opgaende eeckeboomen, olemen, deschen ende alle de tronckboomen"*, die hij twee dagen tevoren op de eerste zitdag ten huize van Jan De Meyere aan 27 ponden 10 schellingen grooten had ingesteld, bedroeg uiteindelijk 36 ponden 10 schellingen grooten. De hofstede, waarvan sprake, bewoond door Joos De Decker, lag *"binnen de baronye van Bellem daerment nompt swaegershulle"*, paalde ten noorden aan *"sheerenstraete"*, ten oosten aan de nieuwe hofstede van Jan Steyaert en ten zuiden aan *"Guilliam Martens met consorten met haerlieder hofstede"* (14).

Op 7 januari 1669 kocht hij een partij land van Joosyntken Rootsaert, fa Christoffel, weduwe van Pieter Van Kerrebrouck *"d'aude"*, voor *"88 ponden 19 schellynghen 4 grooten vlaems"*. *"Thien schellynghen grooten ten gelaeghe"* werden ten huize van Pieter Van Kerrebrouck *"de jonghe"* verteerd. Deze akker *"d'achterste beke"* lag te Bellem op de noordzijde van de vaart, paalde ten noorden aan *"het*

kerckestick" en moest *"gheweicht worden over een partije ghenaeempt de groote beke"* aan de westkant. Hij had een oppervlakte van 590 roeden en werd door Pieter Coese voor 4 ponden grooten per jaar gepacht (15).

Op 2 oktober 1671 onderschreven Gabreel Van Vynckt en zijn vrouw Pieryncken Steyaert, fa Pieter, met Guilliam Martens, hun schoonbroer, een overeenkomst van *"overlatynghe"* van drie partijen land, gelegen te Bellem, voor de som van 146 ponden 13 schellingen 4 grooten: eerst *"eene partye saeylant groot ontrent vier hondert roeden ghenaeempt dhulshaeghe"*, *"item een partye ghenaeempt beckgaverken, groot ontrent dry hondert roeden ghenaeempt het achterste gaverken"*. De akte werd verleden voor notaris Jan De Jonghe te Gent in aanwezigheid van Lievyne De Wispelaere, weduwe van Pieter Steyaert, schoonmoeder van de kontraktanten. Maryn De Rieter en Geeraert Martens, fs Jacob, fungeerden hierbij als getuigen (16).

Op 6 december 1677 verkocht Pieter De Keyser, fs Joos, met autorisatie van zijn vrouw Jooryntken Steyaert, fa Pieter, tevoren weduwe van Cornelis Weynant, de helft van een partij land *"het groot stick"*, aan Adriaen Vande Walle, fs Adriaen, voor 29 ponden grooten waarbij Jan Tytgadt en Marten Du Prez als getuigen aanwezig waren. Door *"de zondagsche kerckgeboden"* hiervan in kennis gesteld, formuleerde Guilliam Martens bezwaren tegen deze verkoop, die hem *"bij naerhede causa uxoris"* werd toegewezen. De *"wederhelft"* van deze akker, gelegen op de noordkant van de vaart, behoorde trouwens toe aan zijn vrouw Janneken Steyaert, fa Pieter, ingevolge successie van haar moeder (17).

Hij legde ook *"naerhede op den coop"*, per onderhands kontrakt van 19 januari 1693, *"ghedaen bij Guilliam Steyaert fs Joos jehens Jan Martens fs Pieter"* van een *"partije van lande ghenaeempt den bastpape"*, ongeveer 2 gemeten groot, palend ten zuiden aan *"den leybarme vande brughsche vaert"* en van de helft van de twee aan elkaar palende partijen bos, beide *"ghenaempt den kerckenbosch"* respectievelijk *"groot int gheheele"* 656 en 224 roeden. Hij werd door de wethouders van Bellem *"daerinne ghegoet, ghegift ende gheerft"* op 4 februari 1693. De koopsom die zijn broer had bedongen bedroeg 73p 7s 8grooten en een *"laeckenen justecor"* (18).

Op 18 november 1690 werd aan Guilliam Martens, *"als comant van Jan Frans De Gavere"*, de verkoop toegewezen van drie partijen land

van wijlen Jan Steyaert, fs Guillaume, die door de "*Vrauwe Priorinne van het clooster van Ste Jooris opt Sandt binnen Ghendt in den Raede van Vlaenderen ten decrete gebrocht*" waren. Deze akkers, die door Pieter Steyaert, fs Jan, werden gebruikt, lagen te Bellem op de noordzijde van de vaart: "*den keerselaer*" 417 roeden groot, palend ten westen aan "*den leensvoort*", "*t colbrantstuck*" 3 gemeten 24 roeden groot, grenzend ten oosten aan de waterloop en ten zuiden aan "*het leensvoordeken*", en "*den michiel*" 2 gemeten 213 roeden groot, palend

Na een langdurige administratieve rompslomp vond de "*onteirfvenisse ende eirfvenisse*" voor de wet van Bellem eindelijk op 8 mei 1693 plaats (19). Guillaume Martens, die blijkbaar liggende geld tekort had, bekwam voorafgaandelijk op 12 februari 1693, ter studie van notaris Cornelis Tack te Gent, van de priorin een lening van 100 ponden grooten als "*reste van 800 guldens over ende ter causen vanden coop*" van de "*ten decrete gebrochte*" goederen, aan een intrest, berekend "*aen den pennynghe XVIne*" van 6p 5s grooten per jaar met ingang op kerstavond 1693. De gekochte akkers en de onlangs van zijn broer Jan "*bij naerhede*" verworven partijen land dienden hierbij "*ter sekerynghe*" (20). Het geleende kapitaal werd op 20 juni 1703 aan het klooster terugbetaald (21).

Guillaume Martens aanzag de vervreemding van het ouderlijk erfgoed stellig met lede ogen. Toen zijn zuster Janneken, weduwe van Boudewijn Heytens te Ingelmunster, die daartoe procuratie verleende aan haar zoon Jan, twee partijen land die haar "*by successie van haere vaeder ende moeder*" toebehoorden, op 19 mei 1698 aan Guillaume Steyaert, fs Joos, verkocht, liet hij ook deze verkoop "*bij naerhede*" niet doorgaan. Hij betaalde de koopsom van 44 "*ponden grooten vlaems*", vermeerderd met een kapitaal van 16 ponden dat samen met de verschuldigde intresten aan Jan Martens, fs Pieter, moest vereffend worden, en verwierf de akkers per "*erfvenisse*" van 14 juli 1698. Het betrof de partijen "*het braemstuck*", circa 500 roeden groot, palend ten noorden aan "*den lysenbilck*" met "*passage over den eekaertsvanck*", en "*het waeterganck stick*" circa 300 roeden groot (22).

Bewust van het voordeel van gegroepede akkers, één van de voornaamste argumenten van huidige ruilverkavelingen, kocht hij nog op 1 februari 1700, toen hij reeds 71 jaar oud was, per onderhands kontrakt van Philip Dysserinck, fs Jan, die daartoe volmacht had

verleend aan Cornelis Vermeire, voor 12p 5s grooten "*een partye saeylandt ghenaeemt den kesselaere*" ter grootte van een gemet, gelegen ten zuiden van "*den kesselaere*" die hij reeds in eigendom bezat (23).

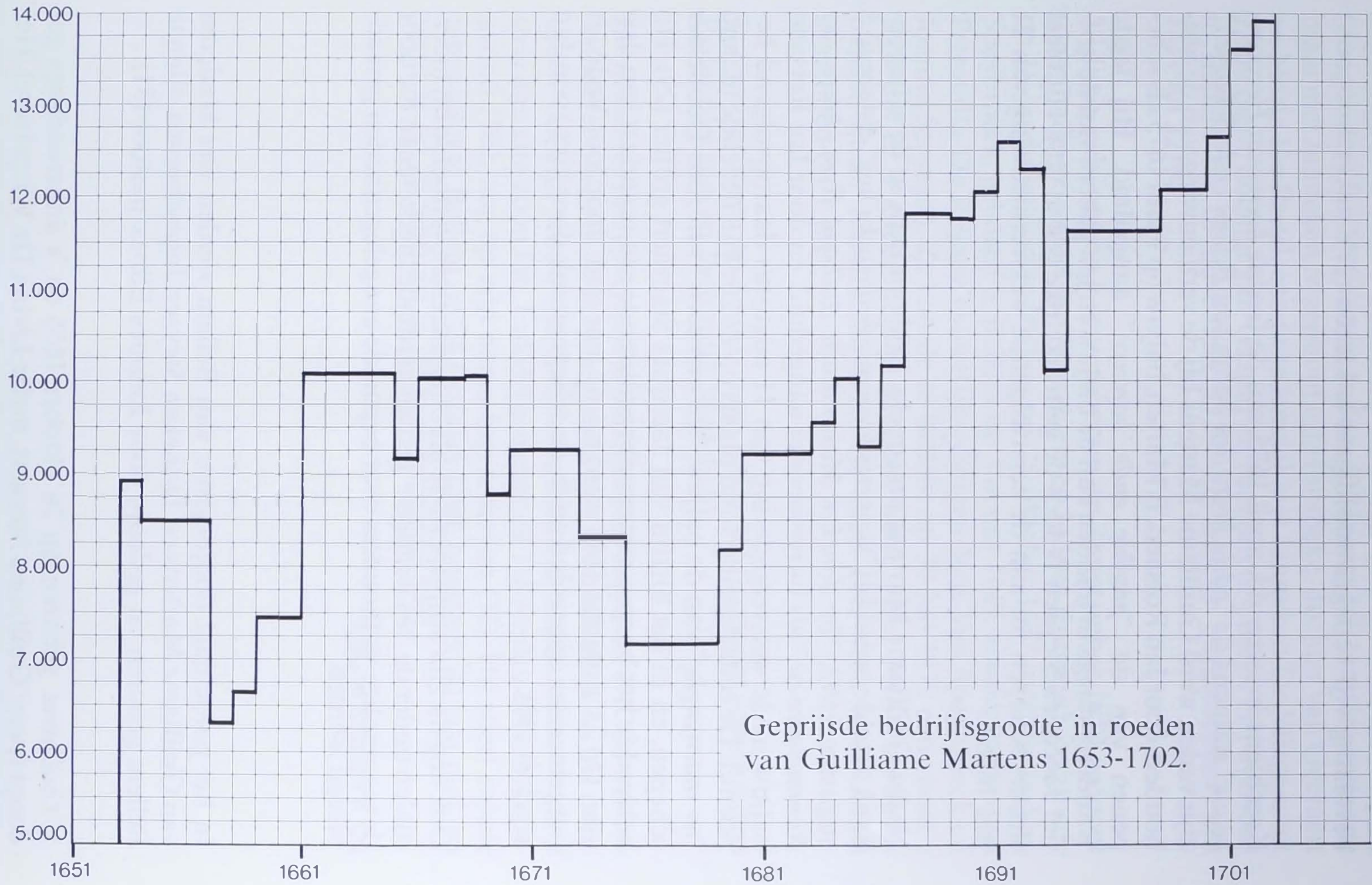
Tenslotte kocht hij op 20 november 1701 van Pieter De Decker, fs Joos, en van Barbel Verhuyst (weduwe Jacques De Decker fs Joos), voor de laatste maal een partij land "*het hairstuck*", een gemet groot, gelegen ten noorden "*aen de hairstraete op de noortsyde vande vaert*", en betaalde er 7 ponden groote en twee stenen vlas voor (24).

Benevens de vermelde aangekochte landerijen, waren ook de volgende partijen volgens aantekeningen in het 17de eeuwse landboek van Bellem in de loop der jaren eigendom van Guillaume Martens; in de binnenwijk: de ouderlijke hofstede op de oostkant van de "*leystraete*", in de gaverwijk: "*het langhe stick*" 394 roeden; in de leensvoortwijk: de "*mersch*" 347 roeden, palend ten zuiden aan de "*leye*", "*het groot stick*" 335 roeden, en "*eenen gaver*" 423 roeden, ten zuidoosten van "*het Aeltervelt*", in de stekelbesenwijk: "*den nieumeersch*" 285 roeden en "*het royken*" 191 roeden, grenzend ten oosten aan "*het roystick*" en ten noorden aan "*den moortel*".

Ingevolge "*het placcaet van syne Conincklycke Majesteit*" van 30 juli 1672, gepubliceerd op 9 september daaropvolgend, betreffende het "*reglement raeckende het gouvernement vande onbesloten steden ende het platte landt van Vlaenderen*" werden, overeenkomstig artikel 35, aan het college van baljuw burgemeester en schepenen twee "*ghecommitteerde vande grootte ghelande*" en vijf "*notabelen*" toegevoegd, die door en onder de grootgrondbezitter respectievelijk de voorname ingezetenen verkozen werden (25).

Te Bellem vond de eerste verkiezing van deze twee "*ghecommitteerde*" op 24 november 1672 in het wethuis plaats tijdens een buitengewone vergadering van de schepenbank. Guillaume Martens werd als "*grootte ghelande*" gedagvaard om er aan de verkiezing deel te nemen. Hij kreeg er een voorkeurstem van Joos Steyaert en koos zelf voor de Gentse grootgrondbezitters Maryn Van Heulle en Maximiliaan le Rouffon, die trouwens door de kiesgerechtigden als hun afgevaardigden verkozen werden (26).

Dezelfde dag werd hij ook als "*notabele*" van Bellem uitgenodigd

Geprijsde bedrijfsgrootte in roeden van Guillame Martens 1653-1702.

om, in voldoening van hetzelfde plakkaat, onder de plaatselijke bevolking vijf vertegenwoordigers te kiezen (27).

Krachtens brieven dd. april 1675 van de "*eedele heere van Heeckenbeque*" namens de "*edele heere den baron van Bellem ende Schurvelt*" zijn vader, werd Guillaume Martens bij de vernieuwing van de wethouders door Jan Rotsaert, fs Marten, baljuw op 9 juni 1675 als schepenen van de "*prochie ende baronye*" aangeduid. Hij legde 's anderendaags in handen van de baljuw en ten gehore van de griffier Jaecques Steyaert fs Joos de gebruikelijke eed af (28). Hij bleef slechts schepen tot aan de eerstvolgende wetsvernieuwing van 21 juli 1676.

Nadat Guillaume Martens omstreeks 1684 opnieuw in de schepenbank zetelde, werd hij "*vuyt crachte van schriftelycke last*" daterend 8 augustus 1692, "*by Joncker Maximiliaen Anthone Rym, heere van Rammelaere etc*" als burgemeester aangeduid, en door Jan Rotsaert baljuw in de wetsvergadering van 11 augustus daaropvolgend benoemd. De eedaflegging vond plaats op de 26e van dezelfde maand "*ter maenynghe*" van de baljuw, "*ten overstaen*" van Joos Dobbelaer schepen, en in het bijzijn van Jaecques Staeyaert griffier (29). Hij bekleedde het burgemeesterambt gedurende een mandaat van drie jaar. Op 23 augustus 1695 werd hij, 67 jaar oud, door Joos Verlé als burgemeester opgevolgd en in de schepenbank door zijn zoon Jan afgelost (30).

Ook nog na zijn ambstperiode als burgemeester, vertoefde hij meermalen onder de "*ten wethuyse*" gedagvaardigde ingezetenen die door de toenmalige wethouders over bepaalde aangelegenheden geraadpleegd werden.

In het parochiaal doopregister van Bellem werden vier kinderen van Guillaume Martens en Janneken Steyaert ingeschreven, allen te Bellem geboren en gedoopt door Joannes Elinx pastoor (31).

1. *Guilliam*, geboren op 26 oktober 1655 en 's anderendaags gedoopt (peter Guillaume Steyaert, meter Livina De Wispelaere). Het kindje stierf na anderhalve maand, op 9 december 1655.

2. *Jan*, geboren op 3 december en op 5 december 1656 gedoopt (doopouders Jan Steyaert en Judoca D'Hoost). Hij huwde een eerste maal met Janneken Maenhout uit Hansbeke, dochter van Geeraert en Maria De Pestel, een tweedemaal met Janneken De Vliegere uit Zomergem, dochter van Gaspar en Margareta Claeys. Hij overleed te Bellem op 18 november 1729. hij was er burgemeester van 1711 tot 1715.

3. *Anna*, geboren op 5 september en op 7 september 1659 gedoopt (doopheffers Corneel De Wispelaere en Judoca Rutsaert). Ze huwde op 18-jarige leeftijd te Bellem op 25 oktober 1677 met Pieter Van Speybroeck, geboren te Bellem op 5 maart 1649, zoon van Joos en Petronilla De Reytere (huwelijksgetuigen Joos Van Speybroeck en Joanna Steyaert). Ze baarde te Bellem op 30 juli 1679 een zoontje Joos dat er 's anderendaags gedoopt werd (peter Joos Van Speybroeck, meter Joanna Steyaert). Ze stierf een week later in het kraambed op 7 juli.

4. *Pieter*, geboren op 4 juni en op 7 juni 1661 gedoopt (doopouders Pieter Steyaert en Petronilla Verdonck).

Janneken Steyaert overleed te Bellem op 26 augustus 1702 en werd er 's anderendaags in de kerk begraven (32). Onmiddellijk na het overlijden van zijn vrouw liet Guillaume Martens het landbouwbedrijf over aan zijn zoon Jan. Enkel 4 gemeten en 148 roeden bleven, kerst-avond 1702, nog op zijn naam ingeschreven (33). Hij stierf enkele jaren later te Bellem op 24 februari 1708, ongeveer 80 jaar oud, en werd er op 26 februari in de kerk begraven (34).

Albert MARTENS

GEZINSFICHE

Martens Guilliamme

fs Pieter en Anna
Steyaert

° Bellem 31.05.1628
+ Bellem 24.02.1708

Steyaert Joanna

fa Pieter en Livina
De Wispelaere

° Bellem 20.03.1631
+ Bellem 26.08.1702

Kinderen:

Guilliamme

° Bellem 26.10.1655
+ Bellem 09.12.1655

Jan

° Bellem 03.12.1656

x Bellem 14.03.1682

Maenhout Joanna

° Hansbeke 25.11.1657

+ Bellem 17.10.1691

De Vliegere Joanna

° Zomergem 01.04.1663

x Bellem 13.02.1694

+ Bellem 18.11.1729

+ Bellem 01.02.1729

Anna

° Bellem 05.09.1659

x Bellem 25.10.1677

+ Bellem 07.07.1679

Van Speybroeck Pieter

° Bellem 05.03.1649

Pieter

° Bellem 04.06.1661

- (1) Rijksarchief Gent, Bellem, parochieregister 1, folio 36: "4 juny 1628, ghedoopt *Guilliam* zone van *Pieter Martens* en *Tanneken Steyaert*, gheboren den 31 mey 1628, *peter Willem Steyaert* meter *Vyntjen Martens*".
- (2) A. MARTENS, *Jaecques Martens, bailliu vanden hove, heerlickhede en vier-schaere van Hansbeke (1602-1618)*, in *Het Land van Nevele*, jg. XVII, afl. 1, maart 1986, pp. 60-74.
- (3) R.A.G., fonds Oud Bellem, register 3.
- (4) A. MARTENS, *Pieter Martens (1602-1653) stamvader te Bellem*, in *de Belle*, jg. 3, nr. 2
- (5) R.A.G., fOB, r2.
- (6) R.A.G., B, pr 1, f46.
- (7) R.A.G., fOB, r2, f4v-5r.
- (8) *ibidem*, f5r.
- (9) *ib.*, f5v-6v.
- (10) *ib.*, f14v.
- (11) *ib.*, f3r-6v, 14r-15v, 27v-29v, 294r/v.
- (12) D. DE REUCK, *Het bestuur van een plattelandsgemeente in de kasselrij van de Oudburg. Bellem (1672-1795)*. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling RUG, 1986, p. 2-6.
- (13) R.A.G., fOB, r18, f191r/v, akte van 29.11.1696.
- (14) R.A.G., fOB, r14, f152r-153r, akte van 20.01.1660.
- (15) R.A.G., fOB, r16, f39r/v, akte van 21.01.1669.
- (16) R.A.G., fOB, r17, f14v-16r, akte van 13.03.1673.
- (17) *ib.*, f79v-80v, akte van 11.01.1678.
- (18) R.A.G., fOB, r18, f139v-142r, akte van 04.02.1693.
- (19) *ib.*, f146r-151v, akte van 08.05.1693.
- (20) *ib.*, f161v-163v, akte van 12.01.1694.
- (21) *ib.*, f161v, randschrift van 29.11.1729.
- (22) *ib.*, f246r/v, akte van 14.07.1698.
- (23) R.A.G., fOB, r19, f23v-24r, akte van 30.03.1700.
- (24) *ib.*, f62v, akte van 10.01.1702.
- (25) D. DE REUCK, *op. cit.*, p. 81.
- (26) R.A.G., fOB, r5, f30r/v.
- (27) *ib.*, f31r.
- (28) *ib.*, f4r.
- (29) *ib.*, f7v-8r.
- (30) *ib.*, los stuk.
- (31) De doop-, huwelijk- en overlijdensdata werden geput uit de desbetreffende parochieregisters.
- (32) R.A.G., B, pr 5, f379v.
- (33) R.A.G., fOB, r2, f294v.
- (34) R.A.G., B, pr 6, f408r.

CURSIEFJE

Brand Maria Aalter (1).

Eenen brand in onze gemeente, wijk Maria Aalter, uitgeborsten in de namiddag van den 4 dezer (juni 1863), tusschen 2 en 3 ure heeft de volgende gebouwen, met alles wat zij inhielden in asch gelegd:

1. eene twee woonst behoorende aan Charles Vandenbussche en bewoont door zijnen zoon Charles Vandenbussche (?) en zijnen schoonzoon Isidoor Lambert, allen werklieden aldaar.

2. de kelder, kamer, koeistal, schuur en ovenbuur van Francis Lambert, landbouwer, ook aldaar. Deze gebouwen waren samengesteld van hout en steen en gedekt met strooi en enige pannen. De verliezen worden oppervlakkiglijk geschat op fr. 1.700, niets was tegen brandgevaar verzekerd.

De oorzaak van de brand schijnt te moeten toegeschreven worden aan kinderen die met phosphorieke solferstekskens zouden gespeeld hebben. De slachtoffers van den brand hebben alles verloren wat zij bezaten en zijn daardoor tot de diepste ellende gebracht.

Deze brand heeft aanleiding gegeven tot eene daad van moed en zelfopoffering. Isidoor Van de Sompel, werkman te Maria Aalter, bij den brand toegelopen zijnde, bemerkte door de venster dat het kind van Charles Vandenbussche nog in de wieg lag. Hij heeft de venster ingestampt en het kind genomen, op het oogenblik dat hij er mede buiten was, viel gansch den zolder achter hem in.

Wij mogen veronderstellen dat de tweewoonst eigendom was van Ridder H. Camberlyn d'Amougies uit Brussel.

Hij bezat hier ca. 81 ha, voor het grootste gedeelte bestaande uit bossen, dreven en land, alsook een paar woningen.

Op 19 juli 1866 laat de Gemeente hem (in het Frans) het volgende weten: *Notaris Van Waesberghe komt ons, van uwentwege de som van 500 fr. overhandigen, voor de slachtoffers van de brand, die twee huisjes (cabanes) te Ste. Maria Aalter vernield heeft... (2). (vrije vertaling).*

Hierdoor weten wij dat de eigenaar door een "ridderlijk" gebaar zijn pachters in nood wat bijstond.

Roger DEFROYT

(1) G.A.A., reg. briefwisseling 1861-1876, nr. 1929.

(2) G.A.A., reg. briefwisseling 1861-1876, nr. 1938.

PROCES VOOR DE RAAD VAN VLAANDEREN ANNO 1532-1533

Het proces dat we hierna bespreken, vond plaats te Knesselare en hield verband met de voogdij van een wees en een gehandikapte.

Eerst enkele verklarende begrippen:

Voogdij: Tijdens het oud regime werd bij het overlijden van één der ouders (of beide) een voogd aangesteld over de achtergebleven minderjarige kinderen (wezen). De toeziende voogd (ook de bijstaande voogd genoemd), moest er over waken dat de voogd zijn bevoegdheden niet te buiten ging. Jaarlijks moest een rekening voorgelegd worden aan de weesheren of oppervoogden.

Niet alléén over minderjarigen werden voogden aangesteld. Ook de minder-validen en de onbekwamen kregen een voogd voor het leven. Denk maar aan de vele blinden, stommen, verstandelijke minder begaafden, kreupelen die hier leefden. Zij waren onbekwaam om hun eventuele goederen te beheren. Hun belangen werden door de voogden verdedigd.

Staat van goed: Al de aktiva en passiva die zich in het sterfhuis bevonden, werden te boek gesteld. Naargelang kasselrij tot kasselrij en van stad tot stad, verschilde de vorm en het tijdstip om een staat van goed op te maken. De overblijvende ouder, samen met de voogden en de toeziende voogden, hadden de verplichting een staat van goed op te maken, hoe klein of hoe groot de aktiva of de schuldenlast ook was.

Oppervoogden: De magistraat van een dorp (burgemeester en schepenen) werden ook wel eens de oppervoogden genoemd. In een stad treffen we hiervoor het woord weesmeester aan. Deze waren belast met het toezicht op de voogden. Aan hem moest de rekening, die jaarlijks moest opgemaakt worden, voorgelegd worden.

PARTIJEN DIE HET PROCES VOERDEN.

1. Neelken Houtemans, vrouw van Jan Errebaut te Knesselare.
2. Corneel de Proost en Mathijs Errebaut waren de voogden over Willem Errebaut, halfwees van Jan Errebaut uit zijn eerste huwelijk.
3. Jan Errebaut, voogd over Willem Houtemans die stom was, de

broer van Neelken Houtemans. Zij zijn de verdedigers.

4. Heer Jan van Oteghem, priester en pastoor van Knesselare is eiser.

REDEN VAN HET PROCES.

De eiser had reeds een proces lopen voor het geestelijk hof van Doornik tegen Jan Errebaut. Dit hof had de pastoor van Knesselare in het gelijk gesteld. De verweerder wilde zich bij de uitspraak van het hof niet neerleggen. Daarop richtte Jan van Oteghem zich tot het wereldlijk hof. Hij kreeg van de vorst de toelating de goederen van Jan Errebaut aan te slaan. Hij liet dezelfde Jan Errebaut in de gevangenis werpen om deze te dwingen zich neer te leggen bij de uitspraak. De goederen werden bij decreet (gedwongen verkoop en per opbod) verkocht. Gillis van Oteghem, vader van de pastoor, was de koper.

OORZAAK VAN HET PROCES.

Jan Errebaut gaf zijn ontslag als voogd over zijn kind en over Willem Houtemans. Bij de afrekening bleek dat hij grote schulden had tegenover deze twee mensen. Zijn goederen werden hiervoor aangeslagen. Deze brachten niet genoeg op zodat ook de goederen van zijn vrouw Neelken Houtemans verkocht werden. Neelken Houtemans ging niet akkoord dat haar patrimoniaal en matrimoniaal goed werd verkocht om de schulden van haar man te delgen. De verweerders verzochten het hof de eiser in het ongelijk te stellen en de brieven van decreet ongedaan te maken.

VERLOOP VAN HET PROCES.

De verweerders stelden een 47-punten eisenbundel op. Het hof besloot verscheidene van deze punten aan getuigen voor te leggen. Deze moesten in eer en geweten, na het doen van de gebruikelijke eed, hierop antwoorden. We geven hierna een overzicht van de getuigen en de vragen die hen gesteld werden evenals de antwoorden die zij gaven.

1ste getuige: Loys Valcke, 40 jaar oud, woonachtig te Knesselare.

Hem werd eerst verzocht een kort relaas te geven over de aanstelling als voogd.

Getuige verklaarde dat, ongeveer 6 jaar geleden, Jan Errebaut van de voogdij over Willem Houtemans en over Willem Errebaut afzag.

In zijn plaats werden Amand Zeghers over Willem Houtemans en Michel Errebaut over Willem Errebaut aangesteld.

Hoeveel was de voogd aan de wezen schuldig?

De juiste som kon getuige niet bepalen, maar hij wist wel dat zekere percelen land van de voogd, voor de wet van Knesselare verkocht werden. In die tijd was getuige een schepen. Hij kon ook niet zeggen of de opbrengst van de goederen meer bedroeg dan de schuld. De goederen van Neelken Houtemans werden door een deurwaarder verkocht.

Wat weet u meer van die goederen en de eigenares?

Getuige verklaarde dat hij Neelken Houtemans goed kende. Ze had veel onroerende goederen te Knesselare die van de zijde van haar vader en moeder afkomstig waren. Een gedeelte van deze goederen werd door de deurwaarder, Jan Verrebrouc, verkocht. Gillis van Oteghem, vader van de pastoor van Knesselare, was de hoogstbiedende. De betaalde prijs kon getuige niet zeggen.

Werd de oorspronkelijke overdracht van onroerende goederen aan de voogden "*ten proffijte*" van de wezen zonder bedrog gedaan? Wanneer had deze eiser een procedure ingezet?

Amand Zeghers en Michiel Errebaut procedeerden voor de schepenen van Knesselare op de goederen van Jan Errebaut wegens de schulden aan de wezen. Tegelijkertijd verscheen de pastoor van Knesselare voor de wet om ook deze goederen op te eisen.

De vierschaar besliste de goederen in handen van de voogden toe te wijzen.

2de getuige: Jan Clays, zoon van Yweyn, 48 jaar oud, woonachtig te Knesselare.

De getuige moest op dezelfde vragen als de vorige antwoorden. Hij verklaarde dat Cornelis de Proost, de nieuwe voogd over Willem Houtemans werd. De schuld van Jan Errebaut bedroeg veel meer dan de waarde van zijn verkocht goed.

Vier jaar geleden verkocht de deurwaarder, Jan Verrebrouc, op het kerkhof te Knesselare de goederen die door de nieuwe voogden waren aangeslagen samen met andere goederen van Neelken Houtemans. Deze verkoop geschiedde in opdracht van de eiser. De verkoop gebeurde door het branden van een kaars. Tijdens het branden mocht iedereen een bod doen. Na het doven van de kaars, werden de goederen toegewezen aan de laatste bidder. Gillis van Oteghem, vader van de eiser, had het goed gekocht voor slechts de helft van de waarde.

3de getuige: Arendt van Hijfte, 36 jaar oud, woonachtig te Knesselare.
Hij verklaarde dat de deurwaarder afkomstig was van Roeselare.
Zijn getuigenis is gelijkkluidend met de vorige getuigen.

Op 11 april 1535 werd volgende getuige gehoord:

4de getuige: Lieven De Deckere, 50 jaar oud, woonachtig te Knesselare.
Getuige verklaarde eveneens dat Jan Errebaut veel schulden had.
Het goed dat in handen van de nieuwe voogden was overgegeven,
was zeker niet voldoende om de schuld te kwijten. Zijn verklaring
betreffende de verkoop door de deurwaarder is hetzelfde als van
vorige getuigen.

Verder verklaarde getuige dat de goederen door Jan Errebaut wor-
den gepacht van de nieuwe voogden.

Op 13 april 1535 werd volgende getuige gehoord:

5de getuige: Joos De Delnere, 34 jaar oud, woonachtig te Knesselare.
Zijn verklaring is gelijklopend met deze van al de vorige getuigen.

De uitspraak van het hof luidde: De gedwongen verkoop van de
goederen waarbij Gillis van Oteghem de hoogstbiedende was, werd
gehandhaafd. De opbrengst moet naar het hof gebracht worden, om
overhandigd te worden aan de voogden. De proceskosten moeten
door beide partijen gedragen worden.

Dat de pastoor van Knesselare, Jan van Ooteghem, een bekend
figuur te Knesselare was, dankt hij aan het feit dat hij gedurende zijn
herderschap verscheidene processen tegen zijn onderdanen had
gevoerd. Jan van Ooteghem was reeds in 1518 pastoor te Knesselare.
Zo procedeerde hij tegen de erfgenamen van Robert de Barbier,
hostellier in "den ynghete" te Knesselare. Het proces had plaats in
1533. In beide gevallen werd Jan van Ooteghem in het gelijk gesteld.

De geestelijkheid onderling kwam niet overeen. Willem van Bost,
gewezen pastoor van Knesselare, nadien proost van Torhout, proce-
deerde tegen zijn opvolger Kristiaan Hillebrant in 1564.

Willy STEVENS

BRONNEN:

Raad van Vlaanderen, register 7525, f° 438.
Raad van Vlaanderen, Enkwesten.

EEN ANEKDOTE UIT DE JAREN 1940-44

Velen die de lange donkere bezettingsjaren hebben meegemaakt kennen nog één of andere anekdote uit die periode. Zo vertelde mijn vader meer dan eens het volgende voorval dat zijn oom, mijn grootoom, Honoré Verhougstraete, meemaakte.

Juli 1941! Jaarlijkse kermis op Aalter-Brug, de grote verering van de H.-Godelieve. Het was een warme zomerse dagen heel veel mensen stapten vanuit Aalter-centrum naar Aalter-Brug. Eén van hen was mijn grootoom, Honoré Verhougstraete, de broer van mijn grootmoeder langs vaders zijde. Hij was een grote magere man, 67 jaar oud. Hij droeg zijn beste zwarte, ietwat verschenen, pak en een stijve boord met zwarte das. Hij was één van de weinigen met een hoed op het hoofd. Op zijn neus stond een brilletje van grijs metaal dat op sommige plaatsen roestvlekjes vertoonde. Hij was niet getrouwd, keek ernstig voor zich uit en wie hem heeft gekend weet zeker dat hij in de eerste plaats op bedevaart ging. Kortom, hij was een opvallende figuur tussen al die andere mensen.

In groepjes gingen de mensen het station voorbij, de Brugstraat in. Daar lag toen het vliegveld, dat nu het industrieterrein is geworden. Dat vliegveld werd in 1941 dag en nacht bewaakt door Duitse soldaten, waarvan er die zondag heel wat rustig en afwezig op het gras langsheen de straatkant lagen of zaten. Ze keken nieuwsgierig en geïnteresseerd naar de mensen die in groepjes voorbij wandelden.

Honoré stapte voorbij en een paar soldaten groetten hem eerbiedig en beleefd. Hij had het nauwelijks opgemerkt. Even verder groette een tweede groep soldaten even eerbiedig en hoffelijk. Grootoom keek ze verwonderd aan.

- Je hebt hier veel vrienden, Honoré - spotte een buurman.
- Hoe zou ik - reageerde Honoré verbaasd, hij die geen greintje sympathie had voor de bezetter, wel integendeel.
- Misschien hebben ze bij jou bloemen gekocht? - want "nonkel" zoals wij hem kortweg noemden, hielp op de bloemisterij van mijn vader en het gebeurde wel meer dat soldaten om bloemen kwamen.
- Ik heb ze nooit eerder gezien - antwoordde Honoré knorrig. Maar wat verderop gebeurde hetzelfde: soldaten die nonkel eerbiedig groetten. Hoe was het mogelijk? Nonkel begreep er niets van.

Honoré en zijn groepje wandelaars kwamen aan het kanaal Gent - Brugge. Een man die ietwat achter nonkel stapte, kwam op hem af en tikte hem op de schouder.

- Ik weet Honoré, waarom die Duitse soldaten je zo eerbiedig gegroet hebben! -

Nonkel was één en al aandacht, de anderen eveneens.

- En??? - vroeg nonkel en zijn ogen tintelden vol nieuwsgierigheid.

- Ik wandelde een vijftigtal meter achter je aan, zei de man, en ik hoorde een soldaat tegen een andere zeggen toen jij voorbij was: Ein Evangelischen Vater”.

De soldaten, waarvan velen protestant waren, dachten dat mijn grootoom een dominee was, gelet op zijn houding en kledij!

André DE KÉ

STAAT VAN DE PAROCHIALE KERK VAN AALTER ANNO 1623

Kort onderzoek nopens de *staat van de parochiale kerk van Aalter*, onder het dekanaat (dekenij) of Aartspriesterdom Tielt, in het Bisdome Gent, gedaan *ten jare 1623*, volgens onderstaande vragenlijst, op bevel van Zijne Hoogwaardigheid Antonius Triest, bisschop van Gent.

De pastoor moest schriftelijk op deze vragenlijst antwoorden; aan de hand van dit verslag kon de bisschop vrij goed de toestand van de parochie bijhouden (1).

I. OVER DE PERSONEN.

1. De pastoor. Is het de eigen pastoor of een bedienaar?
Wanneer en door wie werd hij benoemd? Heeft hij nog andere kerkelijke beneficies? Of bedient hij nog andere kerken?
Joannes Francenius, bedienaar. Door Z.H. Van der Burght in 1616. Hij is pastoor te Bellem.
2. Is er maar één pastoor in de parochie?
Indien er verscheidene zijn, heeft elk zijn bepaald distrikt om de sacramenten toe te dienen, of doen ze dit door mekaar?
Er is er maar één; er is geen onderpastoor.
3. Zijn er één of meer onderpastoors? Wie? Door wie benoemd?
Er is er geen.
4. Is de onderpastoor verplicht onderwijs te geven krachtens een verbintenis of krachtens een stichting? Ofwel doet het de pastoor?
De pastoor geeft catechismusonderricht in de zondagpreek en dit uit hoofde van zijn ambt.
5. Wie is de koster? Is hij eigenaar van zijn kosterij, ofwel is hij een betaalde persoon? Door wie werd hij benoemd?
Martinus Van Daele; wordt betaald en is benoemd door de pastoor en de schepenen.

6. Zijn er andere priesters die aldaar verblijven (kapelannen of bedienaars van de kerk)? Wie? Hebben zij inkomsten of worden zij betaald?

Geen voor het oogenblik. Eertijds was er de slotkapelaan van de heer van Praat, die nu proost is te Ronse, namelijk Cornelius de Huele. Vroeger waren er hier ook twee kapelannen, te weten: die van O.-L.-Vrouw en die van St.-Cornelius.

7. Worden er onder hen toegelaten biecht te horen? Door wie en wanneer?

Neen, aangezien er geen zijn.

8. Wie is de wereldlijke heer? Wie is er de patroon? Wie stelt de kandidaten voor het pastorale ambt voor, en voor de andere beneficies?

Jacobus Thesart, baron van Tournebu in Normandië. De abt van Sint-Maarten te Doornik is de patroon; hij wordt geacht de voorstelling voor het pastoorschap te mogen doen, maar heeft dit sedert veertig jaar niet gedaan.

9. Is er op de parochie één of meer schoolmeesters die de jeugd onderwijzen? Zijn er aanvaard en goedgekeurd zoals het hoort?

Er is er maar één, die terzelfdertijd koster is. Hij werd door de pastoor en door de magistraat aanvaard en door de deken tot het uitoefenen van bovenvermeld ambt goedgekeurd.

10. Zijn er vroedvrouwen? Zijn ze aanvaard en worden ze onderzocht nopens de manier van het toedienen van het doopsel? Door wie? Wie zijn ze?

Er is er ene, een weduwe. Zij werd door de pastoor onderricht nopens het toedienen van het doopsel.

11. Is er iemand die weigert aan de geboden van de kerk te gehoorzamen? Hoeveel en wie?

(Onbeantwoord.)

II. DE KERK EN HAAR MEUBILERING.

1. Ter ere van welke heilige of onder wiens aanroeping werd de kerk gesteld?

Het is nodig te weten dat er ongeveer honderd jaar geleden door de hulpbisschop van Doornik, acht altaren in de kerk van Aalter gewijd werden. Hiervan waren er drie die een zekere vermaardheid genoten: het hoogaltaar, toegewijd aan de H.-Dionysius, een tweede in de zijbeuk aan de H.-Cornelius en een derde, ook in de zijbeuk, aan de H.-Landrada.

Veertig jaar geleden, gedurende de beroerten, werden de kerk en ook alle altaren niet meer gebruikt gedurende bijna twintig jaar. Dan begon het volk de kerk weer te gebruiken. Het feest van de H.-Cornelius werd opnieuw gevierd, ditmaal als patroon uit hoofde van de plechtige ommegang ter ere van deze heilige. De andere altaren werden niet meer hersteld.

2. Is er een collegiale of alleen maar een parochiale kerk?
Alleen een parochiekerk.
3. Is ze gewijd of verzoend? Wanneer en door wie?
Ze werd gewijd en niet verzoend.
4. Welke altaren bestaan er? Zijn alle altaren gewijd? Welke niet?
Er is geen enkel altaar van steen, maar van hout, totdat de herstelling van de kerk volledig is.
5. Is er een kerkhof dat afgesloten en verzoend is? Wanneer en door wie?
Het is langs één kant niet afgesloten, maar dat zal binnenkort gebeuren.
6. Hoeveel klokken heeft de kerk? Zijn ze allemaal gewijd?
Er is maar één klok en ze is gewijd.
7. Is er een sacristie die goed uitgerust is om de ornamenten te bewaren?
Er is geen sacristie.
8. Hoeveel en welk gerief (ornamenten) heeft men? Is het allemaal gewijd?
Een zilveren kelk, een zilveren pyxis voor het H.-Sacrament, kleine vaten voor de H.-Oliën, twee kazuifels, een albe, zes schone kandelars van metaal, twee dwalen, twee antependix. Men meent dat alles gewijd is.

9. Bestaat er een inventaris van? Wordt hij vernieuwd? Wie bewaart hem?

Er bestaat één en wordt bewaard in een kast bij de Augustijnen te Gent. De pastoor bewaart er de sleutels van.

10. Is er in de kerk een goed afgesloten doopkapel met een doopvont, voorzien van een slot? Wie heeft de sleutels?

Er is geen doopkapel, wel een doopvont, van een slot voorzien, waarvan de pastoor de sleutels heeft.

11. Zijn er relikwieën? Zijn ze echt? Door de bisschop erkend? Wanneer en door wie?

Er zijn relikwieën van de H.-Landrada, of ze echt zijn weet men niet. Ze werden erkend door deken Jan de Mol en schijnen een deeltje van het kaaksbeen van die heilige maagd te zijn.

12. Bestaan er binnen de grenzen van de parochiale kapellen, gasthuizen, bedoorden of kloosters?

Er bestond een kapel toegewijd aan deze heilige (Landrada), niet ver van de kerk, in het toevluchtshuis (asylum), gelijk het genoemd werd door het volk, waarvan nu alleen de fundamenten nog overblijven.

13. Hoeveel? Welke en hoe zijn ze onderworpen aan de bisschop of aan de overste van een kloosterorde en aan welke? Worden daar goddelijke diensten gedaan uit hoofde van een stichting of uit godsvrucht?

Andere gene.

14. Bestaan er kapellen of bidplaatsen in private woningen en wordt er mis gelezen?

Nergens, tenzij in het fortje van Woestijne.

III. OVER DE GOEDEREN, STICHTINGEN EN INKOMSTEN.

1. Aan wie behoort het recht toe van tienden te heffen?

De abt van Sint-Maartens te Doornik heft de grote tienden langs deze kant van de Leie (2), uitgenomen de derde schoof, die de pastoor toekomt, en over de gehele parochie het derde deel van de novale tienden (tiende geheven op braakland). Over de Leie worden de grote tienden

in drieën verdeeld; één deel gaat naar de wereldlijke heer, een ander deel naar zijn slotkapelaan en het derde deel wordt onderverdeeld in drie delen en gaat naar de pastoors van Aalter, Ursel en Knesselare uit hoofde van de kapel ter Piete, die eertijds op de grenzen van die drie parochies stond en die nu verwoest is.

2. Wie krijgt de offeranden?

De pastoor, maar de kerkfabriek hetgeen aan de H.-Cornelius geofferd wordt.

3. Welk inkomen heeft de pastoor? Bepaal nader waarin dat bestaat, de waarde ervan en of hij de opbrengsten van zijn pastorij uitzet en ontvangt?

De derde schoof uit de tienden, de novale tienden, die van het vlees en 300 roede weide, samen met de kapelanijen (waarvan verder) 28 pond groten min of meer. De pastoor zet ze uit en ontvangt ze.

4. Heeft de onderpastoor enige inkomsten van gronden, goederen of nog andere inkomsten? Hoeveel? Welke? Heeft hij een vast inkomen vanwege de pastoor, de magistraat of de kerkfabriek?

Neen, want er is er geen.

5. Hetzelfde voor de koster en andere bediende indien er zijn?

Buiten kleine (vergoedingen) inkomsten van jaargetijden en fondatiën, heeft hij een jaarlijks pensioen van 6 pond groten vanwege de magistraat en de parochie.

6. Hebben de pastoor, de onderpastoor kosten of hebben andere kerkbedienden ambtswoningen en wonen zij er in?

De pastoor heeft het pastorale huis, verbonden aan het pastorale ambt met 237 roeden erve genomen uit zekere akker van de armendis, gelegen naast het kerkhof. De koster bewoond ook gratis een huis, dat op de kosten van de pastoor gebouwd werd.

7. Bestaat er een vastgestelde tarief van de pastorale rechten? Vermeld het nauwkeurig. Door wie werd het vastgesteld?

Er bestaat er hoegenaamd geen.

8. Hoeveel gestichte beneficiën of prestimonies bestaan er in de kerk?

Twee kapelanijen: ene van O.-L.-Vrouw en ene van de H.-Cornelius.

9. Bestaan er beneficiën binnen de grenzen der parochie, hetzij in kapellen, hetzij in bidplaatsen? En hoeveel?
Ene in de kapel ter Pieten.
10. Met hoeveel missen zijn de gezegde beneficiën belast? Geef nauwkeurig de lasten van elk beneficie op.
De kapelanij van O.-L.-Vrouw is met drie missen per week belast; die van St.-Cornelius met een mis iedere dag van de maand maart en die van ter Pieten met drie per week.
11. Wie is de bezitter van elk beneficie. Verblijven zij ter plaatse? Wie oefent het ambt van de afwezigen uit?
De bezitter van de kapelanij van St.-Cornelius is Egidius Bernaert, pastoor te Vinderhoute, van de andere kennen wij geen enkele bezitter. Het ambt wordt gedeeltelijk uitgeoefend door de plaatselijke pastoor namelijk ene der drie missen van de kapelanij ter Pieten die hem voor zijn deel met de heren pastoors van Ursel en Knesselare toekomt; de overblijvende twee andere ervan (die 's zaterdags gezongen missen zijn) worden niet gedaan, omdat tot nu toe de begiftigingen niet geïnd konden worden.
12. Zijn ze voldoende begiftigd om hun functie uit te oefenen?
De kapelanij van de H.-Cornelius heeft een eigen tiende die door de proost van Ronse geïnd wordt, zonder enige titel van recht, zeggen de ouden, samen met haar derde deel van de kapelanij van ter Pieten, die aan de slotkapelaan van de heer van Praat toebehoort. Item 18 ponden parisis moet de heer van Praat aan dezelfde kapelanij betalen, een som die hij sedert veertig jaar en meer, niet meer betaalt, evenmin als elke andere achterstallige schulden.

Aan de pastoor behoorde het zairecht op een stuk land, waarvan de eigenaar tot nu toe onbekend gebleven was, maar dat later, volgens een inschrijving in het inkomstenboek van het Kapittel van Doornik, aan St.-Cornelius van Aalter bleek toe te behoren. De pastoor verhuurt het nu en strijkt er de opbrengst van op.

Aan de hogergenoemde kapelanij behoren zekere partijen land, 429 roeden groot, die de kerkfabriek verhuurt en er de pachten van ontvangt; zij moest eertijds zorgen dat er iedere dag van de maand maart een mis gecelebreerd werd ter ere van Sint-Cornelius; deze kapelanij bezat nog andere gronden, maar deze zijn tot hiertoe niet teruggevonden.

De kapelanij van O.-L.-Vrouw bezit ook een mote door grachten omringd, met een stukje land en een bos van een gemet groot, haar wegens achterstallen bij rechtsmacht door de beheerder van Wessegem ontnomen, maar voor vier of vijf jaar door de pastoor, tegen een hogere prijs, teruggekocht. De mote en het bos zijn belast met een jaarlijkse rente van anderhalve achterling haver, en het aanpalend stukje land met twee stuivers parisis voor de handschoenmaker van de heer van Biesem.

Item, volgens het gebruik, geniet deze kapelanij jaarlijks uit het renteboek van Knesselare een inkomen van 15 schellingen 11 stuivers groten, en 4 schellingen 3 stuivers 2 oortjes uit dat van Ursel.

Item door een stichting van Rogier van Gistel, uit hoofde van zijn echtgenote, vrouw Apollonia van Akspoele, bezit deze kapelanij tien partijen land in Dentergem, die de pastoor voor 4 pond 10 schellingen groten verhuurt. Uit dien hoofde vervult de pastoor, samen met zijn koster, de last van een mis op zaterdag. Bovendien zijn deze partijen land met enkel kleine renten belast.

Item geniet dezelfde kapelanij van andere inkomsten, bestaande uit tienden, geld, hoenders, tarwebloem, die alle teloor gegaan zijn, uitgenomen vier hoenders en twee en een kwart kapoenen.

13. Bestaan er buiten de beneficiën andere godsvruchtige stichtingen of broederschappen, die door de bisschop goedgekeurd zijn.

Er bestaat een Confrerie van St.-Cornelius, die geen standregel heeft, tenzij dat de confraters jaarlijks St.-Cornelius gaan vereren en hem offeren.

14.

15.

16. Heeft de kerkfabriek enig goed en inkomen? Bepaal welke en hoedanigheid, en of ze bestaan uit gronden ofwel uit inkomsten van geld of graan enz... en tot welke som ieder belooft.

De inkomsten van de kerkfabrieken bedragen 49 pond 12 schellingen 9 groten.

Item de inkomsten van verscheidene akkers en visvijvers, alsook die van het kerkhof; samen 7 pond 8 schellingen 4 groten.

Item heeft zij, buiten de overige jaargetijden, vervat in het eerste deel van het renteboek, twee jaargetijden: één van de heer van Praat, twee pond groten, dat zij in de laatste jaren niet kon innen. Het andere van vrouw Judoca van Praat, 4 pond 2 schell. gr, met de daaraan verbonden lasten; die laatste som kon zij wel innen.

17 tot 21 ontbreken.

22. Wie hoort de rekeningen en de verantwoordingen van de kerkfabriek, van de armentafel en van de andere stichtingen? Wanneer werden ze voorgelegd?

De pastoor, de haljuw en de wet. Er is geen dag vastgesteld.

23. Waar en hoe worden de rekeningen bewaard?

In de archieven van de Gentse Augustijnen. De pastoor bewaart de sleutels van de archieven.

24. Welk gezag matigt de wereldlijke heer zich aan in de kerk, uit hoofde van het bovenstaande?

De pastoor zegt dat deze heer, de heer van de kerk is. De rekening echter wordt door de haljuw ondertekend na de pastoor.

IV. OVER DE KERKELIJKE DIENSTEN.

1.

2.

3. Werden er, buiten de processies met het H.-Sacrament, nog andere openbare smeekebeden gedaan op zekere dagen van het jaar? Wat wordt er rondgedragen? Worden er theaterspelen opgevoerd?

Buiten de H.-Sacramentsprocessie, wordt op de bijzonderste feestdagen alsook op St.-Marcusdag en op de Kruisdagen, rond de kerk, over het kerkhof, processie gehouden, waarin niets wordt rondgedragen, behalve op de Kruisdagen en op St.-Marcus, wanneer de pastoor de relikwieën van de H.-Landrada, maagd, ronddraagt.

Er bestaat ook, van voor oude tijden, een plechtige processie, de dinsdag na Pinksteren, een uur ver tot aan de Pietendries, waar de drie parochies, Aalter, Knesselaere en Ursel, samenkomen.

Onder de Vespers houdt de pastoor een sermoen en verscheidene beelden worden rondgedragen, namelijk die van O.-L.-Vrouw en van de patroonheiligen. Er worden geen theaterspelen opgevoerd.

4.

5. Hebben de bedeloorden zekere staties (spreekbeurten)?

De Franciscanen hebben er twee.

6. Heeft de pastoor of iemand anders, de macht om bezweringen te doen of te ontslaan van de voorbehouden zonden?

De pastoor mag ontslaan van de voorbehouden gevallen, hij heeft daartoe de macht ontvangen van Z.H. Van der Burcht, de macht om te bezweren van Bisschop Triest in 1623.

Roger DEFUYT

- (1) De Latijnse teksten werden vertaald door E.H. Raes, onderpastoor te Wingene.
(2) Met "Leie" wordt hier de Brugse Vaart bedoeld. De vaart ontstond door de verbinding van de Brugse Zuidleie met de Durme. De graafwerken werden in het jaar van dit onderzoek, 1623, beëindigd. Het gebruik van dit toponiem verdween vanzelfsprekend niet onmiddellijk.

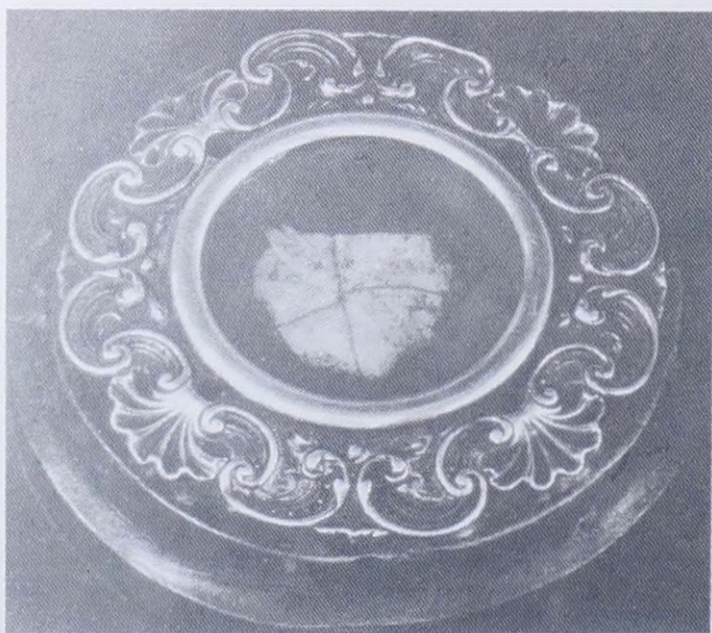
ENKELE GEGEVENS BETREFFENDE DE RELIKWIE VAN DE H.-CORNELIUS IN DE KERK VAN AALTER BEWAARD

In het "Copieboek van kerkelijke fondatiën en aangelegenheden over de St.-Amanduskerk te Meulebeke" van ca 1750 lezen wij hierover wat volgt. De originele tekst was in het Latijn.

ATTEST VAN DE RELIKWIEËN VAN CORNELIUS, GENOMEN UIT DE CATACOMBEN VAN ROME.

Ik ondergetekende, op mijn priesterwoord, verklaar dat ik de ingesloten relikwie uit de schedel van de H.-Cornelius, paus en martelaar, gekregen heb van de Z.E.H. Cornelius Franciscatio, thans levende pastoor van de basiliek van de prins der Apostelen te Rome, die deze relikwie vroeger uit de catacomben bekwam en ze met een bijzondere godsvrucht bewaarde als zijnde die van zijn patroon; en dat ik de gezegde relikwie gegeven heb aan de Eerwaarde Vader, onze broeder Isidoor a Sancte Joseph, algemeen definator van onze Orde. In teken der waarheid gegeven te Rome, de 6 oktober 1655. Ik, broeder Basilius a Matre Dei, ongeschoeide Carmeliet. Op mijn priesterwoord en eigenhandig geschreven.

GIFTE ERVAN GEDAAN AAN JEREMIAS BAES (1), PASTOOR TE AALTER (f° 58).

Relikwie St.-Corneliuskerk te Aalter.

Ik, broeder Joseph a Sancte Joseph, verklaar op mijn priesterwoord, dat voornoemde pater broeder Basilius a Matre Dei, priester van onze Orde en verkondiger van Gods Woord, mij de bovenvermelde relikwie uit deschedel van de H.-Cornelius, paus en martelaar, toevertrouwd heeft, ik gaf dezelve, gesloten in een schrijn, voorzien van mijn ambtszegel, ter bewaring aan de Eerw. pater Carolus

Reliekhorn St.-Corneliuskerk te Aalter. Anno 1608. Het is een echte veehoorn.

Inschrift: "Sint-Cornelius, patroon van dese prochiekerk van Aeltre, bidt voor ons". Foto VTB-VAB nr. 1620A

a Sancte Joseph, provinciaal van onze Orde in België, opdat deze ze, in aanwezigheid van Zijne Doorluchtige Hoogheid de Bisschop van Gent, zou afgeven aan de Eerw. Heer Jeremias Baes, S.T.B., pastoor van Aalter, mijn neef. Zo nochtans dat de bovengenoemde pater

provinciaal, voor zijn diensten, er ongeveer een zesde mag van nemen.

In teken der waarheid, eigenhandig geschreven en van mijn zegel voorzien.

Rome, in ons klooster van S. Maria de Scala, de 21 mei 1656.
Fr. Isidorus a Sancte Joseph, algemeen defīnitor van de ongeschoeide Carmelieten.

TOELATING TOT VERERING IN DE KERK VAN AALTER (f° 59).

Zijn Doorluchtige Hoogheid Antonius Triest, bisschop van Gent, na gezien en onderzocht te hebben met de Eerw. Heren van zijn vicariaat, een deel van de relikwieën uit de schedel van de H.-Cornelius, paus en martelaar, boven vermeld, gesloten in een houten kistje, behoorlijk voorzien van de zegel van de Carmelietenorde, en ook gezien de bovenstaande verklaringen, heeft hetzelfde deeltje goedgekeurd en toegestaan dat het openbaar ter verering van de gelovigen moge uitgesteld, zoals hij het door deze brieven toelaat, en tot vermeerdering van de eredienst van bovengemelde heilige en de verering van de gezegde relikwieën, vergunt een allaat van veertig dagen aan al de gelovigen van beider kunne, op de dag dat zij ingeschreven worden in de Confrerie ter ere van die Heilige in de parochiekerk van Aalter opgericht, en ook eenieder die de bovengemelde

relikwieën onder de noeven, die ieder jaar ter ere van dezelfde heilige in de genoemde kerk gevierd wordt, godvruchtig zouden bezoeken. Gegeven te Gent de 1ste september 1656.

E.H. BAES SCHENKT DEZELFDE RELIKWIEËN AAN ZIJN PAROCHIEKERK, ONDER VOORBEHOUD VAN ENKELE DEELTJES (f° 59).

Ik, ondergeschreven pastoor van Aalter, de relikwieën, waarvan hierboven sprake, mij gegeven door mijn pater, de Eerw. Heer Isidorus a Sancte Joseph, algemeen defīnitor van de ongeschoeide Carmelieten, en door de bisschop van Gent goedgekeurd, in de kerk van Aalter ter publieke verering uitgesteld, deels ingesloten in een hoorn, deels in een verzilverd beeld van dezelfde heilige Cornelius, gaf ik en geef ik en door dezer geef ik aan de gezegde kerk, zo nochtans dat ik uit dit grootste goedgekeurde deel voor mijzelf genomen en bewaard heb, enkele deeltjes; in tegenwoordigheid van de Eerw. Heren Matteus Cappe, pastoor van Meulebeke, en pater frater Herminus a Sancte Roberto, superior van het seminarie der ongeschoeide Carmelieten te Leuven. Gedaan de 15 september 1659.
H. Baes, pastoor van Aalter.

DEZELFDE DEELTJES WORDEN DOOR E.H. BAES AAN DE PAROCHIEKERK VAN MEULEBEKE GESCHONKEN (f° 59).

Ondergetekende pastoor van St.-Jakobs, vroeger pastoor te Aalter, getuig op mijn priesterwoord dat die delen, die ik voor mijzelf heb afgezonderd en meegenomen uit de grote relikwie van de H. Cornelius, goedgekeurd door Zijn Doorl. Hoogheid Triest, bisschop van Gent, en uitgesteld in de kerk van Aalter, door mij trouw bewaard werden onder slot en sleutel, in niets gewijzigd werden, maar die zijn die vroeger door de bisschop goedgekeurd werden. En vermits er mij gevraagd werd geen deeltjes aan de parochiekerk van Meulebeke te geven, zo is het dat ik aan de voornoemde kerk geef een groot deeltje, gesloten in een schrijn, om ter publieke verering uitgesteld te worden, met vergunning van de heren vicarissen van het bisdom, sede vacante, het andere kleine deeltje, gesloten in een ander doosje of hoorn, om ter kussing aan de gelovigen voorgehouden te worden. Gedaan de 28 juni 1666.

H. Baes, pastoor van St.-Jakobs.

TOELATING DEZE UIT TE STELLEN IN DE PAROCHIEKERK VAN MEULEBEKE (f° 60).

De Zeereerw. Heren vicarissen-generaal van het openstaande bisdom Gent, laten toe dat de twee laatstvermelde deeltjes uitgesteld worden ter openbare verering van de gelovigen in de parochiekerk van Meulebeke, bisdom Gent (2).

Gedaan te Gent, de 28 juni 1666.
op bevel A. Van Hulsem, secretaris.

10 u. Plechtige Hoogmis, muzikaal verzorgd door het Mannen- en Knapenkoor St Cecilia.

14,30 u. Officiële ontvangst ten Gemeentehuize van Mgr Joliet, afgevaardigde van Z. E. Mgr Callewaert, bisschop van Gent.

15 u. Grote Historische stoet.

Deze stoet geeft U een uitbeelding van het leven van St Cornelius, de geschiedenis van de verering van de Relikwie en de geschiedenis van onze Kerk door de eeuwen heen

Indeling van de stoet

1. Thebaanse trompetters - Groep ruiters
2. Beking door de H. Amandus van onze gewesten : jaar 630
3. Bouw van de eerste kerk te Aalter rond 840 - *praalwagen*
4. Aankomst van de 1e relikwie in het jaar 1200 (*terugkomst der Kruisvaarders*)
5. Koninklijke Harmonie Knesselare
6. St Cornelius geneest een zieke vrouw *praalwagen*
7. St Cornelius zegent de kinderen
8. St Cornelius beschermer der dieren *praalwagen*
9. St Cornelius sterft als martelaar

10. Verheerlijkingen van St Cornelius in de hemel - *praalwagen*

11. Koninklijke Fanfare Ruselede

12. 1302: Naar Groeninghe onder St Cornelius' bescherming

13. Beeldstormerij - *Orze kerk verwoest door de Geuzen in 1650 - praalwagen*

14. 1655: De kerk herbouwd - *praalwagen*

15. Aankomst van de nieuwe relikwie - 1655
Pastoor Baes van Aalter ontvangt uit de handen van zijn neef, Kannonik aan de St Pietersbasiliek te Rome, de nieuwe relikwie van St Cornelius

16. Boerenkrijg „Voor Outer en Heerd”
Franse Revolutie

17. „Aalternuchting” - Rond de jaren 1900

18. Fanfare „Eendracht” Aalter

Hulde en dank aan onze patroon, door .

19. O. L. Vr. Hulp der Christenen (St Maria-Aalter) - *praalwagen*

20. Ste Godelieve (Aalter-Brug) - *praalwagen*

21. St Corneliusgilde

17,30 u. Pontificaal Lof op de Markt

18 u. Muziekconcert door Kon. Harmonie Knesselare

19 u. Gezamenlijk muziekconcert door de Fanfares uit Ruselede en Aalter

20 u. Apotheose-spel op de Markt

20,30 u. Vuurwerk

*Dien grooten ieveraer heeft Christus naer syn doot
Aen ons gesteld tot troost en toevlucht in den noodt.
Comt tot Cornelius al met een vast betrouwen
Hier is medicyn voor kinders, mans en vrouwen*

*Ook alle soort van vee dat ergens is besmet
Wordt door Cornelius, door kracht van syn gebed
Door d' Hoogste Majestyt bevryd ofte geneesen
Hoopt en betrouwdt in hem, hy sal U trooster wesen.
Gaet naer geen vreemd geweest, comt al die leeft in pyn
Tot Aeltre sult gy in noodt geholpen syn.*

(uit een Corneliuspel in 1775 te Aalter opgevoerd)

De fanfare "Eendracht" Aalter nam ook deel aan de stoet, ingericht naar aanleiding van:

- 1. het 700-jarig bestaan van de St.-Corneliusommegang.*
- 2. 300 jaar heropgebouwde kerk (1655).*

De muzikanten droegen een kostuum uit de jaren 1200. Het weer was zeer slecht, zoals blijkt uit de foto, genomen op het Stationsplein, waar de stoet gevormd werd.

Van links naar rechts: Marcel De Cramer, Jules Rutsaert, Gerard De Clercq, Carlos Vrient, August Van Landeghem, Honoré De Schacht (chef), Oscar Leman, Georges Dombrecht, Hugo Lambrecht, Paul De Meyer, Aimé Van Haele, August Wynsberghe, Roger Defruyt, Maurice (August) Cools, Eric Gussé, Hubert Huys, Emiel Vantornout, Paul Van Belleghem, Joël Teirlynck, Robert Van Landeghem, Gilbert Herman, Cyriel Bral, Frans De Meyer, Marcel Standaert en Maurice Van Landeghem.

Roger DEFBUYT.

- (1) E.H. Baes was pastoor van Aalter van 1653 tot 1682. Hij werd daarna pastoor van Eine en dan van St.-Baafs te Gent en kanunnik. Hij overleed te Gent in 1696.
- (2) Oudtijds behoorde Aalter tot het Bisdome Doornik, dekenaat Gent. Het bisdom Gent werd in 1568 opgericht en Aalter lag toen in het dekenaat Tielt.

EEN TOELICHTING BIJ DE NAPOLEON-BRIEF VAN BERNARDUS HOSTE VAN 1801

In "Land van de Woestijne", 10de jaargang nr. 1, p. 12-18 publiceerden wij de brief die Bernardus Hoste uit Lotenhulle, op nieuwjaarsdag van 1811 aan zijn familie schreef, vanuit Zuid-Spanje.

Wij lezen er op p. 17 onder meer: "Vader als gij wilt zoo veel goedheid hebben van mij geld te zenden *de collesause* moet van blauw zijn zoo zal ik het geld seffens ontvangen...".

Het woordje "*collesause*" was voor iedereen een geheimzinnige zaak; navraag bij het lokale postkantoor alsook te Brussel bracht geen opheldering.

Ons lid, de heer Henri De Baets, auteur van de "*Postgeschiedenis en Postmerken van Aalter*" (1987), meent de oplossing gevonden te hebben.

Aangezien het hier gaat om een document dat van blauwe kleur moest zijn, aldus de heer De Baets, dienend om aan centen te geraken, is hij bijna zeker dat het om een document ging voor geldtransacties.

Bij het leger van Napoleon had iedere "*conscrit*" geldmoeilijkheden; eerst en vooral omdat er te weinig geravitailleerd werd en de soldaten zelf voor eten moesten zorgen en in tweede instantie omdat de soldij zeer ongeregeld uitbetaald werd.

Met deze beschouwingen en wetende dat een familie uit het Gentse in het bezit was van veel Napoleon-brieven, afkomstig van een inwoner uit Zwijnaarde, is de heer De Baets deze brieven eens grondig gaan lezen.

Ook hier (en in bijna 80% van deze brieven) vraagt een "*conscrit*" aan zijn ouders om geld op te sturen en hij meent hier de oplossing te hebben gevonden voor dit "*blauwe*" document.

1. In een brief van 27 april 1810 schrijft een zekere Franciscus Eeckhaute vanuit Seville (Fr.): "... en heb het geld niet ontvangen want ik heb *het reponesaus* afgezonden...".
2. Op 8 maart 1812 schrijft dezelfde soldaat: "... Dog zijt verzekerd al Ul. het met een *"blauwe reconnaisauce"* besteld...".

Een deskundige in Napoleon-brieven verklaarde dat zowel het woord "*reponesaus*" en "*reconnaisauce*" verbasteringen zijn van het woord "*reconnaissance*", wat wisselbrief betekent.

Het is dus hoogst waarschijnlijk dat de fameuze "*collesauce*" van Hoste ook een wisselbrief was.

Roger DEFRUYT

Dank aan de heer Henri De Baets voor zijn medewerking.

Het verschijnen van het laatste nummer van de 13de jaargang betekent eveneens **de hernieuwing van het lidmaatschap 1991.**

Gebruik bijgevoegd betalingsformulier, dat tevens ook uw betalingsbewijs is.

Het lidmaatschap blijft **minimum 350 fr.**

Stel uw betaling niet uit !! Betaal **vóór 15 februari 1991**, dan ondervindt u geen onderbreking. Het is bijna onmogelijk aan huis het lidmaatschap te komen afhalen.

DE GESTAPO OP JACHT

Tijdens de bezettingsjaren, vooral vanaf begin 1943, werden veel jonge mannen door de bezetter opgeëist om naar Duitsland te gaan werken. Daar was een nijpend tekort aan arbeidskrachten, zowel in de landbouw als in de industrie. Zware verliezen van oorlogsmateriaal moest aangevuld worden zoals vliegtuigen, kanonnen, tanks,... Heel veel landgenoten weigerden te beantwoorden aan die verplichte tewerkstelling en gingen onderduiken. Die werkweigeraars werden vanzelfsprekend opgespoord. Na bijna 50 jaar wordt daar nog zelden over gesproken en de meeste mensen kunnen zich nu niet inbeelden wat voor een angstige en gespannen tijd, de werkweigeraars als hun familie toen meemaakten. Maar zij, die als gedepor-teerden in het verre Duitsland verbleven, in soms armzalige omstandigheden, ver van hun familie, en zij die zich maanden moesten verbergen, meestal elders, hebben dit aan de lijve ondervonden en denken zeker nog dikwijls terug aan die benarde tijd, die voor hen een echt schrikbewind geweest is.

De Duitse geheime politie tijdens het Naziregime, bekend onder de naam *Gestapo*, hield geregeld razzia's op deze onderduikers die meestal *vogelvrij* verklaard waren. Hierdoor werden zij buiten de bescherming van de wet gesteld en blootgesteld aan ieders vervolging. Dit verergerde nog de zaak want men mocht niemand meer vertrouwen en verklikkers konden overal opduiken. Erger nog was het feit dat sommigen met de bezetter collaboreerden en de Duitsers begeleidden of zelf klopjachten inrichtten. Zij kenden immers veel beter de streek om hun slachtoffers op te sporen, zelfs te mishandelen of als opgejaagd wild desnoods neer te schieten. Deze medewerkers werden ook door de bevolking als Gestapo betiteld. In het hierna volgend verhaal waren de gestapoleden geen Duitsers. Merkwaardig was wel de grote saamenhorigheid onder de bevolking. In minder dan geen tijd was een dergelijke aktie heel vlug over de gehele gemeente verspreid, zodat de meeste ondergedokenen nog het hazepad konden kiezen.

Het is donderdag 6 juli 1944, rond 5 uur in de morgen, een paar maanden vóór de bevrijding. Drie gestapoleden doen een inval bij het gezin Victor en Augusta Blondia-Dhoore om hun zoon Edmond aan te houden. Zij woonden in een landhuisje op de wijk Biesem, 62

(nu Biesemgoedstraat 26). Vader en zoon waren opkopers van pluimvee en konijnen. Na het overlijden van vader Victor, bleef Edmond dat beroep verder uitoefenen.

Gezinstoestand op het ogenblik van de feiten:

vader: Blondia Victor, geboren 30 november 1889, toen 55 jaar.

moeder: Dhoore Augusta, geboren 4 augustus 1896, toen 48 jaar.

kinderen: Blondia Julia, geboren 16 april 1916, toen 28 jaar. Zij was toen reeds gehuwd en woonde niet meer thuis.

Blondia Edmond, geboren 20 maart 1920, toen 24 jaar: enige zoon en werkweigeraar.

Blondia Ivonne, geboren 1 december 1924, toen 19 jaar.

Blondia Maria, geboren 29 maart 1931, toen 13 jaar.

Blondia Irma, geboren 27 december 1932, toen 11 jaar en

Blondia Christiane, geboren 27 januari 1937, toen 7 jaar.

In maart 1943 werd Edmond opgeroepen om te Gent, St.-Margrietstraat 28, voor de *Werkbestelle* te verschijnen. Hij werd er goedgekeurd voor de dienst. Als verplicht tewerkgestelde moest hij op 24 maart 1943 naar Duitsland vertrekken, bestemming Leipzig. Hij vertrok niet en was vanaf die dag ondergedoken. Vader en zoon hadden samen de nodige maatregelen genomen om niet gepakt te worden tijdens een eventuele klopjacht door de Feldgendarmen of de Gestapo. Reeds op 27-28 april had een razzia plaats in de omgeving. Gelukkig waren vader en zoon toevallig niet thuis. Bij de burens werden wel een paar werkweigerars en vaders aangehouden.

Bij koud weer sliepen vader en zoon bij burens of vrienden. Anders sliepen zij thuis in de stalling. De ingang tot hun schuilplaats was langs de schuur, die aan de koestal paalde. In de scheidingsmuur was, boven de *roostering* van de stal, een opening die, wanneer men boven de stal was, met stro kon toegemaakt worden. In het rooster van de stal was er een kleine opening, vlak boven de voederbak van de koe. Normaal was die afgedekt met stro waarop men sliep, onder de dakpannen. Langs die opening kon men naar beneden komen en kwam men terecht in de voederbak. In de muur vóór de voederbak was ook een opening waarlangs men de koe kon voederen, maar ook de achterkant van het erf bereiken. Langs deze weg hoopte men eventueel te kunnen ontsnappen.

Vóór hun aankomst bij het kroostrijk gezin Blondia, hadden de leden van de Gestapo, omstreeks 5 uur, de ondergedokene Omer De

Bel (geboren 1923), die in de buurt woonde, aangehouden. Volgens Omer moest de Gestapo over zijn ontsnappingsroute ingelicht geweest zijn. Er was een opening in de haag voorzien om daarlangs te ontsnappen. Precies die plaats werd bewaakt. Indien Omer een andere kant was weggelopen, dan was hij zeker ontsnapt. Samen met zijn broer Alfred (geboren 1910), sliep hij gewoonlijk in de varkensstal, in een geheime schuilplaats. Omdat het de laatste tijd zo gevaarlijk werd, had hij een week bij vrienden gewerkt en er ook geslapen. Toen de Gestapo op het erf kwam, was vader De Bel reeds aan het werk en Omer sliep nog. Totaal verrast wilde hij ontsnappen langs de geplande weg, door de haag, maar daar stonden twee gestapoleden reeds op wacht. Hij werd in huis gebracht en kreeg geen tijd om nog iets mee te nemen of om iets klaar te maken. Moeder De Bel viel in de keuken in bezwijming, maar dat interesseerde de Gestapo niet. Onder strenge begeleiding mocht hij in zijn kamer nog zijn identiteitskaart halen. Eén van de bewakers riep hem nog toe (in het

<p>CARTE DE DEPORTE 1940-1945 KAART VAN WEGGEVOERDE 1940 1945 (Arrêté-loi du 24 décembre 1940.) (Besluitwet van 24 December 1940.)</p> <p>Delivrée à DE BEL Omer Afgeleverd aan</p> <p>né à AALTER le 25-9-1923 geboren te de</p> <p>reconnu déporté au travail obligatoire als weggevoerde voor verplichte arbeid erkend</p> <p>pour la période de 6-7-44 au 12-5-45 voor de periode van tot</p> <p>suivant décision de la commission de contrôle volgens beslissing van de controlecommissie</p> <p>de GENT I van</p> <p>en date du 15-9-50 op dato</p>	 <p>Numéro d'ordre 35.0080 Volgnummer</p> <p>Signature du titulaire, Handtekening van de houder, <i>Omer De Bel</i></p> <p>Le Ministre, De Minister, <i>[Signature]</i></p>
--	---

Kaart, uitgereikt door het toenmalige Ministerie van Wederopbouw, waarbij hij erkend werd als weggevoerde voor verplichte arbeid, 1940-1945. Bemerkt dat toen nog geen ééntalige kaarten bestonden!!

Nederlands vanzelfsprekend): "Wat rap en opgelet, of ik schiet u een pin in uw lijf." Met zijn sjaal bonden ze zijn handen op de rug vast en samen met zijn gewapende bewakers kwam hij bij de woning van de familie Blondia.

Hij werd naar Duitsland weggevoerd en verbleef te Weimar (Thuringen) op een 4-tal kilometers van het concentratiekamp Buchenwald. Hij werkte er in een fabriek waar kanonnen gemaakt werden en heeft er een zwaar luchtbombardement van de geallieerden meegemaakt. Toen de oorlog voor ons reeds 7 maand voorbij was, werd hij door de geallieerden bevrijd en kwam op 15 mei 1945 terug thuis.

Bij de familie Blondia was alles, gezien de morgenstond, nog stil. Maar niet voor lang meer! Door het gebons en gestamp op de voordeur van de woning, werd heel de familie uit haar slaap gewekt. Eén van de gestapolede wil de deur inbeuken. Tevergeefs echter, maar toch moest het onderste deel van de deur er aan geloven.

Ondertussen werden vader en zoon Blondia, die in hun schuilplaats boven de stal zaten, door het gerucht uit hun slaap gewekt.

Zoon Edmond verliet zijn schuilplaats, langs de voederbak en de opening in de muur om de achterkant van het erf te bereiken en de vlucht te nemen. Maar... achter het gebouw stond reeds een bewaker opgesteld. Hij bemerkte dat zijn slachtoffer ging ontsnappen; hij schoot met zijn revolver maar trof gelukkig zijn slachtoffer niet. Ondertussen sneed een andere bewaker hem de pas af. Edmond was reeds een 50-tal meter ver op het aardappelveld en liep zigzagsgewijze verder. Eén van de leden was reeds genaderd en vuurde vanop een 4-tal meter naar Edmond. Hij werd in de rug getroffen en het projectiel ging dwars door hem heen. Nadien zal men slechts weten hoe ernstig zijn verwondingen waren. Gelukkig was het hart niet geraakt. Ondertussen had vader van op afstand alles zien gebeuren. Edmond viel en werd onmiddellijk bij de benen genomen, wat meegesleurd en dan recht getrokken. Al strompelend legde hij die 50 meter af en binnengekomen viel hij in bezwijming. Men kan zich niet inbeelden welke vreselijke momenten de ouders en de kinderen toen hebben meegemaakt. Vader wilde vanzelfsprekend zijn erg bloedende zoon wat bijstand verlenen, maar hij kreeg onmiddellijk een stamp van een revolver tegen het hoofd. Edmond werd op een bed gelegd en de Gestapo's gingen er vandoor. Iedereen was in de grootste verwarring en de gehele familie riep hen achterna: "Moordenaars, moordenaars...".

Op deze plaats, waar Edmond staat, werd hij 46 jaar geleden door de Gestapo neergeschoten. Op de achtergrond de stalling van waaruit hij poogde te ontsnappen. Rechts de woning.

Foto Robby Smessaert.

Dokter Jean Rutsaert, die in de Brouwerijstraat woonde, gaf hem de eerste zorgen maar zei dat de nodige hulp daar moeilijk kon geboden worden. De huisdokter, Emiel De Pauw, kwam ook bij het zieltogende slachtoffer en gaf Edmond bijna geen overlevenskansen meer daar hij hevig uit de mond bloedde, bloed braakte...

Onderpastoor Kamiel Dhondt (+ 1948) diende hem de laatste Sacramenten toe.

Ongeveer een uur later kwamen de Gestapo's, dezelfde nadat ze eerst hun gevangen ondergedokenen hadden weggeleid, samen met twee Feldgendarmen terug om de nodige vaststellingen te doen, maar ook om te zien of ze eventueel Edmond konden meenemen. Toen de

Feldgendarmen vastgesteld hadden wat er in feite gebeurd was en toen ze (misschien?) geëmotioneerd waren door het geschrei van de ouders en de kinderen, kregen de leden van de Gestapo heel wat verwijten naar het hoofd. De familie herkende immers dat het dezelfde waren die hun familielid hadden neergeveld. Zonder het slachtoffer mee te nemen vertrokken ze.

In de namiddag wordt een derde dokter, namelijk Jozef Pollet, wonende in de Bellemstraat gevraagd, maar de familie heeft nooit kunnen achterhalen wie de dokter verwittigd heeft. Van de dokter kregen wij de volgende schriftelijke verklaring in mei 1971: "Schotwonde door een revolver, bovenkwab van de linkerlong doorboord, hevige bloeding inwendig en uitwendig."

Edmond verklaarde ons dat Dr. Pollet sprak over een medicament dat hij nog bezat (levertraan), uit de inboedel van zijn voorganger Dr. Blondeel en over peniciline, een geneesmiddel dat toen in zijn kinderschoenen stond. De dokter verklaarde nadien dat het bijna een hopeloos geval was, maar door middel van inspuitingen met

Vader Victor Blondia en zijn zoon Edmond, begin 1970 voor hun woning, Biesemgoedstraat 26, denken nog dikwijls aan die bange jaren.

Foto Robby Smessaert.

antibiotica gingen de bloedingen stilaan ophouden en kwamen er geen complicaties bij.

Op zaterdag 8 juli, dus twee dagen na de feiten, komen terug twee Feldgendarmen, samen met een Duitse dokter, naar de Blondia's. Het is hun bedoeling Edmond mee te nemen, want ze hebben in hun grotere wagen een draagberrie mee. Dokter Pollet is toevallig (?) aanwezig en bezig met Edmond te verzorgen. Was hij op de hoogte van hun komst? Na een lange en felle discussie kan dokter Pollet verhinderen dat ze hem meenemen. Gezien zijn toestand krijgt de gewonde van de Duitsers een schriftelijke vrijstelling van tewerkstelling tot eind september 1944.

Ondertussen rukten de geallieerden vanuit Frankrijk reeds naar België op en was de bevrijding in zicht. Op 8 september 1944 was Aalter bevrijd, zodat hij rustig kon herstellen. Na een acht maanden volledige bedrust en de onbaatzuchtige verzorging van zijn dokter, was hij nog een jaar werkonbekwaam.

En Edmond wacht nog steeds op zijn doktersrekening!!!

Achteraf bekeken is alles nog prima afgelopen. Samen met zijn vader kon hij de handel weer verder zetten. Hij huwde met Madeleine Desseyn en woont nog steeds in de ouderlijke woning waar zij samen voor moeder (+ 23 november 1970) en vader (+ 23 november 1973) zorgden. Hij verkreeg een invaliditeitspensioen van 20%.

Dank aan Broeder Cyriel (Achiël Taildeman) voor het gebruik van zijn informatie en illustratie.

Roger DEFRUYT

NOG OVER DE OPKOMST VAN DE AARDAPPELEN TE AALTER (CA. 1700)

In een vorig nummer publiceerden wij een vermelding van het aanplanten van aardappelen vanaf het midden van de 18de eeuw en de belastbaarheid ervan.

Onze aardappel is een stengelknol, afkomstig uit Chili en Peru, alwaar hij "papus de Peru" genoemd werd. Langs Spanje ingevoerd vanaf 1534 werd hij over heel Europa verspreid. Een zekere Antoon Verhulst had in 1702 een aanplanting in Brugge. De hongersnood van 1740 betekende ook de algemene verspreiding over heel Vlaanderen van de aardappelcultuur. Voordien was het hoofdvoedsel graan, onder de vorm van pap en brood. De aardappel werd het hoofdvoedsel en hierdoor kwam er stilaan een einde aan de epidemieën van scorbuut (scheurbuik).

Ons geacht lid, Dr. Paul HUYS, Cultureel Adviseur, bezorgde ons interessante aanvullende gegevens, waarvoor onze beste dank. Hieruit weten wij dat er reeds vroeger dan door ons bekend, aardappelen in Aalter geteeld werden.

Ruim een kwarteeuw vóór het proces tussen de Sint-Pietersabdij van Gent en de "prochie" Destelbergen in 1777 (zie Land van de Woestijne, XII, 1-2, 1989, blz. 20) was er een gelijkaardig proces tussen de abdij van Drongen en de "prochie" Landegem over de tiendenheffing op de aardappelen. Niet minder dan een honderdtal getuigen uit een 35-tal dorpen van de Oudburg-kasselrij werden in dit verband ondervraagd in augustus 1750 (*). Zie hier het antwoord in verband met Aalter:

"Jacobus Clincke filius Nicolaes, aut ontrent de 79 jaeren, woonende tot Aeltert, landtsman aldaer, oorconde, ghedachvaert, gehoort ende ghe-examineert als de voorgaende, seght, tuijght ende verclaert op eede bij hem in onse handen ghedaen op den 176en artikele warachtigh te sijn ende wel te weeten, midts gaerders ghesien te hebben dat inden jaeren 1708 door geheel de prochie van Aeltert op menichvuldige partijen van lande van jaere tot jaere tot den dagh van hedent (= 5 augustus 1750) veltsgewijse gheplant sijn geworden aertappels ghenaemt pattaeters soo in groote als cleene quantiteijt.

Eijndelinghe verclaert op den 177en artikele wel te weeten, ghehoort ende verstaen te hebben dat binnen het selve Aeltert van al sijn gedincken tot

opden dagh van hedent vande pattaeters noijt thiende ghestecken, ghegeven nochte gheproffiteert en is gheworden tsij in natuere, bij redemptie ofte vjtcoop, midts dat het noijnt binnen hetselve Aeltert ghewoonte en is gheweest van thiende te geven ofte te heffen vande pottaeters en dat het onder d'insetenen aldaer altijt heeft gheweest eenen ghemeen roep ende faem dat de pottaeters vrij waeren van thiende. Waarmede sluijtende sijne depositie, geeft voor redenen van wetenschap de gonne daer vjt resulterende ende heeft dese naer voorlesinghe onderteeckent ende was onderteeckent Jacobus Clijencke."

Een tweede getuige uit Aalter, namelijk Pieter Vercammen filius Daniel, omtrent 64 jaar oud, legt bijna woordelijk dezelfde verklaring af en wijst bovendien op de jaarlijkse toenemende aardappel-aanplanting in Aalter: "... van inden jaere 1708 ... van jaere te jaere hoe langher hoe meerder ..."

(*) R.A.G., Raad van Vlaanderen, nr. 6824, getuigenissen nrs. 68 en 69.

VERBRAND UW AARDAPPELKRUID NIET!

Landbouwers, verbrandt geen aardappelkruid meer. Het kan verkocht worden aan 350 fr de ton, levering op wagon. Deze waar moet droog geleverd worden, met een maximum van 15% watergehalte en 13% zand. De lijst van de aangenomen afnemers zal eerstdaags bekend gemaakt worden. Alle inlichtingen kunnen op aanvraag bekomen worden bij den Dienst voor Voedselafval, Oude Kleerkoopersstraat 24, Brussel (1).

Uit dit kranteartikel blijkt dat in tijden van schaarste ook het aardappelloof gebruikt werd. Waarvoor het gebruikt werd hebben wij niet kunnen achterhalen. Boze tongen beweren dat de Duitsers dit goedje gebruikten om soldatenpakken van te maken, als vervanging van de textiel. Uit die periode sloop het woord "Ersats" in onze taal, waarmee bedoeld werd dat iets waardeloos was.

Roger DEFRUYT

(1) *Volk en Bodem*, Wekelijksch orgaan van de Nationale Boerencorporatie, 2de jg., nr. 39, zaterdag 26 september 1942, prijs 1 frank.

DE TIJD VAN TOEN

Herinneringen uit mijn prille jeugd (Deel 2)

Schuin voor onze woonst en vlakbij de straat stond een klein huisje dat bewoond werd door Tuur De Graeve en Irma Van De Weghe. Daar waren ook twee dochters, Maria en Madeleine, die een paar jaar jonger waren dan ik. Maria, de oudste, kon huilen dat het tot wijd in de omtrek te horen was. Op een gegeven moment zat een wespennest in de sloot vlak bij hun huis. "Onze" Julien (wie anders) vertelde Maria dat ze die wespen moest doodslaan. Er lag daar ergens een oude pispot en daarmee moest ze op dat wespennest slaan, zei hij. Dat deed ze dan ook en meteen ging een getier op waardoor de hele buurt gealarmeerd werd. Haar klederen en benen zagen geel en zwart van de wespen en ze was vanzelfsprekend verschrikkelijk gestoken. Wij besloten toen wijselijk ons uit de voeten te maken voor haar moeder kwam opdagen.

Op een zekere zondagnamiddag hadden zich enkele vrouwen verzameld in datzelfde huisje van Tuur De Graeve om er wat te kletsen. Dat gebeurde wel eens vaker. Wij, de kinderen, waren op straat aan 't spelen en zoals ook dat wel eens gebeurt kwam er ruzie. Christiane De Wapenaere moet me iets gedaan hebben want ik schopte naar haar en mijn klomp vloog van mijn voet en landde na een fraaie boog pardoos op haar hoofd. Die ging natuurlijk aan 't tieren en al de vrouwen kwamen buiten. Toen was ik natuurlijk al weg. Wanneer ik de daaropvolgende dag echter van school kwam moest ik voorbij het huis waar Christiane woonde en plots stond haar moeder voor mij. Met een dreigende vinger in de lucht riep ze me toe dat, indien ik dat nog een keer waagde, ze me wel zou weten te vinden!

Wanneer de noten rijp waren gingen we meestal in groep hazelnootjes zoeken. Er lag achter ons huis naar Buntelare toe een grote beek (de Hollebeek) en die was op beide oevers flink begroeid met struiken, ook hazelaars. Iedereen plukte, maar de kleinsten moesten hun nootjes aan de grotere jongens geven en kregen na het plukken soms helemaal niks terug. Langs de weg naar school stond bij Robert Bonami een kastanjeboom die met de kruin een beetje over de straat hing. Wanneer de kastanjes rijp waren gingen we 's morgens wat vroeger naar school om er eerst nog wat te rapen.

Van Robert Bonami weet ik nog dat hij ervan droomde om met een auto te rijden. Met de hoepel van een fietswiel — die moest doorgaan voor een autostuur — in zijn vuisten geklemd liep hij ronkend door de straat, met enkele jongens achter zich aan. Hij is later dan ook chauffeur geworden.

Moeder vertelde soms over de Eerste Wereldoorlog. Die was toen nog geen twintig jaar voorbij. Er was in die oorlog veel armoede en ontbering geweest. De Duitsers eisten veel op en de mensen probeerden zo goed of zo kwaad als het ging die donkere periode te doorworstelen. De soldaten kwamen zowel binnen- als buitenshuis alles doorzoeken; met lange, scherpe priemen doorboorden ze de grond bij hagen en muren, op zoek naar wat men had verstopt. Duitsers die achter het front op rust waren logeerden dikwijls bij burgers. Het hoefde niet gezegd waar Duitsers verbleven, want naar het schijnt droegen ze een speciale geur met zich mee. Tegen het einde van de oorlog, wanneer de Duitsers moesten terugtrekken omdat de Belgen naderden, verstopten sommige boeren hun koeien, immers de soldaten namen alles mee wat ze te pakken konden krijgen. Moeder zei ook dat ze vaak de kanonnen had gehoord uit de richting van het front aan de Yzer.

Vader was in die oorlog soldaat geweest aan de Yzer, maar daarover praatte hij liever niet; hij wou als het ware die vier jaar die hij daar in ellende had doorgebracht vergeten. Dat moet eigenlijk nogal wat geweest zijn; zo lang weg van huis en zelfs zonder nieuws van thuis, voortdurend blootgesteld aan gevaar en dat alles in de mooiste jaren van hun leven. Ook voor de familie thuis moet dat een verschrikking geweest zijn, die slepende onzekerheid omtrent het lot van een geliefd familielid. Vader is er nog betrekkelijk goed vanaf gekomen. Tijdens één van de gasaanvallen van de Duitsers was echter zijn gasmasker verdwenen en werd hij zwaar gevat door het gifgas. Jaren na de oorlog is hij door de gevolgen hiervan nog eens ernstig ziek geweest. Bij ons thuis mocht er dan ook nooit gerookt worden, vader kon daar heel slecht tegen en moest dan steeds maar hoesten.

Bij het naderen van de winter werd het dorsen van de oogst aangevat. Bij "kleine" boeren — en zo waren er veruit het meest — gebeurde dat met de vlegel, waarna het graan van het kaf gescheiden werd met de wanmolen. Bij grotere boeren werd al met een machine gedorst. Op sommige hofsteden stond in de schuur een dorsmachine die van buitenuit aangedreven werd door een paard dat in een kring liep en zo de tandwielen en assen van de machine in wer-

king hield. Men begon toen ook al rijdende dorsmachines te gebruiken. Dat waren zware, lompe stukken, die met paarden van de ene naar de andere boerderij getrokken werden en dan vlakbij een korenschelf werden geplaatst. Ze werden aangedreven door een stoommachine of soms al door een traktor. Wanneer de dorsers in de streek waren was dat voor ons een heel gebeuren. Op vakantie-dagen waren we d'r vaak bij om die zware machines door de straten te zien sleuren. De landwegen waren toen heel wat slechter dan nu: 's zomers waren het zandwegen en 's winters waren ze één en al modder en zaten er grote putten in. Wanneer men dan uiteindelijk met het dorsen wou beginnen, gebeurde het al eens dat iemand van het vele volk, dat toen steeds aanwezig was, ons wegstuurde om één of ander, dat nog ontbrak, te gaan halen op een andere boerderij. Zo werd er eens bij boer Cornelis in de Weststraat gedorst en toen moesten we elders de "mijtschaar" halen. Wat dat precies was wist ik niet, maar overal waar we ernaar informeerden zei men ons dat ze er niet was en stuurde men ons naar een verdere boerderij, waar die zogenaamde schaar dan natuurlijk ook niet was. Ten einde raad gingen we dan terug om te vertellen dat we ze niet vonden. Die kerels moesten natuurlijk hartelijk lachen. De boerin echter vond het niet zo plezierig en had "compassie" met ons; ze gaf ons bier te drinken. Dergelijke zaken kon men ons echter niet al te vaak wijsmaken.

's Winters werden in de buurt soms bomen uitgekapt. Eerst werd een kabel aan een zware tak vastgemaakt en in de grond verankerd, dan werd rond de boom de aarde uitgegraven en werden de wortels doorgehakt. Wanneer hij dan begon los te komen werd aan de kabel getrokken tot de boom langzaam zakte en dan vervolgens met groot gekraak tegen de grond plofte. Dan was hij een poosje van ons en konden we op de takken klauteren en wiegelen. Wanneer dan later de stammen opgehaald werden was ook dat een spektakel. Dat gebeurde met behulp van "boomezels", die hele grote wielen hadden, en twee of drie zware paarden, hele sterke beesten, die men van ver kon horen door het gerinkel van de talrijke belletjes aan hun gareel en kopstuk. Het duurde steeds geruime tijd voor de stam op zijn plaats hing en men hem kon wegsleuren. Die werklieden waren hele harde kerels en moesten hun werk soms in zeer zware omstandigheden doen. Daar de bomen vaak ver van de verharde weg stonden moesten ze eerst over aardewegen vervoerd worden. Na een paar vrachten was de weg dan zo slecht dat de boomezels door pure modder gesleurd moesten worden, en paarden en begeleiders al het mogelijke moesten doen om nog vooruit te komen. Het vloeken en

tieren was dan ook van op flinke afstand waarneembaar. Zo hoorde ik ook eens vertellen dat er eens een pastoor stond toe te kijken toen een groep van die boomvoerders stond te trekken en te sleuren en geen stap vooruitkwam. Ten einde raad vroeg één van die kerels aan de pastoor om weg te gaan. Zodra hij weg was konden ze weer vooruit; ze durfden namelijk niet te vloeken wanneer hij erbij stond.

In september 1934 moest ik naar de jongensschool in de Schaapstraat. De prille kinderjaren bij de nonnekes waren voorbij. Die eerste morgen waren we eerst nog naar het schooltje in de Urselweg geweest en van daaruit gingen de jongens van 6 jaar in groep naar de grote school. Ik kan me nog veel van de jongens herinneren die er toen bij waren: Baziel Bonami, Maurits De Neve, Julien Sucaet, Leon Hoste, Leon Hooreweghe, Marcel Verhoye, Julien Hautekeete, Gerard Roets e.a. Op een drafje legden we de weg tussen de twee scholen af. Daar aangekomen werden we nieuwsgierig bekeken, maar al spoedig hoorden we erbij, want ieder van de nieuwkomers had daar wel een bekende of een broer. Ikzelf had daar toen zelfs drie broers. Wij, de nieuwtjes dus, moesten in de klas van "meester" Gerard Mattheeuws. Er waren in die klas drie leerjaren : het eerste, tweede en derde. De volgende klas was die van Frans Verbauwen, met daarin het vierde, vijfde en zesde leerjaar. In de laatste klas, met daarin de zevende en achtste leerjaren, stond toen hoofdonderwijzer Louis Ongena. Van "meester" Mattheeuws weet ik nog dat hij goed kon lachen, maar zich ook flink boos maken. Hij zei me eens: "Kamiel, als mijn hand uitvliegt gaat 't op uw kake zijn." Gelukkig is het niet "uitgevlogen". Als straf moest men soms in de hoek gaan staan. Soms werd met een lineaal op het volle hoofd van een jongen getrommeld. Men moest toen nog vijf volle dagen plus de zaterdagvoormiddag naar school. Op zaterdagvoormiddag werd de school door de grote jongens uitgeveegd; de banken werden verschoven, er werd verse aarde gestrooid en alles werd samen- en opgeveegd. De vakanties duurden toen ook niet zo lang als nu; de zomervakantie begon naar ik meen rond 12 juli en duurde tot eind augustus en de kerst- en paasvakanties duurden elk een week. Aan die vakanties hadden we toen niet veel; meestal moesten we thuis helpen, vooral tijdens de zomervakantie, die samenviel met de oogsttijd. Het belangrijkste was echter dat we niet naar school moesten.

De speelplaats van de school bestond uit — vanzelfsprekend — erg vast aangelopen aarde. Ook stonden er twee perebomen en wanneer die peren rijp waren werd er bij aanvang van de "speeltijd" hard

gekoerst om het eerst bij een boom te zijn en de peren op te rapen. Naast de speelplaats lagen twee bloemperkjes waarin soms zonnebloemen stonden. De hoofdonderwijzer woonde in een "groot huis" vlak bij de speelplaats en had vóór dat huis een grote tuin. Daarin moesten de grotere jongens af en toe werken. De klassen werden 's winters verwarmd met een grote kolenkachel. De leerlingen moesten om beurt met z'n tweeën kolen halen in het hok op het einde van de speelplaats.

Op de speelplaats werd natuurlijk duchtig gespeeld en elk spel had maar een beperkte levensduur. Zo werd er bijvoorbeeld een tijdje gemarbled, dan was het een poos allemaal verspringen, dan weer verstoppertje spelen, enz. Er was ook nog een gevaarlijk spel dat "ezeltje wip" heette en enkel vóór de schooltijd in de Schaapstraat werd gespeeld. Raf Colle heeft bij dat spel toen eens een arm of een been gebroken en van toen af was het verboden. De "speeltijd" duurden een kwartier, dan klapte de onderwijzer in de handen en iedereen ging snel en stil in de gepaste rij staan om weer naar de klas te gaan.

In de klas mocht men niet spreken zonder dat men gevraagd werd. Gebeurde dat toch, dan moest men straf schrijven. Zo heb ik ooit eens honderd maal moeten schrijven: "Ik ben klein, maar toch een grote babbelaar." En bidden dat men toen deed in klas: elke dag zowel bij aanvang als op het einde van de les. En zingen! Ik herinner me nog enkele liederen en ook gedichten van toen: "Boven Gent rijst", "Het Vaderslandlied", "O Kruise den Vlaming". Een paar ervan ken ik na al die tijd nog steeds uit het hoofd:

Naar wijd en zijd

De tijd spoedt heen en bakent reeds de baan waarop nieuwere tijden ons wenken.

Wij volgen fier en zullen langs de baan onze roemrijke vaders gedenken.

Is uw bodem hier klein, ginds toch wacht u een strand, als een wereld zo groot waar uw vlag staat gepland.

Immer vooruit, dappere telgen, moedig en vrij, vast hand in hand.

God omsluit in zijn zegen der Belgen vorst en land.

Kerstlied

*Lelieblanke serafs dalen
Uit de gulden hemelzalen
Gans omstraald van God'lijk licht
Dalen juichend naar beneden
Bij het kindje dat tevreden
In een kribbeke nederligt
Laat ons huldezangen mengen
In het jubelkoor der eng'len
Zingen wij met blijde stem:
Heil, heil, heil, aan die uit d'hemelbogen
Als verlosser kwam getogen
Naar den stal van Betlehem.*

Gedicht: De Molen

*Daar staat hij met zijn grijze kap, zijn lange staart, zijn
steile trap
En vier rode wieken, hoog in de lucht, die zwieren en zwaaien
in volle vlucht
Aan een koorde hangt een zak, die langzaam gaat naar
boven
En de molenaar, wit bestoven, fluit een deuntje op zijn
gemak
Hij fluit een deuntje blij van zin, en trekt de zak het
venster in.*

*De wieken zwaaien en zwieren
De wielen draaien en gieren
De stenen knarsen en ronken
Waartussen het graan is gezonken
Van boven is het graan geheel
Van onder is het stuivend meel
Zo God het niet meer waaien liet,
Hadde de molenaar veel verdriet
De man, hij wist niet wat beginnen
Hij moet met de wind zijn broodje winnen.*

Kamiel VAN DAMME
(wordt vervolgd)

WIE KENT WIE?

EEN KOERS VOOR OUDE GLORIEN TE ST.-MARIA-AALTER.

Foto genomen tijdens een Vlaamse Kermis in 1945.

Bovenste rij van links naar rechts: *Léon Lambert, Giselle De Fauw, Florimond De Fauw, Marcel Strobbe, Cyriel Lambert, Willy De Baets, Maurice Lambert en Simonne De Fauw.*

Onderste rij van links naar rechts: *Marcel Huys (met koerspet) en soldaat Julien De Waele uit Schellebelle.*

Foto bezorgd door Giselle De Fauw.

DE LAGERE MEISJESSCHOOL VAN AALTER-BRUG, SCHOOLJAAR 1930-1931.

Op deze foto ziet men de meisjes uit het 1ste, 2de en 3de leerjaar:
Bovenste rij, staande, van links naar rechts: *Ghislene Colle, Elisabeth Blaustein (Hongaarse), ...?... Ver(h)eecke, Anna Bonami, Madeleine Boméré, Yvonne De Neve, Anna De Dobbelaere, Angèle Taghon, Cesarine Taghon, Maria Van Haver, Marie Louise Coddens, Marie Louise Claeys en Yvonne Landuyt.*

Middenste rij staande van links naar rechts: *Juffrouw Irène De Baets, Maria Saelens, Suzanna Van De Walle, Anna De Mil, Aline Hooft, Germaine De Neve, Maria Bonami, Julienne Hautekeete, Marguerite De Mil, Paula Van Kerrebroeck, Marie Louise Claeys, Zulma De Neve en Celina De Muer.*

Eerste rij staande van links naar rechts: *Rachel Meire, Rachel Ryckaert, Martha Verhoye, Martha Claeys, ...?..., Thérèse Thienpont, Godelieve Thienpont, Martha Lootens, Maria Verhoye, Maria Ver(h)eecke, Suzanna Almey en Jozefa Van Den Bossche.*

Zittend van links naar rechts: *Clara Van Poucke, ...?... Ver(h)eecke, Maria Focke, Maria Buysse, Godelieve Mynsberghe en Juliette De Baere.*
Foto ter beschikking gesteld door Julienne Hautekeete.

DE VRIJE VAK- EN NIJVERHEIDSTEKENSCHOOL VAN AALTER ROND 1937.

Deze school werd opgericht op 30 augustus 1912 en verdween op 5 september 1974.

Op de foto, genomen op de speelplaats van de Vrije Jongensschool in de Stationsstraat, ziet men:

Onderste rij van links naar rechts: *Eduard Steenbeke, Jules Defauw, Remi De Baets, Romain Vermeire, ...?..., Antoine Van Acker, ...?..., Honoré De Waepenaere, Maurice De Boever, Roger De Fauw, ...?..., Prosper Laroy* (leraar), *Abel Lemiere* (bestuurder) en *Amedée Laroy* (leraar).

Tweede rij van links naar rechts: *René De Vriendt, ...?..., ...?..., ...?..., Firmin Van de Putte, Roger Dhooge, Roger De Baets, ...?..., ...?..., Jozef Callant, Georges Vanderbauwhede, ...?... en Julien De Vos.*

Derde rij van links naar rechts: *Robert Mynsberghe, Marcel Maerschallck, Jerome De Jaeg(h)er, Jules Cnockaert, Norbert De Meyer, André De Wulf, Gerard Van Kerrebroeck, ...?... De Vleeschouwer, Georges De Wulf, André Verstraete, Marcel Neiryck en Henri Goedgebuer* (of *Goegebeur*).

Bovenste rij van links naar rechts: *Arthur Steenbeke, Julien Mettenanxt, Arthur Van De Sompel, Cyriel Thys, Jordaan Beert, Rodolf Mettenanxt, André Van Parys, Raymond Wille, ...?..., ...?..., August Van Landeghem en ...?....*

Foto ter beschikking gesteld door R. Defruyt.

Geraadpleegd: Luc STOCKMAN, "Geschiedenis van Aalter" 1979; pp. 460-461.

Wie kan ons helpen om de onbekenden te identificeren?

Maurice THYS

INHULDIGING OP 27 SEPTEMBER 1953
VAN REUS JAN BARTEL AVENTROOT.

Receptie in de voormiddag op het Gemeentehuis.

Wij herkennen er uiterst links *Jos De Doncker* en *Jan Alyn* (in de schaduw), rechts van de reus *Marcel Haers*, in de inkom burgemeester *Van Den Broecke* en schepen *Edmond Vereecke*. Uiterst rechts *Antoon Callant* en *Remi Van Den Broecke*.

GROEPJE MUZIKANTEN VAN DE FANFARE EENDRACHT 27 SEPTEMBER 1954.

Op 27 september 1954 was de gemeente in feest ter gelegenheid van het huwelijk van reus Jan Bartel Aventroot (1) met Cornelia van Lillo.

De fanfare luisterde de optocht op; de muzikanten hadden nog geen uniform, wel een donkerblauwe muts (alpin).

Foto genomen op het Gemeenteplein.

Op de voorgrond herkennen wij, van links naar rechts: *Georges Dombrecht* (met instrument aan de mond), *Aimé Van Haele*, *Honoré De Schacht* (chef), *Marcel Standaert*, achter hem *Paul De Meyer*, *Roger Defruyt*, daar achter *Eric Gussé*, *Pol De Poorter* (met klarinet), *August Van Landeghem*, *Emiel Vantornout*, *Gilbert Herman*, *Robert Van Landeghem* (gebogen), *Jozef De Meyer* (gedraaid) en uiterst rechts *Maurice Van Landeghem*.

In het midden, achteraan *Jozef De Doncker* (met hoed).

(1) Volgens Frans de Potter en Jan Broeckaert was deze vermaarde figuur te Aalter, rond 1563 geboren. Anderen beweren echter dat hij geboren is te Halchteren, in Westfalen (Duitsland). Als koophandelaar huwde hij, op de Canarische eilanden, met de dochter van zijn werkgever, de heer van Lillo, na de dood van haar man, die eveneens handel dreef.

25 JAAR KLEERMAKERSBOND IN AALTER-CENTRUM,
4 FEBRUARI 1957.

Ruim 30 jaar geleden telde men in Aalter-Centrum nog heel wat kleermakers, waar men terecht kon voor kleding naar maat. De opkomende confectie bracht echter stilaan de ondergang van dit mooie beroep.

Op onderstaande foto zien wij voorzitter Julien Seys, die deze functie vanaf de stichting uitoefende, samen met de leden en hun familie, voor het "Volkshuis", bij de viering van hun 25-jarig bestaan.

Staande van links naar rechts: *mevrouw Corteville-De Vree Julia, Frans Cleve, Hubert Huys, Romain Versigghel, Gerard Corteville, Baziël, Goethals, Julien Seys, Marcel De Wulf, Georges Huys, Raymond Goethals, Werner Teirlynck met zijn moeder mevrouw J. Teirlynck-Ardeel Clarisse.*

Zittend van links naar rechts: *mevrouw Cleve-De Scheemaecker Germaine, mevrouw R. Goethals-Ide Yvonne, mevrouw R. Versigghel-Tanghe Madeleine, mevrouw G. Huys-De Waele Celina, mevrouw J. Seys-Lootens Elza en mevrouw M. De Wulf-De Meester Maria.*

Achter het venster de café-uitbaatster mevrouw Josué Tailleman-De Scheemaecker Clarisse.

DE BOERENGILDE VAN AALTER OP STUDIEREIS ROND 1931.

De gilde richtte geregeld voordrachten, cursussen en studiereizen in. Hier zien wij enkele gildeleden bij een bezoek aan de fabriek van de Belgische Boerenbond.

Zittend van links naar rechts: *Jules Martens, Henri Welvaert, ...?..., Adiel Van Loocke, René De Neve, ...?..., Achiel Rutsaert en Emiel Van Lantschoot.*

Tweede rij van links naar rechts: *...?..., Edmond Mortier, ...?..., René Peltyn, ...?..., ...?..., Achiel Defruyt en Raymond Crappé.*

Derde rij van links naar rechts: *Edmond Vereecke, Gentiel De Muynck, Pol Cools, Henri Clyncke, Jules Coddens, Victor Vercruysse, Raymond Van Hulle en Theofiel Ardeel.*

Aan alle medewerkers aan "Wie kent wie?" hartelijk dank!

Roger DEFRUYT

BOEKBESPREKING

Kathleen LANCLUS, *Bouwen door de eeuwen heen. Inventaris van het cultuurbezit in België. Architectuur. Deel 12n 1. Provincie Oost-Vlaanderen, Arrondissement Gent, Kanton Nevele, Turnhout*, 528 pp., 293 ill. + fotoregister met 1.380 minifoto's. Prijs: 1.595 fr. te storten op rekening van de Heemkundige Kring "Het Land van Nevele", Beentjesstraat 24, 9850 Nevele-Poesele, rek. nr. 290-7431460-20.

Dit boekdeel bevat de inventaris van het bouwkundig erfgoed van de fusiegemeenten Aalter (Aalter, Bellem, Lotenhulle en Poeke) en Nevele (Nevele, Hansbeke, Landegem, Merendree, Poesele en Vosselare). Per voormalige gemeente bespreekt de auteur de religieuze architectuur (kerken en kapellen) en de burgerlijke architectuur (openbare gebouwen, pastorieën, burgerhuizen, rijhuizen, kastelen, buitenplaatsen, landshuizen, hoevegebouwen, molens, stations- en nijverheidsgebouwen). Van elk gebouw wordt, indien mogelijk, een korte historiek gegeven, een architectonische beschrijving en een mini-foto in het fotoregister. In de tekst zelf zijn een groot aantal plattegronden, kaarten en grotere foto's verweven.

Dit boek laat de hedendaagse mens toe een wandeling te maken doorheen Groot-Aalter en Groot-Nevele rond de eeuwwisseling! De auteur heeft een ontzaglijke hoeveelheid informatie bijeengebracht over het historisch erfgoed van deze streek. Zij heeft daarbij kunnen gebruik maken van de historische en heemkundige publicaties van het Land van de Woestijne, het Land van Nevele en het Meetjesland. Ook in de *Gids voor Vlaanderen* werd veel geput. Op hun beurt zullen de heemkundigen en historici een schat van nieuwe bouwkundige gegevens in deze inventaris vinden om hun artikels en bijdragen te stofferen. Elke publicatie over een gebouw zal in de toekomst moeten starten bij dit naslagwerk. Het hoeft niet gezegd te worden dat dit boek zich vooral richt naar de kunsthistorici, die nu veel gemakkelijker een synthese over de bouwkunst in die streken zullen kunnen schrijven. Wellicht zullen nu veel eigenaars de schoonheid van hun hoeve, woning of ander gebouw leren ontdekken, zodat ze wat meer aandacht en vooral meer geld zullen geven voor het behoud van hun klein monument.

Luc STOCKMAN

INHOUD

Champagne en Zwijnevlees. Hollandse afpersing tijdens het Anjousaans Bewind (1700-1706)	Dirk DE REUCK	3
De Verenigde Herbergiers van Aalter-Dorp anno 1900	Roger DEFRUYT	8
Guilliam Martens (1628-1708) Burgemeester te Bellem	Albert MARTENS	9
Cursiefje	Roger DEFRUYT	20
Proces voor de Raad van Vlaanderen Anno 1532-1533	Willy STEVENS	21
Een anekdote uit de jaren 1940-44	André DE KÉ	25
Staat van de parochiale kerk van Aalter anno 1623	Roger DEFRUYT	27
Enkele gegevens betreffende de relikwie van de H.-Cornelius in de kerk van Aalter bewaard	Roger DEFRUYT	36
Een toelichting bij de Napoleon-brief van Bernardus Hoste van 1801	Roger DEFRUYT	41
De Gestapo op jacht	Roger DEFRUYT	43
Nog over de opkomst van de aardappelen te Aalter ca. 1700	Roger DEFRUYT	49
De tijd van toen Herinneringen uit mijn prille jeugd (Deel 2)	Kamiel VAN DAMME	51
Wie kent wie?	Maurice THYS Roger DEFRUYT	57 62
Boekbespreking	Luc STOCKMAN	66

LAND VAN DE WOESTIJNE

Driemaandelijks tijdschrift van de Heemkundige Kring
"Arthur Verhoustraete", gesticht in 1977.

Uitgegeven met steun van : VTB-VAB-Aalter, het Gemeentebestuur van
Aalter, het Provinciebestuur Oost-Vlaanderen en de adverteerders.

Dienst Wettelijk Depot nr. BD. 31.832

Oplage : 500

Sekretariaat, ruiladres en eindredactie :

Kestelstraat 65, 9880 Aalter - tel. (091) 74 28 43

Bankrekening : nr. 442-6594361-40 — Heemkundige Kring Aalter.

Bestuursleden :

Voorzitter :

Willy STEVENS

Larestraat 14 - 9890 Knesselare

Ondervoorzitter :

Maurice THYS

Bierweg 29 - 9880 Aalter

Sekr.-penningmeester : Roger DEFRUYT

Kestelstraat 65 - 9880 Aalter

Leden : Dries Alyn, Dirk De Reuck, Luc Stockman, Robert Verhelst en
André Verhoustraete.

Lidmaatschapsbijdrage : 350 fr. per jaar,
buitenland 450 fr.

Opzeg vóór 1 december.

Overname uit het tijdschrift toegelaten mits schriftelijke toelating van
de redactie.

Het verschijnen van het laatste nummer van de 13de
jaargang betekent eveneens **de hernieuwing van het
lidmaatschap 1991.**

Gebruik bijgevoegd betalingsformulier, dat tevens ook
uw betalingsbewijs is.

Het lidmaatschap blijft **minimum 350 fr.**

Stel uw betaling niet uit!! Betaal vóór **15 februari 1991**, dan
ondervindt u geen onderbreking. Het is bijna onmogelijk
aan huis het lidmaatschap te komen afhalen.